

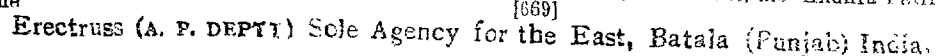
ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

No. 299

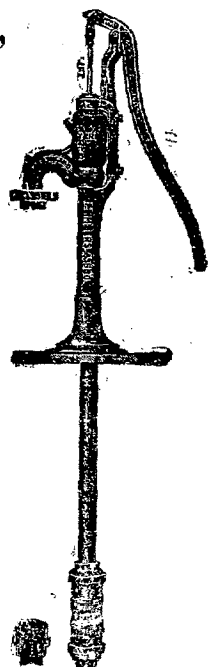
సంవిధ ౨౩౩

ప్రొప్రైటరు:— పి. డి. సావంత్, 144, ఫనసవాడి, నెం 2 బొంబాయి.
Proprietor P. D. SAVANT, Faneawadi, No. 144, No. 2, BOMBAY.

వజ్రము:— జి. ఇ. సంపత్ శెట్టి అందుకో, ఎన్ పనేడు, మదరాసు.

Hand Pumps for very deeps wells up to 150 ft; **Tank Pumps** of new pattern, ready in stock. Write at once for further particulars.

సుందరము! స్వదేశీయము!! ఉపయోగము!!! అందమైన 1918 క్యాలండరు

మార్చి 31 తేదీలోపు అమృతాంజనము దీపావరి రు.5 ల మందును నొకేసారి గొనువారలకు ఒక క్యాలండరు ఉచితముగ పంపబడును.

ఇతరులకు క్యాలండరు 1-కి వి. పి. ఖర్చులు సహా 0-5-0.

వి. పి. క కాక, ముందుగా చీట్లు పంపినవారికి క్యాలండరు చేరవచ్చుచో మా జవాబుదారి యుండదు.

కొలది ప్రతులుమాత్రమే ముద్రించబడినవి. ఆకాశంకము గలుగకుండుటకు త్వరపడుట యుక్తము.

తామరతైలము	గజ్జికైలము	మోహినీతైలము
డబ్బీ 1-కి 0-6-0	డబ్బీ 1-కి 0-4-0	సీసా 1-కి 0-12-0

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధపాదము

చక్కని డబ్బీతో రు. 0-8-0; డబ్బీ 1-కి రు. 5-4-0.

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము. అన్ని చోట్లలో విక్రయించబడుచున్నది.

అమృతాంజనం డిపో,

109, ఫ్రేరిరోడ్డు, బొంబాయి.

6, తంబు శెట్టిపేటి, మదరాసు.

నాలుగు రత్నములు

దేవి మదనచాణ లేహ్యము.

(8 జ.ప్ర.ప్ర.)

48 పూటలమందు వెల రూ. 2.

ఈ శ్రేష్ఠమైన లేహ్యము ప్రాణాధారకమున వృద్ధి చేయు నొక సంజీవి యని చెప్పవచ్చును. దీనిని శ్రీ పురుషులు ఏకాలమందును భవ్యము లేకయే పుచ్చుకొనినవియును. ఈ మందును పుచ్చుకొనుచున్నవెడల కృపించిన తేరిగని బలాధ్యునిగా తేసి అభీష్టము, జ్ఞాపకశక్తిలేకుండుట, మొదలగు దుర్గుణములను పోగొట్టి రక్తమును శుక్లమును వృద్ధిపఱచి మనోదృఢమును గలుగజేయును.

దేవి సిద్ధపూర్ణచంద్రోదయము

ఒకవారము 14 పూటలమందు రూ. 2.

ఈ ఔషధమును సిద్ధపూర్ణచంద్రునివల్లమును ముఖల వల్లమును కనిపెట్టబడినది. ఈ సంజీవికలన విషసన్నిపాతము, ఇత్యాదిజ్వరము, పార్శ్వవాయువు, మాంద్యము, మూర్ఛమేఘ మలబంధము, గుండెను కొట్టుకొనుట, అతిస్థూలదేహము, జ్ఞాపకశక్తిలేకుండుట, భోగశక్తిలేకుండుట మొదలగు దుర్గుణములు పోగొట్టి ధాతుపుష్టి కలుగజేసి దేహమునకు అందమును మనోజ్ఞానమును పూర్ణాచ్యుతమునకు కలుగజేయును. దక్షిణ దేశ సిద్ధపూర్ణచంద్ర ప్రకారము మా వల్ల తయారుచేయబడి బంగారపుటలను ప్రత్యేకముగా పరిశీలించువాడవచ్చును.

దేవిపండిత, అ. క. కణ్ణప్ప మొదిలియారు దేవిసిద్ధచంద్రశాల, ఎస్.ఎస్.డి. బిల్డింగు మద్రాస్.

దేవి సిద్ధభస్మము

(8 జ.ప్ర.ప్ర.)

20 పూటలమందు రూ. 10.

క్షయరోగమునకు తగుమైన ఔషధము. కడచిన మానుగుంకత్తముల కాలముగా అంగ్లేయభాష వైద్యవిత్తు న్నల వల్లమున్న స్వదేశీభాషలగు మిత్రులవల్లమున్న కొని యాడబడి బహుమానములు యోగ్యతాపూరితములను పొంద బడియున్నది. ఈలాటి క్రూరరోగములయొక్క దుర్గుణము లగు శరీరము ఎండుట, జ్వరము, క్యాశబంధము, దగ్గు, వీపు నొప్పి మొదలగునవి యన్నియు యీ భస్మమును పుచ్చుకొని వారంబించినపుడే స్వస్థమై వెంటనే ప్రాణదానము నిచ్చును.

దేవి సర్వమేఘ సంజీవినినానె

ఒకబుడ్డి మూడురోజుల నూనె వెల రూ. 2.

ఈయన్యుతమైన నూనె యొక సిద్ధపూర్ణచంద్రునివల్ల నను గ్రహింపబడినది. ఈనూనె రసగంధసాదానాలులేక అచ్చపు మూలికల రసములతో చేయబడినది. ఇందొక్కొక్క మూలిక యు చెయిడినట్టి రోగములను ఖండించునని సిద్ధశాస్త్రము లందు చెప్పబడియున్నది. యీ సంజీవిని పుచ్చుకొనిన యె డల మేఘజ్వరము, నల్లమేఘము, పవిత్రము, కొలుకు, నూతక వాయువు, తొడవ్రణము, ఏమగకాళ్ల జ్వరము, అంధవాతము మొదలగు రోగములు ఖండింపబడి దేహకాంతి నిచ్చును.

మిక్కిలి మనోహరమగు సువాసన

(8 జ.ప్ర.ప్ర.) ఆటో దిల్ బహార్. (8 జ.ప్ర.ప్ర.)

ఇచ్చితకాలపు దుతి కనునగునది, సాటిలేని మనోజ్ఞమగు సువాసనగలది.

ఆటో హాలుగాని, సారాయముగాని, చేర్చబడకయే సిద్ధము చేయబడిన కేవల పుష్పసారము.

నీ తుపాలపై కొన్ని విందుపులా చిలుకరించినచో, మనోగ్ధముగ గువాసన ని స్ఫులభించును.

ఈ (కొరి) పరిమాణముల సీసాలలో నుండును.

విన్నపైజా (అర (డాం)	సీసా 1-కి	రు. 0-8-0
చిట్టరకము పైజా 1-1 (డాం	"	" 0-12-0
సోకపైజా 2 "	"	" 1-4-0
వెట్టపైజా 4 "	తేక 1/2 పైజా	" 2-0-0

వి. పి. ఖర్చులు రు. 0-4-0 ప్రత్యేకము.

పల్లెల, పట్టణములందరి ప్రసిద్ధమగు ప్రతిసాపుటాను దొరకును. దీనిని అనేకమగు నకలు నింట్లు కలవు. కావున, తాము కొనుగోవును సీసాపైజా గు, కాడ్డపైజాను ఆటోదిల్ బహార్ అను పేరును పరిశీలింపుడు. ఈ ఆటో దిల్ బహార్ యొక్క సులక్షణములను పరిశీలనచేయ గోరువా రీ దిగువవారికి వ్రాసినచో అవానిమ్మటలగు సువాసనకాడ్డ ఉచితముగ పంపుదురు.

సోలు యెండు:— ఆంగ్లోయిండియన్ ప్రెస్ అండు కెమికల్ కంపెనీ, నెం. 155, జామ్నాచుసీడు వీధి, బొంబాయి.

మద్రాసు యెండు:— మెనాతా పురపాలకసమితి, వై నాబజారు రోడ్డు, మదరాసు.

(1134) కావలెను.

క్లాకు వైండరులు, ఇన్సుపెక్టర్లు కావలెను. వారి మకాము మద్రాసు, అరక్కోణం, జోలా ర్పేట, బెజవాడ, బెల్ గాం, హుబ్లి, గడగ్, గుంటకల్, బెంగళూరులలో నుండవలెను. వీరు మద్రాసు సదరన్ మహారాష్ట్ర రైల్వేవారికి ఏప్రిల్ నెల 10-వ తేదీ లోపుగా దరఖాస్తుచేసుకో వలెను.

మానేజరు,

కాదర్ యూసఫ్, మదరాసు.

మోహినీ తైలము:— శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది. మెదడుకు చలువజేయును. వెండ్రుకలు చాలకుండును. వెండ్రుకలు ననువు చేరును. సువాసన గలిగియుండును. 0-12 0 అమృతాంజనం డిపో, 6, తంబు శెట్టిపేటి, మద్రాసు

వివాహ మహోత్సవముల

కాలము సమీపించుచున్నది

అవసరములో అంగళ్లకుపోయి ఎక్కువ ధరల యిచ్చి నుట్టపు అంగవస్త్రములు తీయుటకంటె సరిగచీరలు, ధోవతులు, బహుమతులు ఇచ్చుటకు కావలసిన వస్త్రములు మున్నగు నవి వివాహము నకు కావలసిన జవిల్లికి ముందుగానే మూకు ఆర్డర్ లిచ్చుట మంచిది. ఇప్పటి కాలమునందును నాగ రిక మాదిరిల్లా ప్రకారము పట్టుచీరలు నేయబడును. చాయకు పూచీ ఇవ్వబడును. 100-కి 25 రూపాయలు వంతున ముందుగా అడ్వాన్సు పంపవలెను.

ది స్వదేశీ ఇండస్ట్రియల్ కంపెనీ

962

బ్రాంచి: మధుర.

లిమిటెడ్ కలజేవరము.

మద్రాస్ సెంట్రల్

ఆర్బిన్ బ్యాంకు లిమిటెడ్

నో టీ సు

(1125)

1918-వ సంవత్సరము ఏప్రిలు 2-వ తేదీ నుండి బ్యాంకు ధనులు శనివారములందు తప్ప తక్కిన వారములందు ఉదయము 10 గంటల నుండి సాయంత్రము 3 గంటలవరకును, శనివారములందు ఉదయము 10 గంటలనుండి మధ్యాహ్నము 1 గంటవరకును జరుపుబడుచుండును. వడ్డవిలాస్, లజ్, (ఉత్తరపువలన) మైలాపూరు వి. సి. రంగస్వామి 5-3-18 క్యాబిన్

వినోదకరమగు తెలుగు నవలలు

లిలా లేక సురేంద్రనగరము:— ఇందు శ్రీలక్ష్మి మనస్సై ర్యము చాపల్యునిగుణములు వర్ణింపబడినవి. రు. 1.0.0 యశోధర:— ఇందొక యాడుకి తనమగనివైకల యాడురా గమునై పడరానిపాటుపడి యున్న తక్కిలికి దెవులు 0.12-3 మనోరమ:— మగడుజేట కేగి రాత్రినున్న జిక్కుకొన్నతని సామర్థ్యంబుచే విడిపించి, శ్రీలక్ష్మి వెండ్లిచేయును. 0.10.0 జగదేకరంధ:— అన్నతై పడరానిపాటుపడి యున్న తక్కి తికి దెచ్చు సామర్థ్యవతి కథ ... .. ఆ. 0.10.0 సహనోదరవాంఛ:— తమ్మునకు బుద్ధిలేక కలహించినను అన్న సహింపవలయు ననుటను బోధించును. ఆ. 0.4.0 అత్తలారాబతును కొర్వనికొండ్రు ప్రలాపము:— అత్తలు కొండ్రున బాధించు విధములగలది. ఆ. 0.2.0 మిత్రదోహము:— ఆపవంధుడగు మిత్రునివై నిందమోపి కడకు తాను జిక్కుకొన్న వానిని గురించిన నవల 0.8.0 ఇవియేగాక యితరనవలలు కథలు పంపుదనినను పంపుదును ఈ నవలలను సంవత్సరాది పండుగలోగా కొనువారికి 1 రూపాయకు 4 అణాలు కమిషన్ యివ్వబడును. 586 నలయవారు:— కణ్ణక్ బుక్ డిపో. 6 వేంకటేశమిశ్ర పీఠి, సాహుకారు పేట, మదరాస్

27-వ కృష్ణామండల సభ

(0)

గంపలగూడెమున నేడు సమావేశమగుట

అధ్యక్షుల యుపవాసము

27-వ కృష్ణామండలసభ ఈ నెల 30 తేది ఆరంభమై చట్టము అధ్యక్షులగు కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి రిచ్చిన యుపవాసమునందలి ముఖ్యభాగములు ముదిరియున్నవి.

ఆంధ్రదేశ చారిత్రమునందు కృష్ణామండల ప్రాధవము ముఖ్యము. ప్రాచీనకాలమునందు కృష్ణాతీర్థప్రాంత మండల వికాసమునకు ముఖ్యస్థానము. కృష్ణామండలము భిన్నయగుములందు యుగధర్మమున కనుకూలముగ స్వధర్మము ప్రవృత్తిచేయుగ నిర్వహించి స్థిరీకరించినది. కృష్ణవేడితీర విరాజితం బైన శ్రీకాకుళము పవిత్రమైన భారతభూమిని అభివృద్ధిపరచుచున్నామన ప్రాజ్ఞమును స్థాపించిన గౌరవము గాంచినది. త్రైతయుగమునం దాంధ్రుల యుక్తపరాక్రమము దిగంతజలందు మాటుమోగినది. ఆ కాలముం దాంధ్రరాజులు స్వరాజ్యసంరక్షణమునకును పరరాజ్యాక్రమణమునకును పరమసాధనములైన ముప్పది దుర్గములను లక్ష పదాతులను రెండు వేల యాశ్వికులను వేయి గజములను కలిగి సుప్రసిద్ధం బైన మగధరాజ్యసంహారము నధిష్టించిన యితిహాసము కృష్ణామండల ప్రాధవమునకు ప్రమాణము. శాత్రుయుగమునందు కృష్ణామండలము నలంకరించిన శాత్రుత్వావము లాంధ్రుల దైవ భక్తిని శిల్పి కా ప్రావీణ్యమునకును నిదర్శనములు. విచిత్ర చిత్రితచిత్రాలంకృతం బైన యుగరాశిస్తూపనిర్మాణము శిల్పి కళాకళలమునకు నిదర్శనము. ప్రాచీనకాలమునందు కృష్ణామండలము భరించిన విదేశసముద్రవ్యాపారము మండలొన్న త్యమునకు నిదర్శనము. ప్రాగ్భాగ్యజ్యోతిస్సు మారంభదశయందు కృష్ణామండల తీరములందు స్థాపించిన వ్యాపారాలయములు మండల పరిశ్రమలకును వ్యాపారవ్యాపనమునకును తార్కాణములు.

బ్రిటిషు సామ్రాజ్యస్థాపనము మాత్రమే యుగారంభము నకు కారణము. స్వదేశపరిశ్రమ లంతరించినది. వ్యాపారము షీడించినది. వ్యవసాయవృత్తి ప్రబలినది. కృష్ణవేడిరస మూ పరశ్రేత్రములను సుశ్రేత్రములుగ చేసినది. శాంతియుగ మారంభమైనది. శాంతియుగమునకు సహజమైనపరిస్థితులు దేశమునం దేర్పడినవి. భారతీయుల సహజమైన స్వత్వముల సంరక్షణమునకై జాతీయ మహాసభ సదానాథుని ప్రభుత్వము మహానీయులు స్థాపించిరి. జాతీయమహాసభాపదేశములను ప్రజల యందు వ్యాపింపజేయుటకై మొదటి కృష్ణామండలసభ 1892-వ సంవత్సరమున సమావేశమయ్యెను. భరతఖండమునందు ప్రథమమండలసభను చేసిన భాగ్యము కృష్ణామండలమునకు కలిగినది. ఇరువదియైదు సంఘముడినది. గతించిన సంఘముల చిద్రాసములు వ్యవహారజ్ఞులు దేశభిమానులు నాయకులై సంఘముల జయప్రదముగ నడిపిరి. మీ యుగ్రముచే నీ యిరువదియేడవ కృష్ణామండల సభ కధ్యక్షతను వహింపగల భాగ్యము నాకు కలిగినది. నేను భవ్యుడను. సాహసపూర్వక మైన సాయంగీకారమునకు మాతృమండల సేవాభిలాషయే ముఖ్యకారణము. మాతృమండల ప్రసాదస్వీకారము కామితార్థప్రదము మీ గౌరవము ఆంధ్రపత్రికలకుఁ జూపిన గౌరవమని భావించెదను. నా స్వల్పము భవము సభానిర్వహణమునకై వినియోగపడి సభాకార్యక్రమము నిర్వహించుగా పరిసమాప్తి సొందుటకు భగవత్ప్రహమును మీ సాధరసహకారమును వేడుచున్నాను.

దేశబాంధవుల నిర్వాణము

జాతీయనాయకుల నిర్వాణము దేశీయుల హృదయములం దపారమైన విచారమును కలిగించినది. స్వకీయబుద్ధిచైత్రవమును సంపదలను దేశారాధనమునకై వినియోగించి భారతీయప్రతిభావహుడైన ప్రఖ్యాతిగాంచిన దాదాభాయి నారోజి నిర్వాణమునకు వగవనినా రెనరు? జాతీయమహాసభానిర్వాణత యని ప్రసిద్ధి గాంచిన సర్ విలియం వెడబరను విజాతీయుడైనను భారతీయులపట్ల సజాతీయసహజము లగు ప్రేమాభిమానములను కలిగి హిందూదేశమునందును ఇంగ్లాండునందును తన భవమును శక్తిసామర్థ్యములను భారత జాతి రోదాధరణమునకై వినియోగించి మన సన్మానమునకు పాత్రుడయ్యెను. వెడబరను గారి మరణము వర్తమాన సందిగ్ధ

సమయమునందు విచారమునకు కారణం బగుచున్నది. అప్తమ కృష్ణామండలసభ కధ్యక్షత వహించిన రెంటాల వేంకటసుబ్బారావుగారి మరణమునకు ఆంధ్రలోకమునకు కొంత కలిగినది. సుబ్బారావుగారి యత్యుత్సృత మేధాశక్తియు ఆంధ్రత్యాభిమానమును ఆంధ్రలోకమునకు చిగపరిచితములు. తిరువనంతపుర సంస్థానమునం దున్నత రాజకీయోద్యోగియై కీర్తి గాంచిన కృష్ణామండలసంబంధి చోళూడి నాచుయ్యగారి మరణమునకును 'సదాచారపరాయణులై సుప్రసిద్ధి గాంచిన బృందావనపురవాస్తవ్యులు, జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రిగారి మరణమునకును కూడ మనము చింతిలవలసి యున్నది. స్వగర్భులైన దేశబాంధవుల యాత్మలకు సర్వేశ్వరుడు శాంతిని ప్రసాదించుగాఁ!

వర్తమానపరిస్థితులు.

మండల సభలయందు మండలసభ్యులను మాత్రమే విచారించుట యుచిత మైనను, వర్తమాన పరిస్థితులందు లోకావృత్తం బైన రాజ్యాంగ సంరంభావలోకనము అని వాద్యముగ నున్నది. దారుణసంగ్రామము సుస్థిరసామ్రాజ్యములను నామరూప రహితములను చేయుచున్నది. లోకము నందు నవీనరాజ్యధర్మముగ మారంభము గానున్నది. భరతఖండమునందు స్వరాజ్యాంగోశన మభివృద్ధిగ వ్యాపించినది. ప్రజాభిప్రాయముల నరయుటకు రాజనీతిజ్ఞులు ముట్టగు గారు మనదేశమునకు విజయముచేసిరి; అధికారాధికారాభిప్రాయముల నన్వేషించిరి. ఏ తదన్వేషణ ఫలరూపమును కనగొనుటకు ప్రజ లుక్షోగచిత్తులై నిరీక్షించు చున్నారు. ఈ పరిస్థితులందు నేకమరాజ్యాంగావలోకనమునకు పూనుకొనుట మండలసభలకు అవశ్యమని తోచుచున్నది. స్థానిక స్వపరిపాలనాంగనిర్వాణము స్వరాజ్యస్థాన నిర్వాణమునకు మూలము.

సంగ్రామము-భరతఖండము

సంగ్రామఫలము సకలదేశములందును స్పష్టముగ కన్పించుచున్నది. స్థిరవ్యవస్థ లస్థిరము లైనవి. చిరకాలమునకు కలుగఁగల లోకవికాస మల్పకాలమున కలిగినది. రాజ్యాంగ నిర్వాణములు సాంఘిక వ్యవస్థలు ఆర్థికస్థిరాంతములు తలక్రిందైనవి. రుహ్య సామ్రాజ్యము మటుమామైనది. స్వతంత్రరాజ్యములు నిర్మితము లగుచున్నవి. నిరంకుశాధికారాధీనమైన జర్మను సామ్రాజ్యమునందును రాజ్యాంగసంస్కరణ మార్గము లన్వేషింపఁబడుచున్నవి. ఇరాంకు సమస్యను నిర్ణయించుట కేర్పడిన సంఘము విజయమును బొందినది. ఇంగ్లాండునందు శ్రీ స్వాతంత్ర్య వాదులకు విజయము కలిగినది. సకల దేశములందును ప్రజాధికార మతివేగముగ వ్యాపించుచున్నది. రుహ్యజపాను యుద్ధముతో నారంభమైన యాసియా ఖండవాసుల ప్రభుధమును వర్తమానమహాసంగ్రామము స్థిరపఱచినది. రుహ్య సామ్రాజ్యవిచ్ఛిన్నదశయందు నైవీయా సంరక్షణ భారమును మిత్రులందలి రాజ్యముల యనుమతిని జపాను సామ్రాజ్యము న హింప నున్నది. జపానీయుల విజయములు ఆసియాఖండవాసుల స్వత్వసంస్థాపనమునకు వినియోగపడఁగలవు.

లోకము నావరించిన స్వయంవ్యక్తి త్యాగ్యవారధానములు భరతఖండమును సయిత మవహించినవి. భరతఖండము సహజ సంపదలకు నిలయును. బహుజనాక్షిప్తము. ప్రాచీన సభ్యతకు ప్రఖ్యాతము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు భూమణము. కాని, నిరంకుశాధికారవర్తనము. భరతవర్షాభ్యుదయము ప్రజావికాసము సహజమార్గమున జరుగలే దనియు దేశబల సంపద లుచితరీతిని సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు వినియోగపడుట కవకాశములు లే వనియు వర్తమాన మహాసంగ్రామావసరములకు విధితమైనది. మెసపొటేమియారంగ విషయమై ముంబైగు గారు చేసిన ప్రసంగము బలవత్తరమైన ప్రమాణము.

“హిందూదేశపరిపాలనము నాగరికత గలిగి ప్రవర్తమానంబగుచున్న దేశముయొక్క నవీనావసరంబులకు ఆయోచయముగను దారుణుల్యముగను విస్తరణగుణవీనముగను అతిపురాతనముగను నున్నది.”

ముంబైగు గారి యీ భావములు అధికార వర్గాభిమానుల కప్రేమము లైనను యధార్థములు. భారతీయ నాయకులు దేశీయ మహాసభాయందును రాష్ట్రీయ సభల యందును మండల సభల యందును ముప్పదేండ్ల నుండియు రాజ్యాంగ సంస్కరణావశ్యకతను ప్రతిపాదించుచుండిరి. కాని, వారి ప్రార్థనలు పాలకులకు రుచింప కుండెను. ఆరణ్య రోదనమై యుండెను. దారుణసంగ్రామము కన్నులను గప్పిన మాయను తొలగించినది. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞుల దృక్పథము మాటుట కవసరము గలిగినది. ఆవసరఫలమును కాలము తెలుపఁగలదు.

భారతయోధుల సామ్రాజ్యాభిమానము

యధార్థమనందు గవర్నరు జనరలుగ నుండిన హార్డింజ్ ప్రభువు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకును భారతీయులకును మహాపకారమును చేసెను. భారతయోధులను స్థాండర్సు రణరంగమునకు పంపి సామ్రాజ్యమును రక్షించెను. “విషమ దశయందు భారత వైద్య నివహంబులు పాశ్చాత్య సభ్యతను కాపాడినవి” అని కర్ణాట ప్రభువు తెలిపిన గంభీర భావమును ఆంగ్లో హైందవవర్గమును వారి యభిమానవర్గమును నిరంతరము మనము చేయవలసి యుండును. భారతీయుల త్యాగము శాత్రుప్రతాపములు బ్రిటిషు ప్రజల దృష్టి నాకర్షించినవి. భారతీయులు “కూలీలు” అనెడి అపవనిగ తొలగినది. రణరంగములందు కలిగిన పాశ్చాత్యుల సాహచర్యము భారతీయుల యాత్మనిత్యాసమును వికసింపజేసినది. లోకమునందు మనోదాన్యము దాన్యమునకు మూలము. సకల రంగములందును భారతీయ యోధుల రక్తపాతము బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమును కాపాడినది. పరిచారకులు రణరంగములందు యోధులకు పరిచర్యలను చేసిరి. ముద్ధ నిర్వహణమునకు మహారాజులు రాజులు శ్రీయుతులై ప్రజలు కోట్ల రూప్యముల నర్పించిరి. యధోపకరణ నిర్మాణమునకు దేశమునందలి సహజసంపదలు వినియోగపడుచున్నవి. అధికతరహాయోగము కలుగకుండుటకు గారణము పాలకుల విశ్వాసాభావము గాని సంపదల లేమిడి గాదు, ప్రజల యభిమానాభావము గాదు. ఆంగ్ల రాజనీతిజ్ఞులు హైందవ రాజ్యాంగ తంత్రమునందు మాత్రమే దృక్పథ మేర్పడుట మనసర మని ప్రతిపాదించిరి. బ్రిటిషు ప్రజలకు భారతీయులయెడల విశ్వాస గౌరవములు కలిగినవి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందు దుష్టుల ఫలముగ పరిగణింపఁబడిన భరతఖండము సుబలఫలముగ నెంచఁబడినది. మహామహులకు బంకిం చంద్ర చట్టోపాధ్యాయుడను ‘వంశ మూతరం’ జాతీయ గీతమునందు ఆప్రతిమానముగ చేసిన మాతృమహిమాభిగ్ధనము పాలకులకు ప్రజలకు హృద్భవం బైనది. పరిపాలనమునకు ఫలము లైన దేశక్షేమ ప్రజాక్షేమములకు ముఖ్యసాధనము స్వపరిపాలన మనియు సుపరిపాలనము గాననియు రాజ నీతిజ్ఞు లంగీకరించుచున్నారు. సకల జాతులకు స్వపరిపాలనము జన్యస్వత్వము. స్వపరిపాలన సంరక్షణము సంగ్రామమునకు మహాఫలము. అప్రీకా ఖండస్థము లైన యనాగరిక దేశములందు సయితము దేశపరిపాలనము ప్రజాభిప్రాయసారముగ నుండ వలయు నని యంగ్ల రాజ నీతిజ్ఞులు తెలిపిరి. ఆ స్థిరాంతము ప్రాచీన ప్రజాసభ్యత గల భరత ఖండమునకు సయిత మన్వయింపజేయుటకై బ్రిటిషుపరిపాలకులు ప్రయత్నింపవలసియుండును.

స్వరాజ్యాంగోశనము

హిందూదేశ రాజ్యాంగ చరిత్రమునందు గతసంవత్సరము స్వరాజ్యాంగోశనమునకు ప్రసిద్ధి గాంచగలదు. లక్ష్యుణ పురమునందు జాతీయ మహాచ్యూరీయ మహాసభలు చేసిన తీర్మానమున కనుకూలముగ దేశమునందు స్వరాజ్యాంగోశనము ప్రబలినది. ప్రజలు స్వరాజ్య సమితులను స్థాపించి, రాష్ట్రీయోపసంఘములు మండల సంఘములు స్వరాజ్యసమితులు భరతవర్ష సుదృఢీకరిత స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యత్యంత మవశ్య మని ప్రతిపాదించినవి. ఆ యాంగోశనము నందు శ్రీయతి ఆవిదెబలమ్మ నాయకత్వము వహించి ప్రజల సన్మానమునకు పాత్రురాలాయెను. బెజంబుగారు తన ప్రజాసంపదలను స్వరాజ్యాంగోశనమునకు వినియోగపఱచి పాలకుల యాగ్రహమునకు పాలయినది. న్యూయొండియా పత్రికకు నిర్బంధము కలిగినది. వెన్నరాష్ట్రపాలకులు బెజంబువాడియా ఆరండేలు గార్లకు నిర్బంధావాసశిక్షను విధించిరి. న్యూఇండియా పత్రిక నుండి రక్షక ధనము నైకొనిరి. ప్రజలు కోపావేశపూరితులై సంఘముచేసి పాలకుల రాజనీతిని గర్హించిరి. నిరంకుశాధికారమునకును ప్రజాబలమునకును కలిగిన సంరంభమునందు ప్రజాబలమునకు విజయము కలిగినది.

తెలుగు గారికి కొన్ని దినముల తరువాత నిర్బంధవాసము నుండి విమోచనము కలిగినది. ప్రజాధికారాధికారము దుష్టర మని పాలకులకు విదితమైనది. స్వరాజ్యాంగోళనము రాజ ప్రామాద్యము గాదని స్థిరపడినది. ఈ గౌరవము హిందూ దేశ మంత్ర మంటేగు గారికి దక్కినది. ఇది పాలకవర్గము నకు గుణపాఠముగ నుండగలదు. ప్రజలు జాతీయమహాసభా ధిపత్యము నొసంగి తెలుగు గారిని సత్కరించిరి. జాతీయ మహాసభయందు స్వరాజ్యపుత్రులైన మేకగ్రీవముగ నంగీకృత మైనది.

హిందూదేశమంత్ర - రాయబారములు

దైవ సంకల్పములు దుగ్ధాహ్వయములు. హిందూదేశ రాజ్యాంగ నిర్మాణమునందు సంస్కరణ మవసర మను విష యము సర్వజనాంగీకృతము. అధికారవర్గాభిమాని యైన అట్టిను చేబట్లగారు రాజ్యాంగ విమర్శనాధ్యక్షులు హిందూదేశమున కేతెంచుటకు నిశ్చయించిరి. దైవశక్తియను నీ భాగ్యము ప్రజా స్వామ్యాభిమాని యైన మాంటేగు గారికి గలిగినది. మాంటేగు గారును రాజ ప్రతినిధియు ప్రజలనుండి 109 విజ్ఞాపన పత్రములను వైకొనిరి. 104 నిరాకరించిరి. చెన్నపురి యందు 28 విజ్ఞాపనలు నిరాకరించ బడినవి. విజ్ఞాపనలను నిరాకరణమునకు రాష్ట్రీయాధికారులు కారకు లని విషయ విమర్శములను విదిత మగుచున్నది. జాతీయ మహాసభయిదు మహాసభలు తిరుపతిసంఘములు స్వరాజ్య సమి తులు సమర్పించిన రాయబారములందు జాతీయ మహాసభ యిదు మహాసభాంగీకృత మైన సంస్కరణ విధానము తెలి ట్లేయమున కత్యంతావశ్యక మని విన్నవించబడినది. మంత్ర గారికి ప్రజాభిప్రాయమును విశదముచేయుటకు ఆవసరసభలు గూడినవి. ఆవసరసభలందు జాతీయ మహాసభయందు చామో దిరమైన రాజ్యాంగసంస్కరణపు తీర్మాన ముమోదితమైనది. ఏలూరునందు గూడిన కృష్ణామండల యవసర సభయందు సం స్కరణ విధాన ముమోదింప బడినది. కృష్ణామండల సం ఘము సమర్పించిన విన్నపమునందు సంస్కరణ విధానమున కుమోదము తెలుప బడినది.

స్వరాజ్యతీర్మానము

“ఆ. భరతవర్షమునందలి మహాసంఘములు ప్రాచీన నభ్యుత్థాభిము లగుటచేతయు, ఆ సంఘములవారు పరిపాలనమునందు రాజ్యానిలయించును విశేష సామర్థ్యము కలిగి యుండుటచేతను, నూతనోద్ధ బితిమీ పరిపాలనమునందు వారు విద్యయందును ప్రజాపరిత్యమునందును వృద్ధిని పొందియుండుట వలనను, నాతీయ ప్రస్తుతియు గల పరిపాలనావిధానము ప్ర జల రాజ్యాభివృద్ధియులను నెఱవేర్చుక ప్రస్తుతావసరములకును స్థిరగతులకును తగియుండక పోవుటచేతను, సత్వరముగ భరత వర్షమునకు స్వపరిపాలనము ప్రసాదించుటయే బిటిషు పరి పాలనమునకు ఫలసంకల్పము లని తెలుపుచు, కా స న మును ప్రకటనచేయుటకై మహాసభయందు ప్రజారాజ్యేంద్రు డు కరుణించుటకు సమయ ముగన్నమైనదని జాతీయమహా సభ యభిప్రాయపడుచున్నది.

ఆ. అఖిల భారతీయ మహాసభయ సంఘమువారేర్ప ఱచిన సంస్కరణోపసంఘమును యావద్భారత జాతీయ మహా సభోపసంఘమును చేరి సంప్రతింది సిద్ధయించిన వ్యవస్థలందు గల సంస్కరణములను ప్రసాదించి స్వపరిపాలనమును స్థాపిం చుటకై నియతారంభమునకు పూనుకొనవలయు నని జాతీయ సభ కోరుచున్నది.

ఇ. సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు భరతవర్షమును పరా ధీనస్థితినుండి తొలగించి స్వాధీనాధినితేతములతో పాటు సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానమును కలిగియుండుటలు లక్ష ధింపవలయును.”

బ్రాహ్మణేతర సభలయందును సంస్కరణవిధానములు నిర్ణయింపబడినవి. ఆ సంస్కరణ విధానము లయొనెలు కర్మినుగారి విధానము ననుసరించియున్నది. ప్రత్యేకసంఘ ప్రాతినిధ్యమును ప్రత్యేకసంఘావసరసభలు నిర్మాపించినవి. సంస్కరణ విధానముల యవకాశగా నవయోగములను ప్రయోగ్యతా ప్రయోగ్యతలును కాంక్షయమున విదితము గా గలవు. సంస్కరణములకు ప్రయోజనము నిరంతరకాధికార ధింపనము. అయ్యది సాధ్యమగుటకు కాసరసభలయందు ప్రజా ప్రతినిధులసంఖ్య అధికముగ నుండుటయు కాసరసభకు కార్య నిర్వాహకసభాధికారమును నిర్ణయించుట కధికార ముండు టయు కాసరసభకు అయవ్యయ నిర్ణయాధికార ముండుటయు ముఖ్యసాధనములు. ఈ ఫలములు గలుగని సంస్కరణములు నాభుమాత్రములు గాని యవయోగ్యమైన సంస్కరణములు

గావు. లయొనెలు కర్మినుగారును బ్రాహ్మణేతరల రాయ బారములును నిర్మాపించిన సంస్కరణ నిర్మాణములందు నూచిత మైన యాయవ్యయనిర్ణయాధికారము లేని కార్యనిర్వహణాధికారము దురాధ్యక్షము.

యూరపీయనుల ప్రాతినిధ్యము

రాజ్యాంగసంస్కరణముల పట్ల పాశ్చాత్యులు చూపు చున్న ప్రతిభుటనమునందు వింతలేదు. మెకాలె కానింగు రిపను ప్రభువులకు చూపిన తీరస్కారభావమునే యూరపీయ నులు వర్తమానకాలమందు చూపుచున్నారు. “మార్గదర్శకు లుగ నుండవలసిన వారియందు దేశేతరులు విశేషరహితమును నిద్ర్య మును నైన శాత్రుభావమును జూపుచున్నారు. ఈ ప్రవర్తనము స్వదేశీయుల విషయమై తలచుచున్న కలిగింతుచున్నది.” అని యూరపీయులు కానింగుప్రభువు విక్టోరియామహారాజ్ఞికి 1857 నందు వ్రాసెను. వర్తమానకాలమందు వెల్చింగ్ ప్రవర్తన మీ భావమునకు నిదర్శనము. వెల్చింగ్గము తమ పోషణమున కధారభూతమైన దేశముపట్ల నీ శాత్రుభావ మునే ప్రకటించుచున్నారు. ప్రజాతేమ మంతయు వెల్చింగ్గమునై నాధారపడియున్నది! స్వదేశీయులు ప్రజల తేమమును కోరరట! ఇరుదయోధులతో ప్రజల పరిపాల నము లక్ష్యుండి విశేషముల యధీనమునందుండుట తేమ కరమా? వెల్చింగ్గము తమ మామూలకై పాటుపడు చున్న దియు ప్రజల మామూలకై పాటుపడు చున్నదియు చర్చించుట యవసరము. వెల్చిగారి దేశభక్తి తిలకు మహాశక్తియని దేశభక్తితో తులనగడు గదా! వాన వక్రత్వము వెల్చు చుట్ట కిండ్లాండునందును రాజ్యాంగాంగోళనమును జేయు టకు మనము ప్రతినిధులకు పంపుట యవసరము. లోకమాన్య తిలకు వివేచన చంద్రసౌలు ప్రభృతులు రాగల వారమునం దిండ్లాండునకు బిటిషు ప్రజలసమక్షమున భారతీయుల స్వత్వ సంస్థాపనను జేయుటకు పోవుచున్నారు. ఆంధ్రప్రతినిధులను పంపుటకును ప్రయత్నములను జేయుట యవసరము. ఆవసర మైన రాజ్యాంగ సంస్కరణములు లభ్యము లగునంతయు విరామము లేక యాంగోళనమును చేయుచుండుట కృష్ణామం డలసంఘమునకును ఇలిరసంఘములకును విధియై యున్నది. నిరంతరకృతసాయమే కాద్యసిద్ధికి సాధనము.

ఆంధ్రోద్యమము

మాంటేగుగారి యాగ్రహనము ఆంధ్రోద్యమమునకు బలమును కలిగించినది. ప్రభువున నాంధ్రుల రాయబారము నధికారులు నిరాకరించిరి. ప్రజలు రోషాచేత ప్రూతులై ప్రజల మైన యాంగోళనమున కుపక్రమించిరి. ఆంధ్ర భిష్ము లనదగిన న్యాయత సుబ్బాబాపు పంతులు గారును ఇతర నాయకులును చేసిన ప్రయత్నములు సఫలములై నాంధ్రుల రాయబారము స్వీకరింప బడినది. రాజప్రతినిధి ఆంధ్రుల రాయబారములందు గల మాతన సిద్ధాంతమును గమనించి “యామోదమును తెలిపెను. సర్ విలియం డ్యూటె భార్యను రాబట్టు గార్లు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణ సిద్ధాంతము పట్ల సామాధూతిని తెలిపిరి. బాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము నుసాధ్య మగుటకు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణ మర్హత్యము. రాజ్యాంగ సంస్కరణములకు ప్రయోజనము ప్రజాధికార వ్యాపనము. ప్రజాధికార వ్యాపనమునకు ప్రజలు వాడెడి దేశభాషలు సాధనములు. ప్రజల విద్యాభివృద్ధియు లోక వ్యవహారములు విశేషభాషయందు జరుగుచుండునంత వరకు ప్రజాప్రబోధము ప్రజాపరిపాలనము దుర్లభములు. ఆవసరాం ప్రభుమహాసభయందు దంగీకృతమైన తీర్మానమున కనుకూలముగ నాంధ్రుల విజ్ఞాపనమునందు

“చెన్న రాష్ట్రములో ఒక ప్రదేశమునందే 88,000 చదరపు మైళ్ల వైశాల్యమును 1,70,00,000 జనసంఖ్యయు కలిగియున్న ఆంధ్రమండలములను కార్య నిర్వాహక సభాసమేతుం డగు గవర్నరు పాలనము గల ప్రత్యేక రాష్ట్రముగ నేర్పఱుప వలె నని ప్రార్థించుచున్నాము.”

అని తెలుపబడినది. శ్రీమతి అనితెలుగుగారు జాతీయ మహాసభోపన్యాసమునందు “ఇప్పటికి మరయొకప్పుడో భాష లనుబట్టి రాష్ట్రములు పున్నైర్మాణములు గావలసి యున్నవి. అది యిపు డగుటయే మేలు.” అని తెలిపియుండిరి. కృష్ణా మండలసభవారి విజ్ఞాపనమునందును భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రా విభజనావసరమును ఆంధ్రరాష్ట్రా నిర్మాణావసరమును వివరింప బడినవి. సుబ్బా గాంధీ లోకమాన్య తిలకు మహాశక్తి రసిం ద్రనాథుండు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణావసరము నంగీక రించిరి. ఇండ్లాండునందు గూడిన పారిశ్రామిక సంఘముహాసభ యందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణావసరము ఆమోది

తము. ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునకును ప్రజాప్రబోధమునకును ఆంధ్రరాష్ట్రము పరమసాధనము.

భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణము

మానసియులు నరసింహేశ్వర శర్మగారు సామ్రాజ్య కాసరసభయందు గతమాసమున స్వపరిపాలన(ప్రాప్రిక్త భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రానిర్మాణ మనశ్యమని వ్యక్తీకరించుచు ఈ క్రిం ది తీర్మానము నుపపాదించిరి.

“బిటిషు ఇండియామందు స్వపరిపాలన ప్రతిష్ఠాపనలు ఫలప్రదము లగుటకు రాష్ట్రప్రదేశములను పునర్విభజనము చేయుచు నవసరమైనచోట రాష్ట్రముల నేర్పఱుపవలెను. 2. వీలైనచోట వీలైనంతవరకును ముఖ్యముగ నుకేభాషను మాటలాడువారి సంఖ్య పాచ్చుగ నున్నపుడును అట్టి మార్పు ను వారు కోరునపుడును భాషాధారము చేయవలయును. అని ఈ సభవారు గవర్నరు జనరలు గారికి నూచించుచు న్నారు.”

భరత భండమునందు ప్రాచీన సభ్యత గల ప్రజా సంఘములు గలవు. వికాసము గల భాషలు గలవు. వికాల మైన ప్రదేశములు గలవు. సామాన్యభాష గల బహుళ ప్రజా సంఘము లొక రాష్ట్రవాసులుగ నుండిన వారియభివృద్ధి ముల భ సాధ్యము. భరతభండమునకు సాంఘాతిక సంయుక్త సామ్రాజ్యము సుచూడుటకు సమాజపరిస్థితుల కనుకూలముగ ప్రజలు గాష్ట్రములు వికసింపవలయును. నూతన రాష్ట్రా నిర్మాణమునకు ప్రజాభిప్రాయము జన బాహుళ్యము సామాన్య భాష యాధారములని శర్మగారు తెలిపియుండిరి. భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రములు “విద్యావ్యాపనమునకును పరిపాలనా సౌకర్యమునకును సంపద్యుద్ధికిని స్వపరిపాలన వికాసమునకును సాధనములు. శర్మగారి తీర్మానమును కధికారసభ్యులు తాటుధ మును ప్రజాప్రతినిధులు ప్రతికూలతను తెలిపిరి.

ప్రజాప్రతినిధుల ప్రతిభుటనము.

ప్రతినిధుల ప్రతికూలతకు కారణము దేశకాలసాత్రముల యపరిపక్వత యని వారు తెలిపియుండిరి. ప్రతికూలభావమును తెలిపిన భర్తలందు ఆంధ్ర రాష్ట్రానిర్మాణప్రయోజనమును మాత్రము కొంద రంగీకరించిరి. తీర్మానమును చర్చించినవారి యందు రంగస్వామి అయ్యంగారు (సంపూర్ణామోదకులు) 2. స పూ గారు 3. శ్రీనివాసరాష్ట్రీగారు (భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రా సిద్ధాంతమునకు ప్రతికూలులైనను ఆంధ్ర రాష్ట్రా నిర్మాణామోదకులు) 4. మాఫీ గారు. 5. చందా గారు 6. పాగాన్ గారు 7. కి న్నే డు గారు 8. తెన ర్తి గారు 9. న వా బు చాదరిగారు (సిద్ధాం త ము నంగీకరించిన ప్రతికూలురు) 10. సర్ జేమ్సు డువాలెగారు (తట ఘులు) 11. జిన్నా గారు 12. చిట్ట పీనుగారు 13. సర్ హా మిల్తు గ్రాంటుగారు (సంపూర్ణ పరాజ్యుఖులు విషయపరి జ్ఞానములేని చర్చనలన నేమియు ప్రయోజనము కలుగదు. హిం దూదేశ రాజ్యాంగముల ఫలికానికి నాయకుల నిరీక్షణనితీయే ముఖ్య కారణము. వ్యవసాయ పరాయణత్వము పురుష లక్షణము. నిరీక్షణము కాపురుషలక్షణము. హిందూదేశ మంత్ర గవర్నరు జనరలు భార్యను రాబట్టు ధనమోరు ప్రభువు భూపేంద్ర నాథ బాను సర్ విలియము డ్యూటె గార్ల కేక కాలమున భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రా సిద్ధాంత మును వివరించుటకు శర్మగారి కవకాళము గలిగినది. జిన్నా గారికి హేతువాదము లేనపుడు “కేషం నిందయా పూర యేత్.” అను కోపాచేత భావముతో చర్చను ముగించిరి. జిన్నాగారి యనాలోచిత ప్రసంగమునకు “నిందాలోపణ ములకు సమాధానమునకు చెప్పట యాత్మ గౌరవమునకు భంగము.” అనెడి శర్మగారి ప్రత్యుత్తర మెంతయు స్పష్టయో చితముగ నున్నది. ఆంగ్ల విద్యాసంభవులకు మాతృభాషా మహిమ దుగ్ధాహ్వయము. ఆంగ్ల భాషాభిమానమే వారికి ముఖ్యము. కోరునది స్వపరిపాలనము. స్వపరిపాలనమునకును ప్రజల వికాసమునకును సాధనమైన మాతృభాషావలంబన మసమ్యక్తము. సామ్రాజ్య కాసరసభలో జరిగిన చర్చనలనును ప్రజల తిరణోపాయము ప్రజాధీనము గాని నాయకాధీనము గాదని ధ్రువపడినది. ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము సామ్రాజ్య సభయందు పరాజితమైనను సుయోచితము. చర్చనలన భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాసిద్ధాంతమునకు బలము కలిగినది. లోకమాన్య తిలకు గారి కేసరి మరట పత్రికలయందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రా సిద్ధాంతము సంపూర్ణముగ నామోదింపబడినది. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రా సిద్ధాంతము నాయరూపములను ధరించుటకు నిరంతర యాంగోళన మవసర మని సర్ విలియము డ్యూటె చేసిన సదుపదేశము నాంధ్రుల నుపలంబించి మాతృ దేశారాధనమును చేయుదురు గాత!

విద్యాదాన ముత్తమ దానము

సంవత్సరాదిపండుగ తొలిపండుగ

విద్యాదానమునకు సంవత్సరాదిపండుగ పుణ్యకాలము

ఆంధ్ర విద్యానిధికి తొలిపండుగ నాడు

కానుకల సమర్పించి మాతృపూజను చేయుదు

జన్మభూమి. అట్టి కృష్ణామండలసభకు, మండల వాసియును, దేశసేవాధురంధరులును నగు, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి కృత్యక్షత వహించుట భావ్యముగ నున్నది. సాధ్యమగునంతవరకు, ఏమండలవాసుల మండలసభ కృత్యక్షత వహించుట సమంజసమున నాయత్రిచాయము. ఏలనన, మండలవాసుల కష్టనిష్ఠురములు, మండల వాసులకే స్వానుభవైక పేద్యములుగ నుండును. మండలవాసులలో, లోకోపకారమునకై పాటుపడినవారలకు మండల సభాధ్యక్షత య్యవ్వకారము నొసగును. ఇందుచే దేశసేవ యొందుట కనేకుల కుత్సాహముదయించును. కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు ఆంధ్రదేశభివృద్ధియమునకై నిరంతరసేవ యొనర్చిన సుప్రసిద్ధులలో నొకరగుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఆంధ్రదినపత్రికను స్థాపించి, దాని పోషణ నిమిత్తమై వారు పడుచున్న కష్టములనేకులకు చెలియవు. కాని వారు తమ సేవను గూర్చి ప్రగల్భముల బలుకువారు గారు. సంవత్సరమునకు దాదాపు 10 వేల రూప్యముల సప్తము పత్రికచే గలుగుచున్నను, ఆ విషయమై వారెన్నడును ప్రచురించి యెరుగరు. నిగర్హముతో ఆంధ్రమాతృ సాదారణిండుముల గొలుచుచున్న, నాగేశ్వరరావు గారిని కృష్ణామండలము కారవించుట భావ్యముగ నున్నది. నాగేశ్వరరావు గారు నుడివినటుల “మాతృమండల ప్రసాద స్వీకారము కామితార్థప్రదము. మీ కారవము ఆంధ్రపత్రికలకు జూపిన కారవమని భావించెదను.”

అధ్యక్షోపన్యాసము జాతీయోద్యమ, ఆంధ్రోద్యమ విషయములగూర్చియే గాక, మండల విషయముల గూర్చి గూడ విపులముగ వివరించినది. సంగ్రామముచే దేశమందంతటను నూతన స్వాతంత్ర్య వాతావరణము వెల్లివిరిసెను. అందుకు ఫలితముగ, విప్లాండు సమస్య పరిష్కార మగుచున్నది. స్త్రీస్వాతంత్ర్య వాదులకు విజయము గలిగినది ప్రజాధికార మన్ని దేశములందును అతి త్వరితముగ వ్యాపించుచున్నది. హిందూదేశము విషయమై, అధికారుల దృక్పథము మారినది. మాంటాగూ గారు స్వపరిపాలనా ప్రదానమునకు మార్గముల నన్వేషించుటకే దేశమున కే తెంచి, ప్రజలవాంఛల గనుగొనిరి. స్వరాజ్యసంపాదనము నిమిత్తమై హిందూదేశముచూపుచున్న పట్టుదలకు తలకు, పాలు, కళగ్ని మొదలగు నాయకులు ఆంగ్లదేశమునకు వెళుటయే ముఖ్యనిదర్శనము. జాతీయోద్యమముతో బాటు, ఉపజాతీయోద్యమములకు గూడ నుద్బోధము గలిగినది. మాంటాగూగారికి ఆంధ్రులు సమర్పించిన విజ్ఞాపనము, శర్మగారి తీర్మానముపై జరిగినచర్చయు, ఆంధ్రోద్యమ సందేశ ప్రకటనమునకు తోడ్పడినది. ఆంధ్రుల యాశయములకు విఘాతము గలిగించుటకు, ప్రతికూల ప్రయత్నములు గావించబడుట, ఆంధ్రోద్యమప్రాబల్యమునకు ముఖ్యనిదర్శనము. ఉద్యమ విజయమునకు నాగేశ్వరరావు గారిక్కటేమార్గము సూచించిరి. “భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రసిద్ధాంతము నామరూపములను ధరించుటకు నిరంతరాంతరమవసర మని సర్ విలియము డ్యూకు చేసిన సదుపదేశము నాంధ్రులవలబించి మాతృదేశారాధనము చేయుదురు గాత!” కార్యవాదు లింతకన్నను జేయగల యుపదేశ మెట్టియునులేదు.

కృష్ణామండల విషయముల గూర్చి చెప్పింపుచూ, నాగేశ్వరరావుగారు రయితుల స్థితి గూర్చి కమలకు గట్టినటుల వర్ణించిరి. కృష్ణామండల

మంతులు 76,41,689 రూప్యముల భూమి శిస్తును చెల్లించుచున్నను, రయితుల స్థితి సంతృప్తికరముగ లేదు. రయితులు అల్పాల పాలై యున్నారు. గతసంవత్సరమునందు శిస్తును సకాలమునకు చెల్లింపలేనంతకు 1,25,575 రూప్యముల యాస్తి జప్తుచేయబడినది. కనువుల దుస్థితికి కృష్ణామండలము రాజధానిలో రెండవ స్థాన ముక్రమించుచున్నది. ఇందుకు దోడు, మద్యపాన మతిశయింపుచున్నది. సారాపై రాబడి హెచ్చుచున్నది. అధ్యక్షులు నడివినటులు, ప్రజలు తలకు రుప్ప 1-5-0 వంతున ద్రవ్యమును మద్యపానమునకై వినియోగించుచున్నారు. ఈవ్యయమును మద్యపాన నిరతుల మీఁదనే మోపిన మద్యపానవ్యయము తలకు నూ 10 మొదలు రు 100 వఱకును తేలగలదు. ఈదుస్థితిని బావుటకు మండలప్రముఖులే తగిన కృషి సలుపవలయును. ప్రభుత్వమువారు సంస్కరణముల బ్రవేశపెట్టువరకును యూరకొనుట పురుషధర్మము గాదు. 121-లక్షల రూప్యములు మండలాదాయమై యుండగ, లక్షరూప్యములు మాత్రము విద్యకై వినియోగింపబడుట విచిత్రముగ నున్నది. ప్రజాశయానుకూలముగ ధనము వినియోగింపబడుటకు, స్వపరిపాలన మేతొంచువరకును నోటికతో వేచియుండుట ధర్మము. ఆంధ్రజాతీయకళాశాలా పోషణముకొరకై అధ్యక్షు లీ రీతిని మండలవాసుల హెచ్చరించిరి. “ఆంధ్రులందఱును ముఖ్యముగ కృష్ణామండల వాసులు పరిమోత్సాహముతో నాంధ్రజాతీయ కళాశాలను పోషించి సంస్థాపకుల సంకల్పమును సఫలము జేసి జాతీయ పున్నర్యుగామునకు యథాశక్తిని తోడ్పడెదరుగాక!” ఆంధ్రు లీ విషయమై నెక్కుడు బూనికను జూపుట వరమధర్మము.

“లోకావృతంబైన కాలప్రభావముచే భారతీయుల హృదయాంతరాళములందు నూతనభావములుదయించినవి. నూతనాశ లంకురించినవి. ఆత్మ విశ్వాసము వికసించినది. శుభముహూర్తమునందు సమ్రోహనమును విడిచి సంతయములను విడనాడి హృదయచౌర్యల్యమును పరిత్యజించి కార్యచీక్షను వహించుట మాతృదేశారాధనమునకు పవిత్రమైన సాధనము. ఆత్మశక్తికి సకలోద్యమములును సాధ్యములు. విజయమునకు ఆత్మశక్తి బీజము; ఆత్మశక్తి సాధనము; ఆత్మశక్తి ఫలము. మన యాత్మశక్తిని మహాఫలప్రాప్తికై సమర్పించి మాతృప్రసాద స్వీకారమునకు పాత్రులమగుచుము గాత!” అని నాగేశ్వరరావుగారు గారు ఆంధ్రులను సంబోధించిరి. వారి సంబోధన మాంధ్రులలో కాశ్యోత్సాహమును పురికొల్పి ఆదర్శసాఫల్యమునకు మార్గముజూపుగాక!

చల్లా - శేషగిరిరావు.

ఆంధ్రయువకుని నిర్బంధము

శ్రీయుత ఎం. వి. యస్. శర్మగారిచే వ్రాసుబడిన దర్శి చెంచయ్యగారి జీవితచారిత్రమును నిన్నటిపత్రికలో ప్రచురించి యుంటిమి. ఆ చారిత్రము జదివిన వారలకు, సంతాపము గలుగక మానదు. ఆంధ్రు లీ విషయమై ఉపేక్ష జేయక, వారిని న్యాయస్థానములందు విచారించవలయుననియు, అటులగానిచో వెంటనే విడిచిపెట్టవలయుననియు, ప్రభుత్వమువారికి చెలియబరచుట ధర్మము. స్వపరిపాలనా ప్రదానము చూపుమేరలో నున్న యీ సమయమున, నిర్బంధ విధానమును త్యజించుటకు ప్రభుత్వము వారు ప్రార్థితులు.

ఒక సవరణ

నిన్నటి ఆంధ్రపత్రికలో “ముద్రాయంత్ర శాసనము” అను ఉపసంపాదకీయ వ్యాసమున “సామోపాయములకు (Conciliatory methods) హిందూదేశమున చోటు లేదా!” యని యుండుటకు మారుగ “సామోపాయములకు హిందూదేశమున చోటు లేదు.” అని ముద్రాస్థానిత్యము గలదు. ఇట్టి అచ్చుపొరబాటు దొరలినందుకు మే మెంతయు చింతిలుచున్నాము. ప్రభుత్వము వారుసామోపాయముల (Conciliatory methods) నెక్కుడుగ నవలంబించవలయునని హెచ్చరించుటయే మా యుద్దేశము.

జాతీయవిద్య:— పొన్నలొంగులో ఏకాంబరేశ్వర ఆగ్రహారమునందు శ్రీ త్తరపువాడ 32-వ గృహమున ఏప్రిలు 1-వ తేదీన దేశీయవిద్యాసందర్శనను పారసభజరుగును. ఆనేకులు జాతీయవిద్యను గూర్చి యుపన్యసించుట జి. ఎస్. ఆంధ్రోద్యమము అధ్యక్షత వహించెదరు.

కంగడేశ శాసనసభ:— కంగడేశ శాసనసభ నిన్నటి ఉదయము సమావేశమయ్యెను. గవర్నరుగారు సభాధిపత్యమునువహించిరి. క్రిందటి సం॥ జనవరి 1-వ తేదీ మొదలు జూలై 31 తేదీవరకును టాంగేయులు మండలమున 52 గురు కాల ఆజాదు కోగమువలన బాధపడినటులు గోలకొండలోవద్ద పోల్చబడెనని ఒకప్రశ్నకు తీర్మానముబడెను.

డక్కా విశ్వవిద్యాలయమునకు మార్చి 31-వ తేదీనకి ప్రత్యేక నిరాశయులు 24 లక్షల రూప్యములును, ప్రతి సంవత్సరపు నిరాశయులు 27 లక్షల 70 పేసును ఒకగవడినది.

సింధుబాలను పట్టుకొనవలయునని పోలీసు డెప్యూటీ జనరలు గారి అనుమతిని ఉత్తర పీఠముడెను. ఆసమయమున దల్లియు. ఇ. హెచ్చి. కార్మిక్తుగా రాధానమును వండిరి.

ప్రశ్నోత్తరాంతరము సర్ హెసరీ వీలరుగారు కంగడేశపు దొంగమువారి 1918-19-వ సంవత్సరపు బడ్జెటును సభకర్షించిరి. సహకారోద్యమపు క్యయము రూ 12,000 అధికముగ జేర్చబడినది. మితి యేమార్పులును గలుగలేదు.

నిర్బంధితులను గూర్చి మూడుతీర్మానములు బహుసంఖ్య పడెను. నిర్బంధితులను విశ్వ ద్యాలయ పరీక్షలకు రాజీయవలెనను తీర్మానమును దొరగినను వారికి కరింపలేదు. నిర్బంధితుల ఏకాంతపు గవాలయంబును గూడదను తీర్మానమూడి పోయెను. నిర్బంధిత దండగోస్థులను నిర్బంధితుల పెట్టికాముట కొక సంఖ్యమును వినియోగింపవలయునను తీర్మానము నికరంబుబడెను.

జర్నలుల మహావిప్లవం

అమెరికను సేనలవంక జర్నలులు తలపడుట.

లండను, మార్చి 28:—27-వ తేదీ సాయంత్రమున టెలుల తలపాత్ర పంపబడినది. అమెరికనులకు శత్రువు లింకను తీవ్రముగ తలపడుచున్నారని 7 దినములనుండి యిటుల సేనల వంకముగ గోలుపోవుచుండుటచే శత్రువుల కిప్పుడు కొంత హెచ్చుచున్నది. ఓయిటిలోయలో గత మామనముల నుండియు వాయునుకు కడు సమీపమున శత్రువులు పలుసారులు తలపడగ పరానువారు పారదోలిరి. లాస్ వ్యూమ్మను మరల నిపుడు తీవ్రముగ పోరు జరిగినది. శత్రువు లోడిరి. మాంటిడి దరుముద్ద మరల మేము వెనుకకు పోతిమి. పరాను సేనలో కొద్దిభాగముమాత్రమే శత్రువులను తలపడెను. జర్నలులు తమ సేననుతన పంపిరి. ఈయుద్ధము వారి కలయిక తోముగియగలదు. అపుడుమేము సమరమును నూతనోత్సాహముతో ప్రారంభించెదము అపుడు పరానునిలువ సేనలు ప్రధానాంగముగను. ప్రస్తుతము; జర్నలు లులంబించిన విధానమంత లాభప్రదమైనను అదిచిరకాలము పాగునదిగాదు. ఏలనవారి లో నొక వరుస వారు ముందు తోసి కొని వచ్చి కండకములలో ప్రవేశించి దూరగాములగు తుపాకులను ముందు కండకములలోనికి వదిలెదరు. వారి వెనుక పల్లెచా రలులే వచ్చి వారి ముందు సజ్జెలోని కురికి వెనుకటి వలెనే తుపాకులను కాల్చెదరు. ఈరీతిగా నవ్వమును పొడింపక వారొక ప్రజ్జె వెనుక నొకటిగా వచ్చి పడెదరు. అందు వలన వారికి నవ్వ మక్కువకము. ఆనవ్వమును మనవలె వారు ప్రజలకు త్రవ్వవారు కాదు గాన పొడించుటలేదు. వారు వెళ్ల ఫిరంగులలో త్వరగా వచ్చువాని గూడ వెంట చెచ్చుచున్నారు.

మాంటిడిదరు కంగమున శత్రువులు తీవ్రముగా నెదిరించుచున్నారు. ఈ నెల 29 వ తేదీ యదయమున వారు తలపడగా మేము తరిమితిమి. లాస్ వ్యూమ్మ యను మిసీలయొద్ద శత్రువులకు లాభమేమియును కలగలేదు.

విమాన యుద్ధము.

23 వ తేదీని మా విమానములు మరల గలపడెను. 80 టన్నుల బొంబులను ముందుగుండును వదిలి. దానివలన వారికి చాలనవ్వము కలిగినది. వారి సేనలు వచ్చుట కాలస్యమైనది. 24 విమానములను సేలగూర్చితిమి. 7 విమానములను తరిమితిమి. 2 థెలాములు నాశనమైనవి. మావిమానములలో 19 కనబడలేదు. కొన్ని యీరజాలలో కూలినవి. ఫిరంగులనువేసి కొన్ని విమానములను సేలగూర్చితిమి. రాత్రిచేత మేము బహుముద్రై నె. గోగులలో గుండ్లను వదిలితిమి. 1000 బొంబులను వదిలితిమి. మా విమానము లన్నియును మరలవచ్చినవి 27-వ తేదీని సోమకు దక్షిణముననుండి ఆరాసుకు తూర్పు భాగమువరకు రెండు మైళ్ళు పొడవైనది నీడుదయమున శత్రువులు ఫిరంగులనుగాల్చి తలపడిరి. తీవ్రముగ పోరు జరిగినది. శత్రువులను తరిమితిమి.

పరానువారు వెనుకకుపోవుట.

లండను, మార్చి 20:—పరానువారు మాంటిడిదర్ల ప్రాంతమునండి 8 మైళ్ళు వెనుకకుపోయిరి. అదిచాలముఖ్యమగు సానము. పరానువారు హార్వి విల్లెరిను పొండికేగులవద్ద విజయమును బడసిరి. అది అనుకూలము.

26 వ తేదీని శత్రువుల కంఠగా లాభించలేదు. స్థానికముగా మాకు చాలలాభించినది. జర్నలు వాయుకులు వెనుకకు పైలేకుండ పదాతులను సమర్థిగా కాను జేయుచున్నవని వారి పురో. మనము స్థిరముగలేదు. దీనికి వెళ్లఫిరంగుల రాక ఆలస్యమగుట కొంత కారణము. అలసట కొంత కారణమునగును. మేము దానిని రాగుగా నుపయోగించు కొంటిమి. వన్నముప్రారంభమైనది. నేడుదయమున శత్రువులు రెండు సార్లులు తలపడిరి. అచట శత్రువు లధికముగా నాశనమై యుండును.

గట్టి పరిశోధనము.

వెంటనే మూలదశములు వచ్చునని ప్యాగెరునుండి తెలియవచ్చిన నవ్వపువాస్తవ చాల సతోహాహము. ఏలన వారి క్రయత్నములమీదనే చాలవరకు ప్రస్తుతపు యుద్ధస్థితి యాధారపడియున్నది. ప్రస్తుత స్థలములనుండి ఏ పక్షమువారైన యుద్ధమును గాని ప్రతియుద్ధము గాని నొనరించునపుడు ఇరువురి బలబలములను స్పష్టముగ గనబడగలవు. ఆ యుద్ధమున విజయ క్రొత్త దశముల సహాయము లభింపగలదు. శత్రువులు ఈ క్రొత్త సరిహద్దుల నిలబెట్టు గల్గింపుచున్నట్లు అచట తన సంద్రిబ బలవంతమొనరినట్లు నని అమెరికను దౌత్య

ము. సోమ యుద్ధలంగమందంతటను, జాగ్రత్తతో వారు ముందటికరుగుచున్నారు. ఇచట నలసిపోయిన మూకల పరిమితియుగ నున్నది. వారికి నిలువనీడములేదు. రాత్రిసమయమున విశేషముగ బ్రతిమ తుపాకులచే దహింపబడుచున్నారు.

శత్రువులు సోమకు దక్షిణమున ప్రధానముద్ద మొనరించుచున్నట్లు గన్పించు చున్నది.

మెక్సికను ఫిలిస్టు గారిట్లు చెప్పుచున్నారు:—శత్రువులు పొండెన్సు నుండి 10 పటాలములను తీసికొనివచ్చిరి. లాతె యను నుండి వాలుగు దశములను, లెక్కయిడి ఒకదశమును నూడవీకొనివచ్చిరి. దీనిలట్టిపాల్చిత్తుల క్రమమున ప్రచలనపల్లి న్యునొందించుటకు బహులుగా శత్రువులువారు బ్రతిమ వారివడి పాల్చియుమీదనే ప్రధానయుద్ధము నుద్దేశించినట్లు కన్పించుచున్నది. ఈవిధమున నతడు వెనుక భాగమునందలి ప్రైన్సుల నన్నిటిని కేంద్రీకరించుచున్నాడు. క్రానుప్రిన్సుగారి ప్రైన్సులు వారి ప్రయత్నముల గన్పిస్తున్నట్లు.

జర్నలులవద్దము.

పరాను ప్రధాన కార్యాలయము వద్దనున్న చైట్ట గారి విలేజిరి 26-వ తేదీ సాయంత్రము మిట్లు తలపించుచున్నాడు. ప్రతివైనికును తన చేసినవైనికులకు యుద్ధ మొనరించు నెడల జర్నలీయులు నవ్వకముగ కొట్టుబడుదురని మనవారు నమ్ముచున్నాడు. ఓయిటికిదక్షిణమున పరానువారు దృవనత్తరముగ ఏర్పాటులను గావించుకొనిరి. జర్నలు లిప్పటికిని ఎక్కుడు కాలము వైనికగ్రయమును భరింపలేరడు. పరాను వారు తరచుగ శత్రుముకలను గాల్చుటలో తమ ముందుగుండు నంతటిని పూర్తిగదనియోగించు చుండుటచేతనే వారు నిరంతరము వెనుకకు మరులుచువచ్చిరి. ఇందులకొక వుధాహరణము. 24 వ తేదీని మన తుపాకీదారులు తుపాకులను అపరిమితముగ గాల్చిరి. తుదకు మా తుపాకులు పట్టలేనంత వేడెక్కిపోయినవి. ఒకతుపాకీ వైనికుడు, ప్రతిగుండును ఫలవంతముగ నుండు నట్లు 50000 వేల గుండ్లను కాల్చుటకు తన కవకాశ ముండెనని చెప్పెను.

పశ్చిమరంగము

లండను, మార్చి 28:—వార్తాసంఘము వారిట్లు ప్రకటించుచున్నారు. చివీటికి దక్షిణమునందు శత్రువులు రాత్రి సమయమున సోమకు దక్షిణ దాక్షిణి. సోమకు దక్షిణతటము నందుండు మన ఎడమ పార్శ్వపు ప్రైన్సులు హోమోలు వైపున వెనుకకు తిరుగవలసిన వయ్యెను. ఈ స్థలమునకు దక్షిణమున గోయి ప్రైన్సులు గోడ్డు నడుసరించి నిన్ను రాత్రి పరానువారు వెనుకకు తిరిమిపోయిరి. జర్నలులు మాంటిడిడియను మును ప్రవేశించిరి. నాయానుకు దక్షిణమున 10- కిలోమీటరుల పొడవు గల రంగమునందు మాకు కిలోమీటరుల లోతువరకును పరానువారు ప్రతియుద్ధ మొనరించిరి. ఈ ప్రదేశమున పరాను వారు భీకరముగ శత్రువుల నెదిరించిరి. సోమకు కుత్తరతటమున మా పంక్తి యిందు కయు మారలేదు. బెప్టుమాంటు హామోరా సిగ్గులు వనము ప్రాంతమునను ప్యూసి యుక్కున కుత్తర తటము పను శత్రువు లనేక మారులెత్తి రాగా మేము వారిని తరిమివైచితిమి. పార్శ్వపుత్తర దక్షిణతటములందు శత్రువులు నేటియుదయము భయంకరమగు ముట్టడికొనరించి వారు మా మొట్టమొదటి ప్రదేశమును జొచ్చిరి. అంత భయంకరమగు పోరాటము జరిగెను. మా పంక్తి యిప్పుడు ఆహూట్సు, ఫ్యాంపోట్సు, నూమిలెటూది, బాయిటోల మధ్యగలవుచున్నది. ఆమీద మార్పునుండలేదు. యుద్ధముచాలతీవ్రముగ జరిగెను. శత్రువుల కపారవద్దము గలిగెనని తెలియజేయు బడుచున్నది.

లండను, మార్చి 28:—పరానువారిట్లు ప్రకటించుచున్నారు:—నిన్న సాయంత్రమున రాత్రియును భయంకరముగ యుద్ధముజరిగెను. శత్రువులు మనముఖ్యదశముల ముట్టడించిరి. లాస్ వ్యూమ్మ నాయు మార్గమునను ఓయిటివదియెడ మదికను వారు భయంకరముగ యుద్ధమునరించిరి. వారు చాలవరకు ఎడమదికనే ప్రయత్నముల నన్నిటి నొనరించిరి. మాంటిడిడియను ప్రాంతమున నతిప్రామాణ్యములగు వనెకదశముల నుపయోగించిరి. అచట నిలబడకన్న దు లేనిరీతిని దారులుచు గు పోరుజరిగెను. మావైన్సులు ఆహూట్సును పోరతము గావించుచున్నది. శత్రువుల కపారవద్దమును గలిగివినది. మిగిలే యుద్ధము నడచుట కొంతలేదు. మాంటిడిడియనుదకు పల్లియమునది యుండు కిల్గమునది వెనుకకు పోయి గురు నడిగి పోయితి.

ఇంగ్లండు

లిఖ్తోవిన్స్కి-గారి విజ్ఞాపనము.

“పోలిటికను” పత్రిక లిఖ్తో విన్స్కి-గారి విజ్ఞాపనము నందలి మరి కొన్ని నివయములను ప్రకటించినది. అది చాలవర కాంగ్ల జర్నలు వాణిజ్య సంధిరాయబారములను గూర్చి విశేషముగ ప్రసంగించుచున్నది. ప్రారంభమున వా రిట్లనిరి. తాను లండను నగరమున గావించుకొనిన మంచి సంబంధము వలన జర్నలీ ఇంగ్లండుతో గావించుకొనిన సంబంధములం దెక్కుడు అభివృద్ధి గన్పియెను. ఈ యుద్ధమున సర్ ఎడ్వర్డు గ్రేగా రెటెటుజున గ్రనమున ప్రయత్నములు సలిపిరి. అందుముఖ్యముగ వలసదేశసంధిని గూర్చియు, బెగాడురెయిల్స్ గూర్చియు నతనియుద్దేశములు ప్రశంసార్హములు. ఆఫ్రికా ఖండమునందలి పోర్చుగీసు వలసదేశమున జర్నలీలిటను దేశములకు ఆర్థికాభిమానము విశేషముగ గలదు. అందును గూర్చి 1898-వ సంవత్సరములో బాల్బున ప్రభువుగో ఖాక రకాస్యపు ఒడంబడిక నంగీకరించిరి. ఇందువలన పోర్చుగీసు స్వాతంత్ర్యమున కెట్టిలాభమును రాకుండ వారు జాగ్రత్తపడిరి. మరియు వారు పోర్చుగీసు వారి కార్మికముగ సహాయముజేయు నంగీకరింపబడెను. అందువలన నీయేర్పాటు 10-వ శతాబ్దమునుండియు ఆంగ్ల పోర్చుగీసు ప్రజలకు గల పురాతనసంధి కెట్టి అపచారమును గావించలేదు. విండ్సరు సంధిపేటి 1899-వ సంవత్సరములో మరల నాయరు దేశము లవారు సెక్రెట్రీత్ సంద్ధిని గావించుకొనిరి. లిఖ్తో విన్స్కి-గారికి తెలియకుండగనే ఆంగ్ల జర్నలుసంధి యేర్పాటులు గావించబడుచుండెను. ఈయేర్పాటు 1898-వ సంవత్సరపు సంధివరకుల మార్పుట కుద్దేశంపబడినది. ఇందుకు బ్రిటిషు దొర తనకువారు గనబరచిన వైఖరికి వారెంతయు వందనీయులు. ఈ క్రొత్త సంధికి జర్నలు లంగీకరించునట్లు లిఖ్తో విన్స్కి-గారు క్రొత్త రూపము నీయగలిగిరి. సర్. ఎడ్వర్డు గ్రేగారు తమ యెడ మంచి అభిమానమును గలిగియుండి తమ వలసదేశి యాభివృద్ధిని గోరి. బ్రిటనును జర్నలు ఆభివృద్ధి సామర్థ్యము లకు సహాయ మొనరించెను. జర్నలీ నీ వలస దేశాభివృద్ధికి సహాయ మొనరించుటకు మేము ఈవ్యాభివృద్ధిని సహాయము” అని ముద్రాన్యకభ్యుదౌ కడు సలికెను. ఈ క్రొత్త సంధి 1918-వ సంవత్సరములో పూర్తిగ నేర్పరుపబడెను. సంతకములుమాత్రమే తరువాయిగ నుండెను. ఆ సంతకములు గాకుండ నవ్వము క్రొత్త అవాంతరములు గలిగినవి. తరువాత సెక్ర సంవత్సరము గలిపగా యుద్ధారంభమునకు కొలదిదినముల క్రిందటనే సంతకములు చేయించుటకు తనకు కధికారము లొసగబడెను. అంత వాసంతకములు మరి జరుగలేదు. దీని 1898, 1899 సంవత్సరముల సంధులతో కలసి ప్రకటింపవలసినదని గ్రేగారు కోరిరి. ఇంగ్లండునకు రహస్యపు సలహా లేవియు లేవు. అది వారి నూత్రములకు వ్యతిరేకము. అందుచే సంధి పరితుల ప్రకటింపనిది నత దేమియు చేయజాలడు. అటుల ప్రకటించిన జర్నలీకి చాల నవ్వము గలుగునని జర్నలు విదేశీ కార్యాలయమువారు రినిరి. అంత వాసంధి చెడిపోయెను. ఇది మరియొక నవ్వము.

లండను, మార్చి 29:—విజయవద్దకు తగిన యేర్పాటుల వితర్కించుచు పత్రిక లిట్లు చెప్పుచున్నది.

ఇంగ్లండులో స్వంధ వైనిక కాసనము నుపయోగింపవలయునని “డెయిలీ టెలిగ్రాఫు” పత్రిక వ్రాయుచున్నది.

వయసు నియమితిని 45 సంవత్సరముల వరకును వృద్ధి జేయవలసినదని డెయిలీ క్రానికలు వ్రాయుచున్నది.

“టైము” పత్రిక ఇట్లు వ్రాయుచున్నది. చిట్టి చివర మనిషిని గూడ యుద్ధ సేవకు వినియోగించు నిమిత్తము దొరతనము వారు వెంటనే కాసింపకల యును. కార్మికుల బాధలు పూర్తిగ నిలిచిపోయినవని ప్రాప్త్య నుండి తెలుపబడుచున్నదను అభిప్రాయముగలదు. నిన్నటిదినము ఇది లీడువద్ద సరిమాడబడినది. ఇంజనీరులు సమైక్యము టవలన జేయుమంది పనివారికు వృధాగా ఉండిపోయిరి. దెబ్బలు తగిలిన వైనికు లొక సభను జేసి యాత్రేపించిరి. వారొక ప్రాతినిధ్యమునంప దానికి సందర్శన మొనగబడలేదు. అనంతరము కట్టు దారులు వింటనే పని సారంభించుటకు ఈస్టరు సెలవులలో గూడ పని చేయుటకును తీర్మానించుకొనిరి.

ఇక రెండురోజులలో నభయక్షులును సమానస్థితి నొందగలవని టైము వ్రాయుచున్నది. ఇందుముఖ్యముగ గమనింపదగు నంకి ముకటి గలదు. మధ్యప్రదేశమున శత్రువులు ఎమియన్సుకు పండ్లెండు మైళ్ళ దూరము నందున్నారు. బ్రిటిషు దశములు నిన్నటి దినము వీడిన స్థలముల నాక్రమించుకొను చుండెను. క్రొత్త వైన్సులు అర్థిబిటతముగ కచ్చుమొడిచెను. ప్రొట్టెనునది యాభివృద్ధిని సాక్షాత్తిగా లోక సంజ్ఞములు వచ్చుచున్నది. మిగిలినదీ ఇక వైన్సుములను వృధముగ రిలిచి పోరాడుచున్నది.

ఆంధ్ర కమమహాజనసభ

చెన్నకట్టణము.

నేను ముత్యాలపేట హైస్కూలునందు సమావేశమైన ఆంధ్ర కమమహాజనసభ ఆచార్యసంఘాధ్యక్షులగు పా. లేరు-పార్థసారథినాయుడుగారి యుపన్యాసమునండి క్రింది భాగమునువ్రితము.

ఇదివఱలో ఉత్తరాది జిల్లాలలో నైదుసమావేశములు జరిగి యందులకు ఆచ్చటి బాలకులు అనుమతమైన వసతిగృహములు భోజనాదులు మొదలగు సదుపాయములు ఏర్పరచబడినందున, ఆచ్చటను బాలురు దిననాభివృద్ధికి వచ్చుచుంటుంటు, సంతోషము. దానింజూపియే ఇచ్చటనున్న ఆచ్చియే గాల్గులు జేయింపబూని గత సంవత్సరము జూన్ నెల మొదలు ఇచ్చట నొక భోజనశాల వసతులు మనవిద్యార్థులకై యేర్పాటు చేసియున్నాము. ఏతే అది చాలియందలేదు. తత్ఫలము ఒక్కవాయనకు 40 రూపాయలు నెలకు అట్ట (బ్రాడ్) యిచ్చియు 10, 12 బాలికల చాలి చాలని వసతిగా నున్నది.

ఈ చెన్నకట్టణమునకు సమీపముగానుండు చెంగలపల్లి జిల్లాలో మనకులకు పెన్నుచుండి నిలువేరుగా నున్నారు. కాన ఈ జిల్లాలోనుండు భాగ్యవంతులు ఈ సంఘాభివృద్ధికి నిండుమనస్సుతో కూడినంత ద్రవ్యసహాయము చేసి ఆ పన్ను పన్నుకునై చి చారణ చేయుచుండుటకు కోరుచున్నాడను. అట్లు సమీపమున నుండు జిల్లాచారు ప్రీతి పూర్వకముగ ఈ విషయమై ద్రవ్య సహాయ చేసి యు నైచిచారణ కూడ చేయనియెడల, మన మారంభించినయద్యుచును కోసరాగదు. చిత్తూరు, గూడలూరు, నెలము, తిరునల్వేలి, ఉత్తర సర్కార్లు ఈ జిల్లాలలో మన కులకులు భగవదగ్రహము వల్ల అనేకులు భాగ్యవంతులుగాను, గొప్ప దగ్ధాగల వారుగా నున్నారు. వారికల్లి ఈ సంఘము ఏర్పడిన విషయము సంపూర్ణముగా తెలియనందున వారేమియు ఇదివఱలో సహాయము గాక యున్నారు. ఇకనుండైన ఈ చెన్నకట్టణము మధ్య ప్రదేశముగా నుండఁబట్టి ఆయా జిల్లాలలో నివసించు మనవారందఱు ఏక మనస్సుతో సహాయమై ఇచ్చట క్రొత్తగ వసతిగృహ మొక్కటి విద్యార్థుల కొరకు కట్టించుటకును, నీడ విద్యార్థులను చదివించుటకును, వారికి భోజన సదుపాయములు ఏర్పఱచుటకు చాలినంత సహాయము చేయింపవలయునని మిగుల ప్రార్థించుచున్నాడను.

ఇచ్చట నూర్వూరుబాదర తరచుచున్నట్లు విశాలమైన వసతిగృహ మొండు నిర్మించుటకునుమారు లక్షరూపాయలు పట్టును. ఇదిగాక, నీడవిద్యార్థులను చదివించుటకును, తదితర కార్యములకును 50,000 రూపాయలు కావలసి యుండును. ద్రవ్యసహాయము.

మనకమ్యుమహారాజులు రాజులు, జమీందారులు, శ్రోత్రుదారులు, గొప్ప భూస్వాములును శ్రద్ధవహించి, "స్వజనరక్షకు" అనుమేరకు మనస్ఫులభివృద్ధిని, గొప్పగా యోచించి, మనస్ఫుజనమును కృత్తిక తేనెయొనని నది నెంచితిరేని భగవంతుడు అయ్యుండు గానమనకు భూత దయాభక్త్యాత్రావహహార్యగుణములను కలిగించి నిర్విఘ్నముగ ఈగొప్పకార్యము నెఱవేర్చునని మిగుల నమ్మకముతో మొరట భగవంతుని, తరువాత మిమ్మును, వేదెదను. ఇదిగాక మనవారందఱు ఎకరిమనకు 4 పళ్ళవార్యము, శేదా, అణాలు రెండైనను ఇప్పించి తీరవలయునని నిర్బంధమైన సంకల్పము చేసి కొనిన గాని, యిట్టి గొప్ప యద్యుచును నెఱవేరుట కష్టము. అట్లు ఏర్పాటు చేసికొని ప్రస్తుతయా గ్రామములో నున్న ముఖ్యులు కార్యదర్శులగ ఏర్పడి కనూలు చేయించుటకు తగు కర్మల నేర్పజచి నూలు చేయించి లొక్కము మూలముగాఁగాని భాగ్యములముగాఁగాని ఇచ్చటి కార్యదర్శిగారికి పంపి దానికి తగుపాటు రసి గలు తెప్పించుకొనవలయును. అట్లుగాక ఆచ్చట నండి ఎవరున్న వచ్చుటలేదు. అందుకల్ల వనూలు చేయుటకు మీ లేదు" అని చెప్పిన ఏకార్యమున్న జరుగదు. ప్రతి గ్రామములో నున్న ఒక్కొక్కరును శ్రద్ధాపూర్వకముగా మన పా పాటుపడినగాని ఈ గొప్పయద్యుచును నెఱవేరు.

ఇట్టి ఏర్పాట్లు మొదటి రెండు సంవత్సరముల వఱక కష్టమయింతును. పిమ్మట తనంతట వాడుక క్రింద వచ్చి నులభముగా జరుగును అని నమ్మినను. భగవంతుని కృపవల్ల ఈ యేర్పాట్లను మన వారందఱు ఏకమత్యముతో జేయించిన యెడల మొదటి సంవత్సరమే లక్ష రూపాయలు వసూలు కావచ్చును అని నేను దృఢముగా నమ్ముచున్నాను.

పంచాయతీ సభలు.

పంచాయతీసభల పనియు సమీపమునది గావు. పూర్వము మనపెద్దలందఱున్న జరుపుచుండినయే. ఇప్పుడు మనకైకమత్యము లేనందున ఈ పంచాయతీసభలను అన్వయించుట లేదు. ఈసభలవల్ల ఎంతో గొప్ప గౌరవమున్న కర్మలభమున్న గలదు. ఇంటిగుట్టుబడులు పోరాడను సామెత మేరకు మనమే, మనలోపములను, కృతవర్తములను సుదృఢపరచుచు. మనద్రవ్యమునెల్ల స్వల్పవాత్యములకయి జేలకొండి వ్యయము చేయుచున్నాము. పదివేలరూపాయలకు నైబడిన వ్యాజ్యములకెల్ల 34 జిల్లాలలో గొప్ప విద్యావంతులుగా నుండువారిని ఏర్పఱచుకొనియు 1,000 కి మించి 10,000 లో గా నుండు వ్యాజ్యములకు ఆజిల్లాలోని గొప్పవారి సహాయముకల్లను చిల్లరవాత్యములకు చుట్టుపట్ల నుండు గ్రామములవారికల్లను పంచాయతీ సభ తేర్చుట చుకొని తీర్మానము చేయించుకొనిన ఎంతో ద్రవ్యము మిగిలి మనకులకు తేమపడుటకు ఆకరమగును. ఇందుకు అనుమతముగా గవర్న మెంటువారు ప్రస్తుతము పంచాయతీ సభల నేర్పాటుచేయింపఁ బూనియున్నారు. వారిచే మనకున్న తగుపాటి పంచాయతీసభ తేర్చుటచేసి ఈ మహాసంఘములనుండి ఏర్పడవల పంపుకొనినయెడల, వారు బహుళః అను గ్రహించవచ్చును. అట్లే వారివల్ల ఏర్పడినవో బాగుగజరుగునని నమ్మెద.

పరస్పరసహాయ పరపతిసంఘములు.

ప్రస్తుతము కనూలైన ద్రవ్యమును మన బీదకాపులకు కొంత కాలమే యిప్పించుటకు వీలగునుగాన, మనలో ఒక్కొక్క జిల్లాలోనున్న గల గొప్పవారందఱు చేరియు ప్రత్యేకముగను. ఆయాగ్రామములలో పరపతిసంఘముల నేర్పజచి నట్లయిన, మన బీదకాపులను కృత్తిక రాగలయ ఆయాపరపతి సహాయ సంఘములలో స్వల్పలాభమును ఈ మహాసంఘమునకు సహాయము చేయవచ్చును. బాల్యకృత్తికవాహములు.

ఈ విషయము చాల ప్రాముఖ్యమైనది. మన కులచార ఫర్మములో బాల్యవివాహము చేయించువాడుక లేదు. ఏతే, కృత్తిక భనకాంతితో కర్మలనిచ్చి వివాహము చేయించుట సహజముగ నున్నది. ఇప్పటికే వెంటనే ఆగిపోవుటకు వీలులేకున్నను, కాలక్రమమున ఈ యాచారముతలన కలుగుచుండు విపరీతములను గుర్తించి, అట్టి అనవేశితగర్భితాచారమును మానుకొనుటకు, మార్గమేర్పడునని నమ్మెద.

మేజానానీమేకములు.

ఈ విషయమందు మన వారందఱు ముఖ్యముగా వివాహకాలముకు విశేషద్రవ్యముల ఖర్చు చేయుచున్నాను. ఒకరి నొకరు చూచి స్నేహితులు బంధువులు వియ్యంతులు మెచ్చుకొనుటకు గాను పోటాపోటిచే ఖర్చుచేసి, పిమ్మట కష్టపడుచున్నాను. పిమ్మట చింతించుట వెట్లేకము. అప్పు చేసి పప్పుకూసుతిని తరువాత త్రిప్పవలయుట తప్ప. ఈ వాడుకకును, మండింక చట్టుకు, విశేషమైన ఖర్చుచేయక, ఆపినయెడల మన కులమువారు తేమపడుదురు.

మన కులమువారి తత్కాలకృత్తి.

మనకులముల విద్యాసీమలు అనగా, విద్యావిషయమున వెనుక పడిన వారుగ గవర్న మెంటువారు కరిగించి యున్నారు. ఎంత ద్రవ్యముడిన నేమి! ఎంత గౌరవముడిన నేమి! ఉత్తరాదిజిల్లాలలో నివసించు మన తెగవారు విద్య విషయమున వెనుక చిక్కియున్న మనలకు కృత్తిక తెచ్చుటకు మిగుల శ్రద్ధాభక్తులతో బాటునడి, అచ్చట మన బాలరకు వసతి గృహము నేర్పజచుటకు కారణం బయ్యెను. కనుక, గవర్న మెంటువారు ఒకవిధమున వందనీయులు. మన తెగకు వారల్లి విభజనకు లోబడించి యుండెదో మనవారికి ఇట్టి కార్యము కలిగి యుండకదా? అట్లేవలెననిన వసతిగృహమున మన బాలురు నుమారు 200 గురు చదివి కృత్తిక వచ్చుటకు వీలయెను. అందు విషయమై మనమందఱు ఆనందమగ్నులగు చున్నాము. విద్యాభివృద్ధి విషయమున మన తెగకు, వెనుకఁ జక్రియుండు తెగలతో జేర్చబడుటచే మనలోని బీదలకు, గవర్న మెంటువారు మహాపకారిముగావించినవారైరి. ఏలయనఁగా గవర్న మెంటు పాతకాలలో ఆజీరముపుచ్చుకొని చదివించుటకు ఏర్పాటు చేయఁబడి యుండుటయే కారణము. మఱికొందఱు అంతమాత్రము పరునేడవ శతాబ్దమునందు త్రిలింగ దేశమునందుండు రాజమండలలో నగ్గలబ్బుడై నవంత్రి పనికికిరానిభవతియై త్రిలింగ దేశమును పాలించిన యావృపచంద్రుడు కార్యమూలని సునతగావించిన కమ్యుటల భూమము మౌత్రిదక్షుడని జగత్ ప్రఖ్యాతి వడసిన జగ్గయ్యపతికిని పతిప్రతాపిమఱి ఆ

గు అన్వయించుటకు నుతుండు. శ్రీకేంట్లాడింద్రుడు శ్రీకమనండియు భామిలివాడే ప్రబలి మోడమ వత్సరముల ప్రాయము వచ్చునకు సంస్కృతాంధ్ర ముదమగ్గ-భామల యెడు కృతాభుడగుటయే కాక రాజ్యాంగ తంత్రవైఖ్య మునందు ప్రసిద్ధి వడసిన వాడయితి మ పూర్వ ల క నాది రాజధాని యగు లక్ష్మీ నృసింహసాధనత్యము వహించి ప్రజాతేమమే తన తేమముగా నరసి పరిపాలించుచు మారిన రాజ్యసాధనమందు ఆభిలాషియై సామెపాయములచేర దన కక్తిసామ్యములను బంపి మలరాజు, యాగ్గడ్డ, వత్సవాయి, ఇయ్యనేని, కల్లిండి, జానపు, మామారు, అక్కారావు, మాణిక్యరావు, వెలుగోటి రావు మొదలయిన రాజుల రానించి నున్నించి రాజసమ్మేళక సభల స్థాపించి నూతన రాజనీతి పద్ధతుల నేర్పజచి ఆ రాజ బృందములన సమస్తయశోభకీం తెంది శ్రీమాత్ వహారాజరాజాధిరాజ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడు బహద్రుడు మన్నెనులూక మన్నెపావీర మన్నెరాయ మున్ను భాగ్యగు ముస్తుబానునగరు వీరకంకర బసవవీర ప్రతాపరాజ మార్తాండగండర గండాద్య తన భోజనహారాజ విరువాంకి తుండని ప్రఖ్యాతి వడసిన కమ్యురాష్ట్రమును స్థాపించుటూ పాలాయుడైదిత్తుడై జగ్గయ్యపేట అచ్చయ్యపేట మొదలు గాగల నూతన పురంబుల నిర్మించెను. విద్యాభివృద్ధిగుటచే రాజ్యాంగము లన్నిటిలో విద్యాపాదజమే ముఖ్యాంగముగ నై కొని వివిధజేత విద్యధురీణుల పిలిపించి పోషించుచుకొనినగులను రానించి గౌరవించుచు భోజనాశాంస భోజనాశుల యనంకముభామయోమ పోషణ హస్తమై యున్నదని యూహించి ఆయా విద్యగ్గులులలో ఉభయభాష విద్యత్రివి కవత్తముల నేర్పజచి తన ప్రధాన రాజధానియగు అయ రావత్పట్టణంబున సభాభవనమున కెదురుగా విద్యాభవన మేర్పజచి అందు భామయోమను కవిరగ్గుములచే నలంకరించి విద్యావిహీనతచే సంభవార బంధురముగనందు సాంప్ర ప్రపంచమును జేడివ్యమానముగా ప్రకాశింపఁ జేసి బిభక్షిత విద్యధురీణులచేరచించిన ప్రబంధముల కృతికొండను.

ఇతరకాపులవారి యేర్పాట్లు.

బలిజల, కన్నెయికులకులు, నాచార్లు, యాదవలు, కంపాతీలు మఱికొందఱు వారివారి కులములకు కులజనులను కృత్తిక తెచ్చుటకై మహాసంఘంబులు ఏర్పడి వారి తెగవిద్యాభివృద్ధి నందుటకు శ్రద్ధతో పనిచేయుచున్నాను. కాన మనమున్న వారికలె ముందుమందుగా మన కులబాలరకు కృత్తిక తెచ్చుమార్గము కూడినంత శివునిగా తగినయేర్పాట్లు చేయించకపోయిన మిగుల అవమానకరముగా నుండును.

పాతకాలములేని గ్రామములో పాతకాలము ఏర్పజచుమార్గము. ఈ చెన్నకట్టణములో ఏర్పజచిదినకమ్యుజనసంఘము వారికి ఏగ్రామములేనను తమగ్రామములో బడి వెట్టింపవలయునని అట్టి వెట్టింపు కొనిన అట్టి అభిలాషగలవారు యూలు. 100 ముందుగా పంపినయెడల తగిన ఉపాధ్యాయుని ఏర్పజచి వారు సంవత్సరకాలము, ఆ గ్రామములోనుండు బాలరకు విద్యగలపుటకు ఏర్పాటు చేయవలయు నని యుద్దేశించి యున్నాము. ఉపాధ్యాయులకు 10 రూపాయలకునై శిక్షము ఇయ్యకలసియేయుండును. అట్లు అధికజీతమును, నై సంఘమువారు సంఘముయొక్క బొక్కసములోనుండి యిప్పించి ఒక సంవత్సరమునకు ఏర్పాటు చేయింపవలయు ననియు యుద్దేశము.

అధ్యక్ష గోపన్యాసము.

అధ్యక్షత వహించిన ఇళయరసనందల్ సంస్థానాధీశ ప్రతినిధులగు, రాబల్ల అప్పారావు నాయుడుగారి యుపన్యాసమునండి క్రింది భాగము నువ్రితము.

ఇట్టియద్యుచు మిక్కిలి యశస్వము. ప్రస్తుతము కమ్యుమహాజనసంఘము వెనుకఁబడియున్నది. ఈపిలిలో నిట్టి యద్యుచు మొకటి విధగ నుండి తీరవలయును. ఈయద్యుచు నిర్వారితవైనను వారికి నా హృదయపూర్వక వందనము లర్పించు చున్నాడను; వారుకమ్యుమహాజన సంఘముయొక్క వందనములకుఁ బాత్రులయి యున్నారు. కమ్యువారు వ్యక్తనాయకులు. వారు పూర్వమెల్లు కాలతేమము నేయుచుండిన ఇళుకును నెట్లేకాలతేమము నేయుచున్నారు; పూర్వము ఎట్టి ప్రాతపనిముట్లతో, మోటు పనిముట్లతో, నాగు చేయుచుండినో, ఇళుకును అట్టి పనిముట్ల చేత నే చేలఁచు న్ను చు న్నాడు. నాగరకమలయ, లోకానుభవమందు, విద్యలయందు వారు ప్రతిభగల అనేక సంఘముల వారికంటె వెనుకఁబడియున్న వారు. మన కమ్యు మహాజన సంఘముయొక్క, సాంఘిక, నైతిక, భౌతిక వ్యాపార సాయక, పరిశ్రామిక, విద్యాభివృద్ధి గూర్చి ఇట్టి యద్యుచును నొకదానిని బయలుదేరియెట మంచి శుభకీర్తనము. కమ్యుమహాజనములార, మిగియుద్యుచును నూతగాఁగాని, తరుణమును గోల్పోక, స్వసంఘము నన్ని కర్మముల ముందుకుఁ దిప్పినివచ్చి, మన దేశమునంగల సమస్త గౌరవ సంఘములందును, కీర్తి సంపాదించఁ గోరుచున్నాడను.

కమ్యూనిస్టుల జన్మ కథనము.

మహాశయిలారా, ప్రాముఖ్య విషయములను గురించి వర్ణించుటకు ముందు ఈ కమ్యూనిస్టుల చారిత్రమును, వారి యధికారాధికారమును, వారి భాగ్యవశకును గురించి యిందుకడ చెలిసికొనుట, ముఖ్యముగా ఇట్లు మే యుండవచ్చును. కమ్యూనిస్టుల జన్మ కథనములు. వేదకాలమునండి పీఠస్థలము కన్పించుచున్నది. పురాణములను, శాస్త్రములను వివరించి చూచితే మేని పీఠముపై వర్ణితమగుచున్నది. అయినట్లు కన్పించుచున్నది. కాని, కమ్యూనిస్టుల జన్మ కథనము ఎట్లు పోగొట్టుకొనినది? నామము అనుచున్న నామముతో కమ్యూనిస్టుల పట్ల పరిచయమును వాగ్దాని, ఇంకను చక్కగ చెలియుటలేదు. పూర్వము దండకాణ్యమున కామరూపియ్యడను ఒక మహర్షి తపము చేసికొనుచుండెను. కొంత గాత్రము లాతపమును విఘ్నము నేను మొదలిడిరి. యుష్మి వగేయ్యడను నేయునది లేక, మహాలక్ష్మి యొద్దకు బోయి, తన కష్టములు నివేదించెను. ఆ మహాదేవి ప్రసన్నయై, తన చెవినున్న కమ్యూనిస్టుల దానిని నామమార్చి కనుగొనించి, దానిని బూజించి వలసినదిగ నాజ్ఞాపించెను. కామరూపియ్య మహర్షి యామహర్షి యాజ్ఞను కోసాపించి పూజ చేసెను. పూజ ఫలింప నా కమ్యూనిస్టు 500 ల మంది త్పత్రికల పుంకపు లుద్భవించి, యుష్మికి దహించియు గావించుచున్న రాక్షసులను తొలగించి, మదమునిపిరి. అయుష్మి నిరంతరాయముగ దపము చేసికొని, యాత్మత్రులను నాశిర్వించి పంపెను. ఆత్మత్రుల సంతతివారే "మనకమ్యూనిస్టులు." కమ్యూనిస్టుల జన్మ కథనముల సంతతివారమగుటచే "కమ్యూనిస్టుల" మైతిమి. బ్రహ్మాండపురాణముయొక్క ధర్మప్రకరణములను తిలకించు 20 యన ఆధ్యాత్మము వరకు నింకొకటి వర్ణించు ఒడియున్నది. ఆకథనల కమ్యూనిస్టుల నూర్వవంత సంఘాతుడగు దిలీపవక్త్రవర్తి సంతతివారని తెలియుచున్నది. దిలీపవక్త్రవర్తి తత్త్వసంహితాసామన రాజ్యముచేసి యుండవలెను గనా. ఆ సంతతివారు దక్షిణ హిందూదేశమున కెట్లు వచ్చిరిని కొందరు కంకింపవచ్చును. దానికోక గాధకలదు. పూర్వము వంద్రవంశసంజాతులగు రాజులు ఒకానొక కాలమున నిర్బంధించి మార్గవంతజాలగు రాజులతో సంబంధ బాంధవ్యము లొనరించిరి; దిలీప వంశస్థుడగు ధర్మపాలనరసానుండు అపరాధము సహించు జాలక దక్షిణ దేశమున దలదాచుకొనవచ్చి నెనెట; రానురాను, ఒకనది యొడ్డునవచ్చెను; అదిదాటుటకు సాధనాంతరము లేదయ్యెనట; ధర్మపాలమునే మునది లేక ఆనదీతీరమున దపము చేసికొనుచున్న జనుదగ్గి ముని దంపతులకడకుబోయి, బానిస బూజించి, తనకష్టముల జెప్పకొనెనట. జనుదగ్గి భార్యయును కలుకాదేని ధర్మపాలుని కనికరించి తనచెవి నున్న కమ్యూనిస్టుల దాని నాతనికిచ్చి దీనిని శ్రద్ధా భక్తులతో నేమిట చేసి, ఇది శ్రోవనియ్యగలదని చెప్పెనట; ఆ ప్రకారముగనే ధర్మపాలుడు కృతకృత్యుడయి దక్షిణ దేశమునకు వచ్చెనట; కలుకాదేని చెవి కమ్యూనిస్టుల గృతకృత్యుడయిన ధర్మపాలుని సంతతి వారగుటంజేసి "కమ్యూనిస్టులు" అయిరి ఈ బ్రహ్మాండపురాణగాధ వలన జేయిచున్నది. శ్రీమతాపరమ మహారాజుగారు రాజ్యము నేయుచుండిన కాలము, కమ్యూని (సంకేతములు) దెచ్చుటకు దీసికొనిపోవుటకు ఒక తెగవా రుండిరియు, ఆ తెగవా రు, "కమ్యూని" తీసికొనిపోవుచుండు వారగుటచే "కమ్యూని"ని పిలువక బడుచుండిరియు వేరొక నాంధ్రవా యు కలదు. ఆంధ్రవరసాల శిఖామణియని పేరువడసిన, శ్రీకృష్ణ దేవరాయలవారి కాలమున, రాయవారములను, రాజసంకేతములను దీసికొని పోవుట కొక తెగవా రుండిరియు, ఆ తెగవారినే కమ్యూనిస్టులని పిలుచుచుండెడి వారనియు, వీరిని ప్రబంధ క వి తీ వి త ము నం గ నిం చుచున్నది. మహాశయిలారా! కమ్యూనిస్టుల చరిత్రను గురించిన సాంప్రదాయములను నేరములను కన్పట్టుచున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వాని నిట వక్కానింప నెనుదయున్నాడను. వారి చరిత్రలను గురించిన సాంప్రదాయములు ఎట్టి పరస్పరాభిప్రాయ భేదములను కల్గియున్నను, వారి సంఘము గుర్తవద్దయిన పురాతనసంఘములకు కావలసేయు సంది యుచున్నది. (సత్యము)

ఏక భాషావిషయక సభ

ఇంచూరులో జరుగు నీ సభ కథ్యత్వత వహించుటకు 28-వ తేదీన మహర్షి గంధిగారు ఆహవానమునుండియు గంధిసతిగారు మోతీచోరంజీయు ఇంచూరుకు వచ్చిరి. చాల మంది స్నేహితులు వచ్చి ఆహవానముల గొప్ప స్వాగత మిచ్చి మహాత్మ్యముతో మా కేంద్రించి విడిచి గొనిపోయిరి. ప్రతినిధుల సమక్షములకు కనుగొనుటకు 700 మంది కలసియున్న పని చేయుచున్నారు. 10000 మందికి సరిపడు కాం చేయుచున్నది. హోల్కారుగారును యువరాజుగారును ప్రధాన మంత్రిగారును కోలాహలము పెట్టిరి. ప్రవాచన హిందీ గ్రంథ ప్రదర్శనమును గంధిగారు ప్రారంభించిరి. ఏక భాషానిండిపోయినది. 12 గంటలకు గాంధీ దంపతులు వచ్చిరి. సభ వారందరూ లేచి జనుజను మహర్షి గాంధీ మహాత్మ్య దేశభక్తి అని అరచిరి. కరవీరవీర శ్రీజగద్గురు శంకరాచార్య స్వామిలవారు గూడ వచ్చిరి. జన్మంతరావు తీ హోల్కారు వారు గూడ వచ్చిరి. వారి నివసనక్షేమమును సర్వము చాల ప్రశంసించిరి. సంస్కృతమున బాలికలను బాలుకును ప్రార్థనలను గీతములను పాడిరి. పిమ్మట యువరాజు జన్మంతరావు హోల్కారుగారు స్వాగత మొసంగిరి. 12 వక్త్రముల ప్రాముఖ్యత ఈ రాజకీయమును హిందీ భాషయందు గంధీగారు నాపర్యవహించెను. పిమ్మట శంకరాచార్యులవారు మాట్లాడి హిందీ భాషయే సామాన్యభాషయని పేర్కొనిరి. పిమ్మట శాహ్వరసంఘాధ్యక్షులగు రాయబహద్దరు నేటుచుండుచుండుగాను స్వాగతంజేయవలెను చెందిరి. హిందీ భాషాప్రాముఖ్యము వివరించిరి. పిమ్మట గంధీగారి గృహనయనంకరించిరి. కరతాళధ్వనులు మిమ్ము ముక్తకని మదనమోహన మాలవ్య హోల్కారు మహారాజుగార్లు మున్నగువారు ప్రాసిన తేజాలు చదువబడెను. పిమ్మట అధ్యక్షకోస వ్యాసము నొసంగి. మహారాజుగారు 10000 లు విరాళ మొసంగిరి. ప్రధాన మంత్రిగారు విందుచేసిరి.

జెర్మనీగరము

మార్చి 29:— జాకబు అబ్రహాము తన తండ్రి జర్మనీకి యని ఒప్పకొనెను. అతని పోలీసువారు పట్టుకొనిరి. తన కలననే నగరము దగ్గి భయము గలుగుట వాస్తవమేగాని అది కేవలము పొరపాటుకలననే జరిగినది చెప్పెను. అతనికి యూల్నింగులో పని. సిగిరెట్లను నేలమీద పడచేయుటగా నీ ప్రమాదము జరిగెను.

ఓరియంటల్ గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీ

భీమాకంపెనీ లిమిటెడ్
సం॥ 1874 స్థాపితము హెడ్ క్వార్టర్సు, బొంబాయి.
నిలువసొమ్ము 5 కోట్ల రూపములు
ఇంతవర కిచ్చి వేసినది 5 కోట్ల రూపాయలు

ఈ ఓరియంటల్ కంపెనీలో చేయబడెను, ఎంతావమెంటు భీమాకన్న సురక్షితముగు పెట్టుబడి వేరొకటి యుండదు. అందువలన పాలీనీడారునకు వృద్ధాప్యదశయందు నమ్మక మగు ఆదాయమును సమకూర్చుటయేగాక, పాలీనీడారునికి అకాలమరణ మగునేని ఆతనికి యింబమునకు జీవనోపాధియు కలుగును. ఫీరముగు ఆదాయములు లేని వారలకును పెద్ద కుటుంబీకులకును ఇది చాల సౌకర్యముగు మాన్గము. (672)

WANTED Agents & Canvasers in Telugu Districts

APPLY TO:—
W. St. John Church,
Branch Secretary.
ORIENTAL ASSURANCE BUILDINGS,
Post Box No. 8, Madras
Latest Telegrams (REUTER).

LONDON, March 29.
"The line holds," as the essential fact of situation in spite of considerable German advance in south marked by capture of Montdidier and extension of attack in direction of Arras. Stokers at Montdidier which is probably aiming at separation of Allied armies is admittedly serious, because Amiens. Paris railway is endangered but general disposition of experts is to reserve judgment ultimate consequences pending intervention of Allied reserves. It is considered unlikely that these will be employed merely to prevent enemy gaining ground which has been doing at such terrific cost. Correspondents at front emphasize that British troops, as result of fighting in open have wholly shaken off cramped feeling of trench warfare, and are beginning to understand the loss of villages and woods is not necessarily of vital consequence. Situation is indeed described as not causing slightest anxiety at headquarters where gravest crisis are considered over. Fresh troops and artillery are coming up steadily and army is growing in confidence as in strength. Troops on large parts of line have not moved positions for days except to throw back masses. With exception of Montdidier, Germans have gained little and there is still no sign of offensive in other sectors. Battle is retaining general character of huge mass attack on wide front. It is in attempt to widen area of advance that enemy continues desperate efforts in north. His losses are not diminishing and correspondents now estimate them at fifty percent They mention appearance of naval division which Germans have hitherto only employed in extreme necessity. Significant German Communiqué last evening contained apologetic statement with regard to German losses, evidently intended to allay anxiety. German newspapers are giving prominence to British valour and warn their readers not to expect swift successes. They declare that hard and protracted fighting will be necessary to overcome strongest and most determined enemy. Ludendorff is quoted as warning correspondents that railways have been torn up and horses are exhausted but assuring them that every effort will be maintained impetus of attack. Meanwhile opinion in Britain is hardening in favour of most drastic steps on reinforce armies is, though it is expected that America will now accelerate despatch of troops, main duty of filling gap devolves on Britain.

LONDON, March 29.
French communiqué says:— Battle continued with violence last evening and part of night in region of Montdidier. In spite of repeated counter-attacks enemy was unable to drive us out of villages we captured yesterday. Our troops continuing their successes carried Monchal by storm. Violent engagements occurred in front of Plessis-Denojades, all enemy attacks against which failed before our indomitable resistance. Prisoners state, that number of bodies were found on this part of battlefield, also in region of Montdidier, confirming that enemy's losses were extremely heavy while he achieves no result. North of Montdidier, French and British troops, are victoriously holding enemy on line of River Avre in front of Lanouville, Sire, Bernard, Mezières, Marolcave and Hamel. Our long range guns caught and dispersed enemy infantry columns and convoys on Leon-Lafere road. There was moderate artillery fire on remainder of front.

వై గు భ య ము లే దు.
వైద్యరత్న కండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి
వై గు వై గు (1045)
ని వార కొ వ ధ ము లు
మా మందులు గడచిన పది వర్షములుగ ఇండియా, బర్మా, సింజి కేకములయందును, స్వదేశసంస్థానముల నందును అనేక వైగు కోగులను కాపాడుట లోకవిదితము. మేము తెలుపు విధానముల ననుసరించి
వై గు సో క దు.
హోమాపానకము 6 బొమ్మల యొక్క రెండు రూ०-0-0 | తేజధానకము 1 బొమ్మ యొక్క రెండు రూ०-0-0-0
డిబ్బో 3 " " 0-0-0-0 | డిబ్బో 3 " " 0-0-0-0
చాక్లెట్ గు పోస్టల్ చేసు. కోరువారికి మా వైద్య క్యాటలాగ్ గుచితముగ పంపబడును.
తండ్రి చిహ్నము:— "పండిట్" మధురాన్.
ఆ యు ర్వేదాశ్రమం, గగ్గ, ఆచారప్పన్ వీధి, జి.టి, మదరాసు.

The Great War.

(Reuter's Agency)

Western Front

The German Offensive.

French Falling Back.

Thrust for American.

LONDON, March 28.

Reuter's correspondent at French Headquarters wiring on evening of 27th says:—

Tremendous impetus of thrust towards Amiens does not show any signs of weakening, but wastage of seven days of such fighting is beginning to tell. This is especially true of the push down the Oise valley which for the last three days has been held within gunshot of Noyon in spite of the repeated efforts to break bar, which the French army has thrown across valley. Around Lassigny the scene of bloodiest fighting since 1914 another fierce battle raged to-day ending in the repulse of the enemy. Further withdrawal took place in the region of Montdidier before heavy pressure, which, although unpalatable, does not prejudice the issue. A mere fraction of the French army has hitherto been engaged and on the contrary Germans have flung in important part of available reserves. At the present moment the battle reaches a point of exhaustion. Another might begin in which the initiative would be with us. In that battle French reserves should prove a decisive factor. German success hitherto has been gained by a method which however effective cannot be long sustained by any army. Attacking troops, which are brought up during the short heavy bombardment in which gas shells are profusely used, are encamped to a great depth before front of attack. First assaulting division reaches its objective line regardless of losses and islets of resistance are left behind to be subsequently dealt with. As soon as the first assaulters are installed in new line they open a tremendously intense rifle machine-gun and automatic rifle fire at long range on the second line of objectives. Under cover of this barrage of bullets which is stiffened by numerous thirty-seven millimetre portable guns and which is intended to cause havoc among opponent's reserves two thousand yards away, second division passing through first takes up a line in advance of it and opens similar small-arm bombardment on opponents troops, still further back. Third division follows and repeats the process and another follows until the final objective is gained or the attack repulsed. An essential feature of these new methods is the immense losses entailed upon attackers, losses which perhaps none but a government not bound by public opinion could afford to demand of its armies. Germans in these attacks are using a new type of low built seventy-seven millimetre field gun which is as easily moveable as a mountain gun and accompanies infantry advance.

Enemy's Push

Last night's French Communiqué says.—Enemy is continuing to push with powerful forces in the region of Montdidier. He attempted this morning to extend his gains west and south of Montdidier but with magnificent dash our troops counter-attacked with bayonet and ejected enemy from Courtemarch, Mesnil, St. Georges and Assainvillers which we carried and solidly hold. This advance exceeds two kilometres deep on a front of twelve kilometres. On front of Lassigny and Noyon and south of Mies bitter fighting gave enemy no advantage. Our troops are holding on vigorously.

War in the Air: British Success.

In the communiqué with regard to aviation Haig says:—Large bodies of our aeroplanes again yesterday carried out low-flying operations. Aeroplanes dropped over thirty tons of bombs and fired quarters of million rounds, inflicting severe casualties and delaying enemy in bringing up troops and ammunition. In air fighting we brought down twenty-four German machines and drove down seven out of control, and destroyed two balloons. Nineteen of our machines are missing. It is believed that some landed within our lines. Antiaircraft gunfire accounted for greater portion of our casualties. We continued night-bombing at Bapaume, Bray and Peronne with utmost vigour. We dropped over thousand bombs and fired thousands of rounds at good targets which were plentiful and easily visible in moonlight. Pilots saw bombs bursting in the middle of columns of troops transport and encampments. Four of our machines are missing. We dropped over a ton of bombs on Sablon station at Metz on 27th March. Good bursts were seen on sidings. We successfully raided Luxembourg station on 27th March dropping twenty-one heavy bombs. There were several bursts upon objectives. All the machines returned.

Haig's Communiqué.

Communiqué from Haig this evening says, there has been heavy fighting during day along the whole British line from south of the Somme to north the east of Arras battle front extending fifty-five miles. This morning, enemy, after intense bombardment covered by smoke-cloud opened a fresh attack in great strength on wide front north and south of the Scarpe and simultaneously delivered a series of powerful attacks all along our line southward of Somme. The enemy in new sector of battle east ward of Arras succeeded in forcing away through our outpost line. There was hard fighting throughout day in our battle positions. All assaults were heavily repulsed. Fierce fighting is still proceeding. Southward of Scarpe we beat off repeated determined assaults at Boyelles, Noyenneville, Ablainz-ville, Bucquoy, and Poiseux. Enemy succeeded in forcing way into Dernancourt a second time. Our counter-attack drove him out killing many and taking many prisoners. We have been fiercely engaged all day southward of Somme in the neighbourhood of Arvillers, O rely and Hamel. Some localities have frequently changed hands in bitter fighting but our positions have substantially been maintained. Heavy fighting continues.

Significant new withdrawal.

Significant French withdrawal in region of Montdidier constituting retirement of this unpleasant news as Montdidier Railway junction is of undoubted importance. On the other hand the French success between Hainvillers and Pontlevéque is hopeful sign that enemy's advantage around Montdidier may be retrieved.

Unfavourable Weather.

Reuter's correspondent at headquarters wiring to-day says during past twenty-four hours Germans have made only comparatively trifling gain as result of numerous massed attacks practically all along our front whilst we may claim several distinct local successes either in completely repulsing enemy blows or wresting back gain by counter-attack. Although German high command continues to use up infantry with ruthless prodigality, I believe general pressure is for the moment less determined. This may be partly attributable to enemy waiting to bring up heavy artillery, preparatory to another great effort and partly to exhaustion. Needless to say we are taking every advantage of relative lull. Wiring this evening correspondent says wintry weather has arrived with bleak east wind and sinking glass and threatening snow. Heavy fighting developed this morning, the Germans launching two attacks against Arras one north and other south of Scarpe. Former quickly died down but latter assumed serious proportions and by eleven dense German waves under cover of tremendous bombardment made some advance. We exacted a terrible price as valley of Scarpe from Biangy to Roeux affords a good field of fire for the machineguns while the batteries posted on ridges northward swept all terrain.

The Critical Test.

Assurances from Paris of the imminent intervention of reserves are very welcome, for experts emphasise that the fate of the battle largely depends on their concentration. The critical test will come when either side attacks or counter-attacks from the present positions. In such an encounter the Allies will have the advantage of fresh troops. The enemy apparently has paused on the northern front in order to reorganise his line, and is bringing up artillery while cautiously advancing on the whole Somme battle-fields. Here his tired masses, shelterless in a moonlit wilderness, are pounded all night by British big guns and bombed by aeroplanes.

The enemy main attack is now apparently passing south of the Somme.

The Enemy's Intentions.

Mr. Percival Phillips says:—The enemy brought ten divisions from Flanders, four from Lorraine and one from Lens, as if he intends making the principal attack on the British right flank, instead of extending activity north of the Scarpe. He is thus concentrating his strength in the rear, covered by the Crown Prince's army.

German Wastage.

Reuter's correspondent at French headquarters, telegraphing on the evening of the 26th instant, says the men are convinced that the Germans will infallibly be beaten if everyone gives of his best. The French are solidly established along the south of the Oise, and guns command every bridge. The correspondent declares that the rate of German wastage cannot be maintained for many days. The French have repeatedly fallen back to the next position because they have used up all ammunition, firing into dense masses. He gives an instance how the Cuirassiers on the 24th instant were compelled to break off the fight because the machine-guns were red hot and carriers were unable to keep pace with requirements. One gunner said he could have used 50,000 rounds with advantage.

Papers Discussion of Measures.

The papers are discussing measures to meet an emergency.

The "Daily Telegraph" joins the supporters of conscription in Ireland.

The "Daily Chronicle" urges the raising of the age limit to forty-five.

The "Times" says the Government must immediately embody in a single comprehensive Bill the various proposals for mobilising the last available man. There is a consensus of opinion that the effect of the news from France will be a complete cessation of Labour troubles. This was verified at Leeds yesterday. The strike of Engineers had thrown idle a thousand workers in three shell factories there, and a meeting of wounded soldiers to protest assumed formidable proportions. It sent a deputation to a meeting of strikers. The deputation was denied admittance, but it was announced later that the strikers had decided to resume immediately and to work during the Easter holidays.

The "Times" anticipates that equilibrium in fighting will be established in the next two days. The most encouraging change is that in the centre, where the enemy is only twelve miles from Amiens, British troops yesterday were winning back and holding ground with reinforcements rapidly coming up. Messages from France are cheerful, while the note of elation has vanished from the enemy bulletins. Both Allied flanks are now standing fast.

Russia

Return of Allied Embassies.

LONDON, March 29.

PETROGRAD.—Allied embassies have returned to Russia from Finland. They have issued a statement affirming necessity for Allies to defend their interests which have been seriously compromised by separate peace. They announce intention of taking up their residence at Voogda because there is no central authority in Petrograd and for other reason.

Great Britain

Huge German Casualties.

10-30 P. M.—LONDON, March 28.

Following telegram remarkably confirms from enemy sources British accounts of huge German casualties. Amsterdam. Travellers from parts of Germany relate that thousands and thousands of badly wounded are arriving daily totally eclipsing all experiences. Casualties are being packed in every town and village with any accommodation. Recent closure of frontier is believed to be due to transportation of masses of wounded.

France

Admiration of British Valour.

LONDON, March 29

PARIS.—7-30 A. M.—"Clemenceau" has telegraphed to Lloyd George France has never more admired the British valour and never had greater confidence in British leaders. We are quite strong and certain of future.

Anglo-French Military Co-ordination.

LONDON, March 29

8-20 A. M.—The "Daily Chronicle," states that an announcement relative to Anglo-French military co-ordinating may be expected almost immediately. Influencing role may be assigned to French in this connection.

New Manpower Bill

The "Daily Express," says that powerful section of Government is urging introduction of new Manpower Bill, when Parliament reassembles including age limit between forty-five and fifty with application to Ireland and mobilization of volunteers.

Enemy Advance Stopped.

London, March 29

PARIS.—8-20 A. M. On the French side the enemy advance appears to have been stopped and road to Paris through Oise valley barred. It is thought that Germans cannot long bear present rate of sacrifices, and if they desire to continue their effort they will soon find themselves with very diminished reserves in presence of absolutely intact French armies. Germans had initiative in first a great battle. Allies will have it in second with all advantages of choice of moment and place to strike.

United States

Jersey City Explosion.

A German-American's Crime.

NEW YORK, March 29

Mr. Jacob Altman, who admitted that his father was a German, has been arrested on a charge of arson. He crossed that he started a fire which caused an explosion in Jersey City, but claimed that it was accidental. He was regularly employed in Yulising and dropped a cigarette.

United States Shipbuilding.

LONDON, March 27

Mr. Hurley, Chairman of the United States Shipping Board, delivered an important speech before the National Marine League of the United States last night at Delmonico's in New York, giving comprehensive analysis of entire shipping situation as well as hitherto unpublished data regarding new shipyards, launching ways, built and building tonnage and types of vessels under construction and planned. He said, that, if by magic, a bridge could be thrown across the Atlantic; no military man in Berlin, Vienna, Rome, Paris, London, or Washington would have any doubt that the world could be made safe for democracy before the end of the year. America had men, guns and supplies. It all came back to the question of ocean transportation, fall in ships and these failed utterly. Responsibility for supplying this need had devolved upon the Shipping Board under most extraordinary conditions, that ever existed at most critical period of war's history when every other industry was being taxed to utmost capacity in material and labour. America was not a maritime nation. Her flag had almost vanished from the seas and with exception of widely scattered shipyards, merchant marine construction had become almost a lost art, when sudden call came to outdo the rest of world in building up merchant marine, a call coming at a moment when navy was undergoing greatest expansion in its history, when most if not all of the established yards were feverishly engaged in the rush of construction of dreadnoughts, destroyers, submarines, fuel ships, tenders and other auxiliary craft and when munition makers were absorbing that part of skilled labour not called to Government navy yards or private shipbuilding plants. It was a case of not only building up from ground, but of securing grounds some of it marshland which had to be filled in before ways could be laid.

Development of America Shipbuilding.

When America took hold of this job of shipbuilding there was no yard in existence with which they could place order. Old yards with trained force of shipbuilders were filled to capacity, seventy per cent of their space being taken by enlarged naval programme and remainder by private orders from American and foreign owners and they were faced with necessity of creating entirely new industry. First and biggest part of job was to establish new shipyards on waste ground. At time of America's entrance to war, there were thirty-seven steam shipyards in the United States. They had established eighty-one additional steel and wood yards, while eighteen others had been expanded and they were building a new and expanded steel yards, two hundred and thirty-five new steel shipyards, twenty six more than at present existed in all steel shipyards in England. New industry they had created would make America greatest maritime nation in history of world. It took Germany forty years to build up her military machine. In less than eight months America had built up shipbuilding machine, which, when it got into full swing, would defeat military machine of Germany. It took Henry Ford with all his genius for organisation and standardisation sixteen years to develop his enormous production. It required twenty years for United States Steel Corporation to develop its activities to point, where they represent organisation one half as large as that undertaken by Emergency Fleet Corporation. Work of building America's new shipyards was now virtually completed. Giving striking details of output, Hurley said that Skinner and Eddy Company of Seattle had laid keel for 2500 ton vessel which was launched in six days. She was delivered to Fleet Corporation 5th January and started first voyage on 14th January.

Moore Shipbuilding Company of Oakland California launched three 9400 ton vessels in single afternoon an accomplishment unrivalled in world shipbuilding annals. Total amount of American steel construction was 8,205,708 deadweight tons made up of 5,160,300 tons under contract with emergency fleet corporation and 3,045,408 tons of requisition vessels. Of this total 2,131,568 deadweight tons or approximately twenty-eight per cent had been completed. Of amount of steel ships under contract and requisition 655,456 deadweight tons or approximately eight per cent were actually completed and in service on 1st March. This amount of floating tonnage exceeds total amount of American output for 1916, including steel and wooden sailing vessels by approximately fifty per cent. Notwithstanding difficulties of organization and handicaps of bad weather conditions transportation, embargoes and railway congestion, nearly as much tonnage had been constructed in America waters in part three months as by all other maritime nations of world combined. Referring to repaired interned German ships, Hurley said that with expenditure of little less than two million dollars, they had placed at their own and allied war service, 112 first class German and Austrian vessels, representing carrying capacity of nearly 8,00,000 deadweight tons. After referring to necessity for providing increased means of obtaining engines, boilers and tribunes, Hurley said that at outset thirty-seven old steel yards began increasing their capacity until they now had 195 ways as against 162 eight months ago. They then made provision for additional new steel yards, thirty being erected with total of 203 shipbuilding ways. They now had in aggregate sixty-seven steel shipyards wholly or partly engaged in fleet corporation work.

Wooden and Steel Vessels.

These yards would have total of 398 steel building ways. Of these, thirty-five yards with 258 ways were on Atlantic and Gulf coast, nineteen yards with fifty-six ways on Pacific Coast and thirteen yards with eighty-four ways on Great Lakes. A year ago, wooden shipbuilding in United States was almost a lost art. Government found twenty-four old wooden shipyards with seventy-three shipways. Capacity for wooden shipbuilding had been increased until they now had eighty-one yards with 332 ways completed or nearing completion. Assuming that these ways would each produce two standard ships annually, they would turn out about two million three hundred thousand deadweight tons of wooden ships annually. These 332 wooden ways added to 398 steel shipbuilding ways gave total of 730 berths upon which to build steel and wooden vessels, a total increase in few months of 495. With total of 730 wood and steel ways they would have 521 more berths than Sir Eric Geddes in recent speech stated that England had at present. Continuing, Hurley said that proposal to build concrete ships was first regarded as fascinating absurdity. On 14th March was launched from yards San Francisco company's first concrete steamship vessel ing said appearance after launching warrants belief that this form of construction may be called "Faith." Telegram announcing successful launch safely depended upon. Hurley said he opposed conscription of labour believing that labour itself would respond to all demands. Labour generally throughout their shipyards was to-day receiving highest rates of wages ever paid for similar work in world's history. Additional costs of ships, due to increased wages in yards covering programme, would be above three hundred million dollars.

Labour and Shipbuilding.

Labour leaders with whom he came into close contact especially compeers and his immediate associates had his confidence and country recognised their patriotism. After describing the arrangements for housing and training workmen Hurley said, that in 1916, there were less than forty-five thousand men employed in all shipyards in the country, and on 2nd March 1918 there were 2,36,000 of whom 1,70,589 were on actual ship construction and remainder on yard construction and other branches of industry. Hurley made brief reference to three fabricating shipyards at Hog Island, New York Bay and Bristol Pennsylvania, which he said were assembling yards materials being fabricated in scores of steel plants scattered throughout country as far west as Omaha and Nebraska.

At Ship Yards.

In some instances ninety-five per cent of work was being done at points far remote from shipyards. Fabricated methods of ship construction would add millions of tons to merchant marine. Assembling yards with fifty ways at Hog Island, twenty-eight at Newark Bay and twelve at Bristol when in full operation, would produce yearly more ships than England and ever been able to turn out in same time. At Newark Bay they would have continuous series of vessels dropping into water at rate of two weekly, and Hog Island with larger number of ways and bigger type of vessels would produce even greater tonnage. When high point of curve of production was finally reached, there would be continuous performance of production and launching. America's gigantic programme of ship construction would place her in position where she could rely on native resources, rather than depend on fleets of competitors as largely as in past. Shipping was essence of struggle which world was engaged in with submarine. Shipping Board were alive to needs of situation and they were receiving direct and constant guidance from that great American Commander-in-Chief of army and navy President Wilson.

INDIAN TELEGRAMS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENTS.)

(BY WIRE.)

Burma

Ship Building Industry.

RANGOON, March 28.

As the outcome of an interview Col. McGregor, C.M.G., R.E., Controller of Shipbuilding, Indian Munitions Board, visited A. V. Joseph's shipbuilding yard at Rangoon and there saw the 1,200 ton barge to be launched next month. He also visited the sail shed and promised Government and to Mr. Joseph in expediting the plant necessary for auxiliary engine etc. It is probable that a Burma Ship-building syndicate will be formed to develop this industry.

Bombay

बम्बई

The Hindi Sammelan.

Mahatma Gandhi's Presidential Address.

INDORE, March 29.

Mr. Gandhi the president elect arrived yesterday noon from Ahmedabad and Mrs. Gandhi from Motihari. She was garlanded at the Mhow station. They were received by a large crowd at the station where Raibah Adur Seth Hukumchand; Dr. Sarju Prasad; Seth Kalyanamal Hirachand Kothari; Sir Siramal Dapha; Rao Bahadur Sirdar Madho Rao Kibe and others. The high officials of the state and the gentry with a large number of volunteers and workers met them at the station. His highness the Maharaja of Holkar and the Maharaj Kumar with the Chief Minister have gone to attend a marriage ceremony at Kolhapur. The crowd at the Railway Station was very large. The reception was unprecedented. Mr. Gandhi was obliged to yield to the persistent entreaties of the volunteers to unhorse his carriage to be drawn by them, though only for a few paces. The procession consisting of Soldiers in uniform, decorated horses, and elephants and state carriages, was taken through the city to the President's lodging. The preparations for the reception and lodging of the unprecedently large number of delegates, and their comforts are very elaborate. About seven-hundred volunteers with well organized officers are attending on the delegates and looking after the arrangements the huge pandal with sitting accommodation for over ten-thousand has been specially erected.

The delegates are being lodged in the spacious Dharmasala of Seth Hukumch Andji, the spacious State Sarai, several garden houses, and bungalows, besides tents in the pandal compound. Every train brings in hundreds of delegates from far and near. And the exhibition of Hindi old manuscripts and other famous books located in the town hall was opened by Mr. Gandhi at this morning, on which occasion also some notable personages were present.

Several hours before the appointed time the delegates and visitors began occupying the seats. The whole pandal has been divided into blocks in front of the raised dais. At half past one Mr. and Mrs. Gandhi entered the pandal, the whole audience standing and calling Mahatma Gandhi Ki Jai D. shakta Ki Jai etc., and the people near the passage touching their feet in reverence. Sree Jagatguru Sankaracharya of Kavarpeeth also arrived amidst loud cheers. The Prince Jaswant Raoji Holkar arrived with his retinue and had enthusiastic reception. His simple unassuming dress attracted the attention and the admiration of the whole audience.

The Welcome Address.

After the recitation of prayers in Sanskrit and songs sung by girls and boys Prince Jaswant Holkar the heir apparent then rose amidst acclamations to offer welcome on behalf of the state to the delegates, and in doing so he delivered the following speech: -

Delegates. I am much delighted to see you all here, and I open this Sammelan with pleasure, it would have been very nice if the Sammelan had been opened by the Maharaj because he takes great interest in all things that concern matters of public weal. It is unnecessary to say that I wish success to you in your undertaking. I request you to begin your proceedings.

The young Prince aged about twelve spoke remarkably well in Hindi, and on resuming seat was again greeted with cheers.

Jagat Guru Sankaracharya.

Jagatguru Sankaracharya of Karver Peth then spoke in Hindi and conferred his blessings for the success of the conference, and said that Hindi was the common language of India.

Chairman Reception Committee

Then Rai Bahadur Seth Hukum Chand Chairman Reception Committee delivered his welcome address in a resonant voice heard over the whole pandal.

In his speech he dealt on the benefits of the rule of the present Holkar and thankfully acknowledged that the state was helping the reception committee in every possible way. He then said that the common language of Indore state was Hindi which is not the mother tongue of a small minority all of whom understood Hindi. It was only proper and fair that the language of the state is Hindi, and script in use devanagiri. He referred in glowing terms to the high place of Central India in the history of Hindi literature.

He recounted the names of the ancient and modern famous Hindi poetern in central India. He dwelt on the necessity of a common language for the United Kingdom of the thirty-two cores of Indians alike useful and necessary ideas. He quoted the late Bharatendra Babu Harischandra and the late Doctor Rajendralal, Mahatma Gandhi, Lokmanya Tilak in holding Hindi as the most easy and suitable common language of India. His speech was optimistic with regard to Hindi being the national language which recently received extraordinary impetus through Mahatma Gandhi, having taken up the requisition in right earnest, he detailed some of the necessities for the enrichment and development of Hindi and declared that it was time for action and not only for speech.

He then formally proposed Mahatma Mohandas Karamchand Gandhi to the presidential chair mentioning how he had stood firm in South Africa for mother India in Behar. He also recounted his selfless devotion to serve India in several ways.

Rao Bahadur Kibe seconded.

Srimati Hemmantkumari Chandburana supported and was followed by Maharaj Balbhadrasingji.

Pandit Jagannath Prasad Chaturvedi of Calcutta, Honble Rai Bahadur Pandit Vishnu Dutt Shukla of Jubbulpore, Gouri Sankarprasad of Benares, and Ramakant Malaviya Judicial Secretary Udaipur.

When Mr. Gandhi took the chair an uncontrollable outburst of cheering burst out which lasted for some minutes. He was garlanded by the chairman of the reception committee.

Dr. Saryuprasad Secretary then read messages of sympathy from various gentlemen most notable being from the Maharaja Holkar from Indore. Maharajas of Dhar and Jhalrapatan. The Honorable Madanmohan Malaveya and Indian Residents of South Africa. His Highness the Maharaja Holkar wired: "I welcome the President and delegates of Hindi Sammelan to my

"capital. I greatly regret my unavoidable absence from Indore. I fully sympathise with the objects of the conference and wish them all success in their deliberations".

Mr. Gandhi, before delivering his presidential address, read long a letter from Pandit Madhan Mohan Malaviya in which he expressed his firm conviction that Hindi is Lingva Franca of India already, and that Hindi and Urdu were for practical purposes one and the same. He also deeply regretted his absence, and expressed his fullest sympathy with the objects of the conference in his forceful speech. The president expressed his regret at the invitation for an At Home issued by the chief Minister in English.

He informed the audience with grief that even in Indore Hindi was the language allowed to be used by petitioners, but that English was used in state offices, judges for judgments, and by advocates for arguments, unless the people realised the importance and necessity of the mother tongue they could not improve matters.

Presidential Speech.

He then read his speech to the following effect. After thanking the Sammelan for electing him president he expressed his hope that he would prove successful in this trial of love. The extent of literature was, he said, coincident with the extent of territory over which the language is spoken. Language and literature reflect life of the people. Hindi literature ought to be worthy of great people of the country who could adopt the language and hence it was necessary to consider the position of Hindi from a literary standpoint. He had on various occasions explained that Hindi is the language spoken by Hindus and Mohamedans of the North, and which is written in Devangiri or Arabic Script. This is neither Sanskrit, nor Arabic, or Persian laden, but is the language of common people of the country which he found extremely beautiful while he failed to find same beauty in Persianised language of Lucknow, or Sanscritised Language of prayag pandits. He further said that the difference between the Hindus and Mohamedans was artificial, and that similar was the difference between the Hindi and urdu. He hoped that natural merging together of Hindi and Urdu would be brought about and remain eternal. He further hoped that Mohamedans would naturally use Persian and Hindus devanagiri script, and hence both the forms of scripts should find place in any national scheme. The Mohamedans had already recognised urdu as their national language and so if Hindi-Urdu controversy be given up then the question of the national language would be easily solved. If the fight against the English language was to be successfully fought then it is necessary that the Hindu Urdu controversy be not raised. He had already expressed his opinion why the English not suitable for national language, and the harm done to the people owing to the improvement of popular language. He was not opposed to English, and felt that scientific knowledge can only be acquired through English. He mentioned the ways of spreading Hindi.

Then a donation of ten thousand rupees was announced from the Maharaja of Holkar, whom Mr. Gandhi thanked on behalf of the conference.

Mr. Dvivekar spoke on Hindi a National Language. The conference meets to-morrow at 12-30. The Chief Minister was "at home" to-day afternoon.

South India

Temperance Federation.

BANGALORE, March 28.

A press note issued by the Bangalore Temperance Federation states: "The Tea and Rest Rooms of the Bangalore Temperance Federation situated at the corner of St. Mark's Road and South Parade will be formally opened on Wednesday April 10th at 5.30 P.M. Brigadier General Iggulson will preside on this occasion and will be supported by the Hon'ble Mr. H. V. Cobb the British Resident.

The Committee have decided that the Tea Rooms shall be known as "The Blighy Tea Rooms" and it is intended that this name shall stand for some comforts and cosy surroundings for the men who are so far away from home. Since the last announcement there has been some response to the request for framed pictures, and comfortable easy chairs, in good condition but more are urgently needed. Difficulty also is being experienced in obtaining small cruets. Will those who can help in respect to any of these items kindly communicate with the Rev. H. Halliwell, Benson House.

Stop-Press Telegrams.

LONDON, March 29 - 2-25 P.M.

British communique says: There were further strong enemy attacks yesterday afternoon and evening at several points northward of Somme. We maintained our positions and gained ground in places by successful counter-attacks, capturing prisoners and machineguns. Enemy casualties were exceptionally heavy. His frequent attacks were pressed with great determination all day, but only gained outpost lines after several hours severe hand-to-hand fighting. His reserves were then sent forward against our battle positions, but were everywhere thrown back with great loss, and our machinegun artillery and rifle fire did great execution. Southward of Somme, there was continuous heavy fighting until late in evening. After maintaining line all day in face of repeated assaults by superior forces, we withdrew short distance from advanced positions.

LONDON, March 29th: - (1-10 P.M.)

French communique says: -Between 22nd and 26th inst, our airmen flying as low as twenty-two yards from ground, dropped over fifty thousand kilogrammes of bombs on convoys, marching columns and massed enemy troops. They also fired thousands of rounds of ammunition. Enemy suffered terribly. Sixty battle planes and twenty bombing planes on 27th inflicted terrible losses on enemy. They attacked masses of infantry and blew up ammunition dumps causing great fires. They co-operated in attacking railway stations at Metz-Sablons and Thionville. Several fires and violent explosions were caused at Metz-Sablons station French air squadron on night of 23rd, dropped three and a half tons of bombs on Baden-auf-Ludwigshafen principal poison gas factory in Germany. Forty-two enemy aeroplanes were brought down.

శ్రీ వానవాంఛ సహాయం.

శ్రీకన్యకాపరమేశ్వరి దేవస్థానము వద్ద ధర్మములయొక్క వరపు శేలవుల సంక్షేపము. 1917 వ సం॥

సం	వరపు వివరము.	ఈ సం. జనవరి మొదలు ఈ శేల ఆఖరువరకు	సం	వరపు వివరము.	1917 సం. జనవరి మొదలు 1917 సం. డిసెంబరు ఆ.క
(1)	ఇరుపు ప్రారంభము:—		(1)	అడ్డమినిస్త్రీషణ్:—	
1	ధర్మకర్త గారి వశం పెట్టవలయు అడ్డము	800 0 0	(ఎ)	కమిటి అడ్డము	...
2	కాన్సేషన్ వశం	6 0 0	1	శిబ్బంది	4781 0 2
3	మరాలు వశం	100 0 0	2	కోర్టు ఖర్చులు	268 4 10
4	మద్రాసు బాంకు కరెంటు అకౌంట్	12785 8 6	3	కంటిక్ జంటీన్	1580 5 0
5	కాన్సేషన్ వశం	1792 10 1	4	అస్తి ఖాయపరచిన శిబ్బంది శేలవు	90 0 0
6	అకౌంట్ లెంటు జనరల్ అఫీసులోవుండే గవర్న మెంటు పత్రములు	170800 0 0	(బి)	కొత్తవార్ల మార్కెట్టు:—	
	గవర్న మెంటు పత్రములు 70800-0-0		1	శిబ్బంది శేలవు	4166 8 6
	రెయిల్వే డిపెంచర్లు 100000-0-0		2	ఇతరములు	2916 18 5
7	మునిసిపల్ డిపెంచర్లు	27500 0 0	(సి)	సదర్ గార్డెన్:—	
	మొత్తము	213284 2 7	1	శిబ్బంది	108 12 0
(1)	ఇంటి, బహుబాధుగ:—		2	ఇతరములు	459 8 5
(ఎ)	బాటలు		(డి)	పుదుచ్చేటి:—	
1	కొత్తవార్ల మార్కెట్టు	1625 12 9	1	శిబ్బంది	189 6 5
2	బైటి సాత్తులు	321 2 0	2	ఇతరములు	88 6 0
3	పుదుచ్చేటి సాత్తులు	578 0 6	(2)	దేవస్థానం:—	
4	కరెంటు		ఎ	శిబ్బంది	1649 4 7
(బి)	కొత్తవార్ల మార్కెట్టు	88545 8 8	బి	నిత్యపూజ ఖర్చులు	967 10 4
1	కోడు పెట్ట చిల్లర తండలు	8570 11 0	సి	సవరాత్రి ఖర్చులు	7057 4 4
2	బయటి సాత్తులు	15671 10 2	డి	ఇతరపండుగ ఖర్చులు	655 12 8
(2)	పుదుచ్చేటి	875 1 9	ఇ	కంటిక్ జంటీన్	1100 11 9
	యితర బాధుగలు:—		(3)	అన్నసత్రం:—	
	చెట్ల గుత్తదారులు		ఎ	శిబ్బంది	975 0 0
	కరెంటు		బి	భోజన ఖర్చులు	7101 7 6
ఎ	కొత్తవార్ల మార్కెట్టు రద్దీ	120 0 0	(4)	ఇతర సత్రముల ఖర్చులు:—	
బి	పెరియ మెట్టు		(ఎ)	రామానుజకూటం	
సి	వ్యాసరపాడి	268 0 0	1	శిబ్బంది	91 0 0
డి	సదర్ గార్డెన్	10 0 0	2	కంటిక్ జంటీన్	
ఇ	చెట్ల పట్టు	16 8 0	(బి)	వ్యాసరపాడి:—	
ఫ	1 మినిస్ట్రీ ఆఫ్ రాష్ట్రముల సహా 2 కొత్తవార్ల మార్కెట్టు యితర బాధుగలు 3 దేవస్థానం కంటిక్ జంటీన్	169 8 8	1	శిబ్బంది	84 8 0
(3)	వడ్డీలు:—		2	ఇతరములు	118 11 8
ఎ	మద్రాసు బాంకి ఫిక్స్డ్ డిపాజిటు		(సి)	పెరియ మెట్టు:—	
బి	గవర్న మెంటు ప్రానోట్టు	9128 9 11	1	శిబ్బంది శేలవులు	117 0 0
సి	మునిసిపల్ డిపెంచర్లు		2	ఇతరములు	2 0 0
డి	రెయిల్వే డిపెంచర్లు			తిరువత్తూరు శిబ్బంది	71 8 0
(4)	అప్పులు:—			ఇతరములు	234 2 8
ఎ	బాండ్ మూలకముగా	61 0 9	(5)(డి)	వైద్యశాల:—	
బి	డిక్లీల మూలకముగా		ఎ	శిబ్బంది	2057 1 8
(5)	డిపాజిట్టు:—		బి	మందులు	1090 5 8
ఎ	ఇండ్ల అంగళ్ల బాధుగలు	545 18 6	సి	కంటిక్ జంటీన్	251 11 2
బి	ఇతరములు	1792 10 6	(6)	విద్యాభివృద్ధి:—	
(6)	అడ్డము వసూలు చేయబడినవి:—	184 0 0	(ఎ)	వైశ్యవీధలకు పాఠశాల:—	
(7)	విక్రయ వివరములు:—	80800 0 0	1	కంటిక్ జంటీన్	594 0 9
ఎ	(భూస్థితులు) శేలలు		2	ఇండ్ల బాధుగ	464 0 0
బి	ప్రానోట్టు		3	కంటిక్ జంటీన్	882 5 6
సి	ఆభరణములు		(బి)	వైశ్యవిద్యార్థుల హోస్టల్:—	
డి	పాత్రలు	552 4 11	1	శిబ్బంది	448 6 0
ఇ	ఇతరములు		2	ఇండ్ల బాధుగ	600 0 0
(8)	మిస్సెల్లెనియస్:—		3	కంటిక్ జంటీన్ (టిఫి కేజీ చూపుట)	180 0 0
ఎ	మద్రాసు కార్పొరేషన్ ఆయుర్వేదిక్ ఆసుపత్రికి కంటిక్ జంటీన్	1000 0 0	4	కంటిక్ జంటీన్	350 9 9
బి	కానుకలు, ఇనాములు		(సి)	వైశ్యవిద్యార్థుల బాలికాపాఠశాల గ్రాంటు	6891 0 8
1	పెండ్లి కొరకు	258 6 8	(డి)	మరమత్తు:—	
2	సవరాత్రి, ఇతర పండుగలు	3774 1 10	(ఎ)	శిబ్బంది	824 15 8
3	అంగళ్ల యినాములు	4850 0 0	2	కంటిక్ జంటీన్	160 7 11
డి	హోస్టల్ డొనేషన్		(బి)	కొత్తకట్టములు	47182 10 6
	మొత్తము	163713 9 5	(సి)	మరమత్తులు	5957 6 5
(9)	ధర్మకర్త గారి అడ్డము	121078 10 0	(8)	పన్నులు:—	
			ఎ	ఇండ్ల	9852 4 8
			బి	అధిక సీల్ వరి	96 0 0
			(9)	మిస్సెల్లెనియస్:—	
			ఎ	గర్లిస్ పెన్షన్ దారులు	156 0 0
			బి	వైశ్యవీధలకు రోగ్యసహాయం	8488 5 0
			సి	ఇతరములు	2116 1 8

				(10)	డిపాజిట్ వాపులు:—	905	2	8
				(ఎ)	మిసల్లేనియస్ :—	40	18	0
				(11)	అడ్వాన్సులు:—	205	0	0
				(12)	కొనుగోలు, నిలవ:—			
				ఎ	భూస్థితులు	...		
				బి	గవర్న మెంటు ప్రోవోంటు	...		
				(18)	కడపటి యిరుపు:—	119110	7	8
					ఫెర్మనంటు అడ్వాన్సు:—			
				1	ఫ్యూకర్ తో	300	0	0
				2	కావ్ కేపర్ తో	6	0	0
				3	మ. రాపుతో	100	0	0
				(బి)	మదరాసు బాంకు కరంటు అకౌంటు	32289	10	7
				1	" "	20000	0	0
				2	అకౌంటిక్ జనరల్ ఆఫీసులో గెల్ మెంటు ప్రోవోంటు	170800	0	0
				(సి)	మ్యునిసిపల్ డిపెంచర్లు	27500	0	0
				1	కావ్ కేపర్ తో	2595	8	2
					మొత్తము	372701	10	5
				(14)	ఫర్మకర్ అడ్వాన్సు అకౌంటు	125375	11	7
					ఇరుపు మొత్తం	498077	6	0
					మొత్తము	284783	3	5
					జమ యిరుపు చేసిన మొత్తము	498077	6	0

Madras
17-3-18

G. Narasimham
Auditor

C. Srinivasa Row
Cashkeeper
1-3-17

C. Candaswamy Mudaliar
Secretary
18-3-18

బంధరు కబుర్లు.

శనివారం ఉదయం రైల్వే ఆఫీసులకు గారు, అరంజేలు గారు బంధరు వచ్చారు. జాతీయ కలాకాల పిల్లలు మా పురు బాహుకట్టి ఆమెకు స్వాగతం చేసి తీసికొని విడుదలగాని వేషకావ వేశారు. ఊల్లో పెద్దలంతా వచ్చారు. ఇతర కలాకాల పిల్లలు కూడా వచ్చారు. వేషకాలో తొమ్మిది వారు ఎక్కడైనా సుముంటేనా? బాబాబంధరులతో రైలు దగ్గరనుండి పురమందిరానికి తీసికొని వచ్చారు.

వల్లూరు మహారాజాగారు చిన్నవాడైనా ధీరుడు. ఆయన బండిమీద ఎక్కించుకొని తీసికొని వచ్చారు. పురమందిరములో పది ఘంటలైనా సంతోషంక ఆనీవిసెంటు గారు ఉపన్యాస మిచ్చారు. ఆమెకు విక్రంతి అక్కరలేదు. ఎప్పుడు ఏదోయొక్క ధర్మకార్యవిధానయే వ్రాసి కోనటయో మాటలాడుటయో చేయవలెను. రాత్రి రెండు ఘంటలకు రెజవాడవద్దినప్పుడు ఏమిచేయవలసినది లేదాయని యీమె ప్రశ్నించిందట. నిరంతరము జేకాభ్యుదయం చింత.

వీరబ్రహ్మ ఉల్లో బస యేర్పాటుచేశారు. ఆనీవిసెంటు గారు కలాకాలలో బస యేర్పాటు చేయలే జేయని కొంచెం విచారంగా చెప్పారు. నిజానికి కలాకాలలో మలాసాగా లేక పోయినా అక్కడ చేయవలసినదేగాని ఇంకొకచోట బస యేర్పాటు చేయడం తప్పే.

ఉల్లో హిందూ స్కూలులోను మిషన్ కలాకాల లోను గల్లంతు. హిందూ స్కూలులోను మిషన్ కలాకాల లోను ఉత్సవాలయిలే జాతీయ కలాకాల ఉపాధ్యాయులు అందరు చూడడానికి వెళ్తారు. కలాకాలలో ఉత్సవమైతే హైస్కూలు పెద్ద ముస్తాబుగా నోబిల్ కాలేజీ ప్రిన్సి పలుగారు ఎక్కడ రావడంకా సరే పోనీ ఇప్పుడు ఆనీ విసెంటు దొరసానిగారు వస్తే, ఇంకా యేమి. 559. జి. బి. ఒక్కటే పిల్లలందరికీ లింగ భావకం వేశారు. ముఖ్యంగా ఆదివారమునాడు బీసెంటుగారిచ్చే ఉపన్యాసముకు ఆసక్తి పెట్టొద్దన్నారట. సర్కారు వారు కలాకాలాభ్యుదయకు తమయొక్క విశేషకా కట్టి ఉపయోగించ వచ్చన్నారు.

వారి విశేషకా కట్టి యథాప్రకారంగనే యున్నది. నోబిల్ కాలేజీ ప్రిన్సిపాలుగారు రగు వెన్నుగారు ఇంకా బలెం చేశారు. జాతీయ కలాకాల ప్రిన్సిపాలుగారిని తమ నోబిల్ కలాకాల విద్యార్థులెన్నయను రాకుండాచూచి తమవిద్యార్థులకు సహాయం చేయవలసినదని కోరినారు. మంచికోరికే. మిషన్ కలాకాల పిల్లలను పట్టియ్యడమేనా జాతీయ కలాకాల ప్రిన్సి పలుగారి పని? ఏమివెల్లి? ఆయనవచ్చి గుమ్మందగ్గర కూర్చుంటే తనపని నెరవేరుతుందిగా? ఆనీవిసెంటుగారి లెక్కరునింటే పిల్లలు చెడిపోతారు సరే పెద్దలుకూడా చెడిపోతారు?

బీసెంటుగారు శ్రోతసంగతు లేమీ చెప్పలేదు. అరంజేలు గారును శ్రోతసంగతు లేమీ చెప్పలేదు. అయితే ఆయనప్పుడు చూస్తే చాలదూ వేపల్లలో రోజూ చూస్తునే వున్నాము కాని వారిదైర్యము, వారి నిబ్బరము, వారి నిత్య సంతోషము, వారివిద్యము, వారియత్నము, వారివేషము, వారి అభివృద్ధి, వారివాక్కు, అన్ని చూడాలి. సంతోషించాలి. అందరు ఆనందించాలి. అరంజేలుగారు జాతీయ విద్యకొరకు సభితులను కొంచెము త్యాగముచేసి అప్పుడు చూడెట్లందని అడిగితే, బాబురు వృద్ధులు మొదలయినవారు తమతమ కానుకలతో ముందుకు వచ్చారు. ఒక కమ్మవారి పిల్లవాడు తన చొక్కా ఉత్తరీయము వాచిగొలుసుకోకూడ అరంజేలు గారి చేతి కిచ్చినాడు. శ్రీవావిలాల శివావధానలుగారు తమ చేతిలో గొడుగుంటే వెంటనే ఆగొడుగు నిచ్చిచేశారు. ఒక ఆయన తన పొడుముడబ్బాను పొడుముతో సహా ఇచ్చిచేశారు. కొందరు జేబులో ఏముంటే అది, చేతిలో ఏముంటే అది ఇచ్చిచేశారు.

బీసెంటుగారు హోంయూలుగూర్చి చెప్పినప్పుడు బంధరు వారు మూడువేల రూపాయలవరకు హోమిపడ్డారు. బంధరు వారు వేసిన మొత్తాన్ని బట్టి రెజవాడ వారు వేస్తామన్నారు. హోమయూలు దేవులపేషకకు మనిషిమీద మనీషి ఇంట్లాండు వెల్లి ఆందోళన చెయ్యాలట. ఇందుకు డబ్బు కావాలట. మనజేకే వారయితే డబ్బు పోగుచేస్తామగాని మనప్పులెన్నరు వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉన్నట్లు కనపడదు. పెద్దలంతా మోదించాలి.

ఆనీవిసెంటుగారు ఎప్పుడు బ్రాహ్మణులతో కలిసి మెలిసి యుంటుంది గాని బ్రాహ్మణేతరులను కనిపెట్టి దని ఎవరో బ్రాహ్మణేతరుల తిడుతూ ఉన్నారట! అటులనే ఎవరో రెజవాడవారు ఈమె ఎప్పుడు దక్షిణాదికే పని చేస్తుందనిగాని ఈ రెండుజేకం రాదని అన్నారు. ఎదీ మనం ఆమెకు పిలిచిందేది? ఆమెను రమ్మన్న చేది?

ఆదివారం మధ్యాహ్నం ఆనీవిసెంటుగారు శ్రీ సమాజమునకు వెల్లింది. శ్రీ సమాజం మీటింగే మీటింగు. పట్టుచీరలు, పట్టుచు చీరలు రకరకాలు చీరలు మెరసిపోయి వాయి. సామ్యము ఎక్కడెక్కడని చెప్పడాని కలవిలేదు. తళతళలాడినవి. ఆనీవిసెంటు సరిగా జాతీయ విద్యవాసరము గాని స్వరాజ్యముకొరకు గాని డబ్బు అడగడానికి సంగో చించినదిగాని నిజంగా స్వార్థత్యాగం అక్కడనే కనపడేది. జేకాభిమాన విషయములో శ్రీలకు సుస్కారము కలుగ లేదుగాని లేకపోతే ఈపాటికి ధన మంత చేకూరేదో. శ్రీ వల్లూరి రాజేగారు బీసెంటుగారికి పూలవారము వేసినారు. ఎంతెంతమంది శ్రీలో ఆయనకు సమస్కారములు చేసి వారు. ఊరిలో అందరూ బీసెంటుగారిని మన భారత జేకము నుద్ధరించుటకు బుట్టిన దేవాంకానుభూతు రాలని చెప్పు కొను చున్నారు. ఏ వీధిలో ఏ ఇల్లో విన్నా ఇదే కబురు.

ఆదివారం సాయం కాలము అరంజేలుగారు సంగుసేనకు గూర్చియు, బీసెంటుగారు దివ్యజ్ఞానమును గూర్చియు పురమందిరమున నుపన్యసించిరి. దానికి అజా అజా టిక్కెట్లు నలువది రూపాయల వరకు డబ్బు వచ్చినది. ఇంకా డబ్బు కావలసినదే. కొందరు పిల్లలకు యీ డబ్బులు లేక గోడ దూకి వచ్చారు. ఈ డబ్బు జాతీయ విద్యార్థి కియ్యబడింది.

ఆసాయంత్రం రైలుదగ్గర కెంతసేందినవచ్చారు. ఆనీ విసెంటుగారిని, అరంజేలుగారిని సాగనంపారు. జయ్. జయ్. మండేమాతరం లేక లెగిపోయినవి. రైలుకూడ జయ్. జయ్. అం అరంభించి మండేమాతరం అనికేకవేసి పుగెత్తించి. అందరి నోళ్లనుండి మండేమాతరధ్వనులు ప్రతిధ్వనించాయి. జాతీయ పతాకాలు ఎగిరెగిరి వీడ్చొలిపినాయి. బంధరు పురవాసి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్యమునకు సంఘములు.

స్వరాజ్యప్రాప్తికి రాజ్యాంగాంతరమును మాత్రమే భాషామంజులను ప్రజలయందు వ్యాపింపజేయుట పరమసాధనమని నామకు లంగీకరించిరి. సంస్కరణవిధానముపట్ల ప్రజల సుముఖత్వమును తెలుపుటకు దేశభావలందు సంస్కరణవిధానములు ప్రచురితములై ప్రజల సంతోషములు కైకొనబడినవి. ప్రజలు స్వరాజ్యభావములను పడయుటకు రాజకీయవ్యవహారములు శతభావలయందు జరుగుట యవశ్యమని ప్రజావర్గాభిమానులు వాదించుచున్నారు. ప్రజల సేవ పాశబద్ధుల జేయుటకును విజ్ఞానమును సంతరించుటకును వ్యాపింపజేయుటకును భాషాభివృద్ధియు పరమసాధనమని గ్రహించబడినది. ఆంధ్రులు ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘమును ఏర్పరచుకొనుచుండియు కొరచుండిరి. కలకత్తానుండి కూడిన దేశీయవహాసభలో వారి కోరిక సఫలమైనది. చెన్నపురి రాష్ట్రోపసంఘము లేని యధికారమును కల్పించుకొని చిత్తూరు అనంతపురము బళ్లారి మండలసంఘములు చెన్నపురి రాష్ట్రోపసంఘమున కుపాంగములుగ నుండవలె నని నిర్ణయించుట యనాలాచితము. ఆ యనాలాచిత కృత్యమును తొలగించుట యాంధ్రోద్ధృతబలమున కనుకూలము. ఈ విషయమున దాంధ్రు లితరల బోధలకు చెవియొగ్గక యేకభావ బద్ధులై ప్రవర్తించుట కన్యము.

మద్యపానవ్యాపనము

సురాపానము సత్వర్గసములందును ఒక దుర్వృత్తినని మహర్షు లుపదేశించిరి. సురాపానము పాపములకును నేరములకును కారణము. ప్రజల నైతికశీలమును పరిశీలించిన నైతిక తత్వజ్ఞులు మద్యపానము వెక్కువేరములకు మూలమని నిర్ణయించిరి. మానవులకు భగవద్దత్తమైన నైతికశీలము స్వతస్సిద్ధముగ కలదు. కృత్రిమ మార్గములందు ప్రవేశించి వారు దుర్మయములు పాలగుచున్నారు. మద్యము ఆహారముగాదు, పానీయముగాదు, మందుగాదు; హానికరము. మద్యపానమువలన సాకలిహాదు, దాహమతీరదు, రోగములు కలుగుదురు; వ్యాధులుపుట్టును. ఆత్మహత్య కలుగును. పాశ్చాత్య వైద్యులు మద్యపాన నిషేధమును బోధించుచున్నారు. యుద్ధమారంభమైన తరువాత మద్యపానమును పాశ్చాత్య రాజ్యములు ప్రతిషేధించినవి. కోట్ల యాదాయము పోవుట కంగీకరించినవి. మద్యపాన ప్రతిషేధమువలన నేరములు తగ్గియు ఆత్మహత్యలు తగ్గియు తగ్గిపోయియున్నవి. మద్యపానాభ్యాసమునకు మానభంగము భగవానము ఆరోగ్యహాని ఫలములు. సురము మించిన సారాయమెవభూతము మనదేశము నావరించినది. ఆమెవభూతము మనోమోహిని, మందరాంగి, నాగరకరూపమున దోషసమద్రమున పడవ్రోయుచుండును. ఆమెరికా ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండు ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములలోని యాదినవాసులు మద్యపానాభ్యాసవశులై నశించిరి. యాదినవలనినాశమునకు మద్యపానము మూలమని భాగవత పురాణము తెలుపుచున్నది. మద్యపానభూతమును సంహరించుటకు సకలజనులు కంకణము కట్టుకొనుట యవశ్యము.

చెన్నపురి రాష్ట్రమునందు మద్యదాయమునకు కృష్ణామండలము మొదటిదిగ నున్నది. మాజిక పదాధిపతులైన 1916-17 నందు రూ. 80,98,592 ల యాదాయము కృష్ణామండలమునకు కలిగినది. మద్యదాయము 1904-5 నందు రూ. 11,45,487, 1912-13 నందు రూ. 19,80,083. మద్యదాయము 11 సంవత్సరములలో రూ. 19,50,000, లకు పెరిగినది. ప్రజలు తలకు రూ. 1-6-0 వంతున ద్రవ్యమును మద్యపానమునకై వినియోగించుచున్నారు. ఈ వ్యయమును కేసలము మద్యపాననిరతులమీదనే మోపిన మద్యపాన వ్యయము తలకు రూ. 10 మొదలు రూ. 100 వరకును తేలగలదు. అన్నము లేక పంటల మామయన్న జరు లింత ద్రవ్యమును భోజనములకై వినియోగించిన వారి సంసారములు బాగుపడి సుఖపడగలవు. ఉపవ్యాసములు లేయారు సోదా పానీయములు చిత్రి ప్రదర్శనములు మద్యపాన నిషేధమునకు ప్రయోజనకరములు గావు. ధరలను పెంచుట యు సాధనము గాదు. అధికారప్రతిషేధము మాత్రమే ముఖ్య సాధనము. గత సంవత్సరమునం ది మండలమున 2,21,875 గ్యాలనుల దేశీయసారాయమును 12,436 గ్యాలనుల విదేశీయ సారాయమును వాడబడినది. చెన్నపురి రాష్ట్రమునందు 10,59,86,414 గ్యాలనుల కల్లు వాడబడినది. మద్యపానమును తగ్గించుటకై మార్చి 17-న తేదీయందు సరిసింహేశ్వర కర్మగారపదాధిపతిన తీర్మానమును పాలకులు నిరాకరించుట విచారకరము.

“మద్యపానమును మత్తుపానకములను మత్తుపదార్థములను ఉపయోగమునుండి పూర్తిగా తొలగించుటయే ప్రభుత్వమువారి యుద్దేశ మని ప్రభుత్వమువారు రంగీకరించి, తదనుగుణముగ ప్రకటించి, ఈ ఫలము త్వరలో సిద్ధమగుటకై పరిపాలనా విధానముల నేర్పలుపరచెను” అను శతకారి తీర్మానమునకు అధికారసభ్యులు అంగీకారమును అధికారసభ్యులు అసమ్మతి తెలిపిరి. అధికారులు ఆదాయము పోవునని భయపడుదురు గాని ఆత్మహత్య గలుగు నని విచారపడెను. అధికారుల దృక్పథమునం దీ విషయమై ప్రజలమైన మార్పు కలుగుట దేశక్షేమమున కవసరము. సకల జనులును మద్యపానపితాచమును రూపుమాపుటకై పాటుపడి ప్రజల నయశీలము నుద్ధరించి భారతజాతీయత్వసంరక్షణమును చేయుదురు గాత!

విద్యాశీక్షణము

మానవులు మానసపుత్రులు. వారికి మానవత్వము మనోవికాసమువలన కలుగుచున్నది. మానవులకును ఇతర జంతువులకును గల భేదమునకు జ్ఞానము మూలము. జ్ఞానసంపాదనమునకు విద్యాభ్యాసము ముఖ్యసాధనము. నాగరకదేశములందును స్వదేశ సంస్థానములందును బొంబయి రాష్ట్రమునందును ప్రారంభ సిద్ధాంతోచిత విద్యావిధాన మంగీకృతము. ప్రాథమిక విద్య నిష్పాదముగను ఉచితముగను గలపబడుచున్నది. ప్రాథమికవిద్యనే కాక వ్యవసాయవిద్యను సయితము నిష్పాదముగ నేర్పబడు పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రవృత్తియులు జరుగుచున్నవి. దేశాభివృద్ధియు సహృదయమైన మనోవృద్ధియు సహృదయ గాదు. మనోవృద్ధియు ప్రజలను దాసులుగ చేయుచున్నది. కృష్ణామండలమునందలి విద్యావ్యాపనము ఇతర మండలములలో పోల్చినపుడు అధికమైన మండలస్థితిని యొందించినపుడు తక్కువగ నున్నది.

ఆంధ్రజాతీయకళాశాల

విద్యాశీక్షణమున జాతీయ వికాసమునకును ప్రజాక్షేమమునకును ఉపయోగార్థముగ చేయుటకై ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలను సదేర్ఘత పూర్వము జాతీయశీక్షణాభియానము స్థాపించిరి. దక్షిణ దిగ్భాగమునందు ప్రథమజాతీయవిద్యానిలయమును స్థాపించిన గౌరవము ఆంధ్రజాతీయకళాస్థాపకులకు కలిగినది. ఆంధ్రజాతీయకళాశాల ప్రజల స్వయం సాహాయ్యమున సాధింపగల మహోద్దయములకు నిదర్శనము. గత శనివారమునందు ఆంధ్ర జాతీయకళాశాలాధికారులు కోపల్లి హనుమంతరావుగారు ఎనిమిదవ వార్షికోత్సవ సమయమున ప్రవేశించిన కృత్రిమమును వివరించారు. కానందము కలుగుచున్నది. హనుమంతరావు గారును ఇతర నిర్వాహకులును చేసిన కృషి సఫలమై కళాశాలకు స్థితిము కలిగినది. ఇప్పుడు కళాశాలకు 52 ఎకరముల స్థిరాస్థియు 4 వేల రూప్యముల వార్షికాదాయములను గలవు. మరియు, 22,000 రూప్యముల ధనాగారములందు నిలువ యున్నవి. గత సంవత్సరమునందు నందు ఆవిరెజుంటున్నవారు అయ్యికి కత్తిచ్చగారు మునగాలరాజుగారు చేసిన దానములు ప్రశంసనీయులు. ఆంధ్రజాతీయకళాశాల, ఆంధ్రదేశభృద్ధయమునకై నిర్వహింపవలసిన మహారంభము లనేకములు గలవు. ఆంధ్రు లందఱును ముఖ్యముగ కృష్ణామండలవాసులు పరమోత్సాహముతో నాంధ్రజాతీయకళాశాలను పోషించి సంస్థాపకుల సంతకమును సఫలము చేసి జాతీయపునర్మిర్యాదమునకు యథాశక్తిని తోడ్పడుదురు గాత!

ఆంధ్రోద్యోగమునందు స్వతంత్రకృత్తిత్వము గలసంస్కృత విద్యాలయములు 10 ఇతర విద్యాలయములు 13 గలవు. కోవూరు తెనాలి ఆకిలండు సంస్కృతపాఠశాలలను నిర్వహించుచున్న తెల్లారెడ్డ సూర్యనారాయణ రావుగారు పిల్లలకు అంజనేయశాస్త్రీగారు మనకృత్తజ్ఞతకు పాత్రులు. నవీన విజ్ఞానమునకును ప్రాచీనవిజ్ఞానమునకును మేళింపు కలిగినపుడే భారతపుత్రులకృత్తిత్వము స్థిరపడును. ఉభయవిజ్ఞానములకును మేళింపు కలుగుటకు ప్రాచీనవిజ్ఞానము లేజోవంతమైన నిజస్వరూపమును దాచుట యవసరము. ఏతత్ఫలప్రాప్తికై స్థాపితములైన సకలవిద్యాసంస్థాపనలు మన యవ్యాజ్యపోషణమునకును అదరణమునకును యోగ్యములు. స్వయం కృత్తిత్వ విరాజితబలులు దేశభృద్ధయ సాధనములను జాతీయ వికాసములందులును నైన యాంధ్రజాతీయ కళాశాలయు నితర సంస్థాపనలును కలిగి యచిరకాలముననే పూర్వయుగమునందు భాగ్యకటకునకు సమయమునందు సకల విద్యాకళాపరిజ్ఞం దైన యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమును సంప్రాప్తమగుటకు సర్వేశ్వరుడగుగ్రహించు గాత!

ప్రజల సంసారస్థితి

కృష్ణామండల రాజ్యాదాయమును తెలిపేడి క్రిందికట్టి కను పరిశీలించినపుడు ప్రజల కష్టసుఖములు విదితమగును. కృష్ణామండల దాయము చెన్న రాష్ట్ర దాయమునం దగ్రగణ్యము. రాష్ట్రదాయమునందు యథార్థమైన భాగము ప్రజల వికాసమునకై వినియోగపడుట లేదు. మండలాదాయమునందు యథార్థమైన భాగము మండలాధికారులకునే వినియోగపడుట మండల వికాసమున కవశ్యము. భూమ్యాదాయమును ప్రభుత్వమున మండల దాయముగను తెనుపరి రాష్ట్రదాయముగను పరిగణించుట స్వపరిపాలనసంస్థాపనలకు బలదాయకము.

సంవత్సరము	సంవత్సరము	సంవత్సరము	సంవత్సరము
సంవత్సరము	సంవత్సరము	సంవత్సరము	సంవత్సరము
1904-5	1908-9	1912-13	1916-17
61,671,288	62,42,439	67,68,658	76,41,688
502,509	591,685	870,831	8,708,31
1,096,452	1,085,441	1,681,355	27,47,658
114,951	151,057	182,974	1,82,974
807,73	877,65	951,38	951,38
72,551	94,461	1,23,432	1,47,673
4,905	57,137	21,198	28,217
520,251	37,822	31,118	22,5196
78,225	64,970	43,938	58,834

ప్రజల సంస్థితికి వారి వృత్తులు భాగ్యము ఆరోగ్యము విజ్ఞానము సాధనములు. కృష్ణామండలమునందు ప్రజల భాగ్యస్థితికి సాధనం దైన పల్లపు సాగు వారి యవారోగ్యస్థితికి కారణం బగుచున్నది. ఆనట్టలన పల్లపుసాగు వ్యాపించి పంటలు పండుచున్నవి. ప్రజలయందు మామమంతలు వ్యవసాయమువలన జీవించుచున్నారు. వ్యవసాయమున కనుకూలమైన భూమియందు విశేషభాగము రయతుల యాక్రమణము నందు కలదు. రయతులకు అప్పలైనను చేసిన జీవనాధారమైన భూమిని కొనుట యవశ్యము. వ్యాయవాదులును క్రమంతులును కూడ అగ్గుతు నాటు కంపెనీదీనాలాతరువాత భూములు కొనుచున్నారు. పంటల యెగురుత కాధారములు గలవు. పంటల ధరలు పెరిగినవి. ఈ కారణములు భూముల ధరలు పెరుగుటకు తోడ్పడినవి. గుడివాడ తణుకు నరసాపురము బెజవాడ తాలూకాలయందు ఎకరమునకు రూ. 300 లు మొదలు రూ. 1000 ల వరకు ధరగలదు. కాని, కేవలము భూముల ధరలు రైతుల భాగ్యస్థితిని సంపూర్ణముగ స్థాపింపనేరవు. రయతులందు విశేషభాగము స్వల్పపరిమితి గల భూముల కలిగి సుఖజీవనము లేక అప్పలందు మునిగి తేలుచు కష్టపడుచున్నారు. రెండు మాడు ఎకరముల పల్లపు సాగు గల రయతునకు రూ. 8 ల భూమి సిద్ధు రూ. రూ. 6 ల నీటి తీరుక రూ. 10 ల వ్యవసాయపు ఖర్చులు పోషి, ఎకరమునకు మంచి భూమి యైన రూ. 25 లు మిగులును. కుటుంబమునందు నలుగురు యడిన నాదాయము తెలుతు రూ. 20 లు వచ్చును. ఈ యేడు రయతులు సామ్యుకై పడేడిపాల్లు రయతుల కష్టస్థితినిదగ్గము. ప్రజల కుభస్థితికి ఆదాయమువలె వ్యయమును కారణము. వ్యయ మదాయమును మించినపుడు కుభస్థితి దుర్లభము.

	1889-90	1910-11	1917-18
లియ్యము రెండవరకము	15	8	7
యోన్న	24	14	10
బొన్నలు	24	18	9
రాగులు	80	15	14

లియ్యము ధరలకలె నితర కల ధరలను పెరిగినవి. కుటుంబములందు ప్రజల సంఖ్య 100-కి 30 వంతున పెరిగినది. జీవన ప్రమాణము పాశ్చాత్యసంస్కరణమువలన పెరిగినది. కష్టవుల ధరలు కుటుంబములు జీవనావసరములు బాడ్డ్యములు పన్నులు పెరిగినట్లు సంసారముల భాగ్యములు కుభస్థితి నెవ్వగలేదని విదితమగుచున్నది. ప్రజలు తల 1-కి భూమి సిద్ధు 3-14-5 మొత్తము 6-1-7 వంతున పన్నుల నిచ్చుచున్నారు. పన్నులు పోయిన సంవత్సరమునకు రూ. 25 లు సామాన్యజనులకు నికరాదాయము

తేలుచున్నది. ఈ స్వల్పవాదము జేసినవారును నున్నవారును సంతాపమును చూపుచున్నది. కృష్ణసాయము పరిశ్రమలు వాటిని నుండి నిరసనను కలుగజేసి తగిన సాధనములను కల్పించుట తరచు లగుచున్నది. స్వపరిపాలన మిప్పుడు ప్రాప్తికి సాధనము.

స్థానికపరిపాలనము

రిపనులను మహాశయము లోకము బోధించు పట్టణపాలన సంఘములను పంచాయతీ సంఘములను స్థాపించి స్థానికస్వపరిపాలనానుభవములను అందు నాటెను. అధికార వర్గాల మాను నిరాదరణమునకు స్థానిక సంస్థాపనలు వికాసవిహీనములై నిరుపయోగముగ నున్నవి. అయిత్యయనిర్ణయాధికార మంతయు నధికారాధీనము. కలెక్టరులు మున్నగు రాజకీయోద్యోగుల యధికారము లోకము బోధించుచున్నది. ప్రజాసంఘములు తీర్పుట కీ సంస్థాపనలకు బలము లేదు. మొదలై రామచంద్రరావు సంఘము గారు అధికారము జిల్లా బోర్డులతో సంప్రదించి కృష్ణపరిపాలన నిర్వహించలే నని కాననసభయందు చుపపాదించిన తీర్మానమును పాలకులు నిరాకరించిరి. ఆవిషయమును చర్చించునపుడు హైదరాబాద్ మంత్రి రాజగోపాలాచార్యులు గారు మాసిన తీర్మానభావము ప్రజలకు తోచవలయునని జేసినది. ప్రజలపక్షము నవలంబించి భాగ్యతల నల్ల దొరలకే అధికారాభిమానము తగినపు డాజన్మాత మధికారాభిమానమునందు పుట్టి పెరిగిన తెల్ల దొరల కధికారాభిమానము తగ్గుట దుర్లభము. విద్య వైద్యము మాగ్నములు పణ్యములు సంతలు పారిశుధ్యము మొదలగు విషయములను నిర్వహించుటకు ప్రజల పట్టు. పట్టు గ్రామములలోని ప్రజలు వ్యవసాయమునందు గమనాగమనములకు మాగ్నము లేక పడెడి కష్టము లపరిమితములు. కాని, మండలాధ్యక్షులునుండి కొంత ద్రవ్యమును స్థానిక సంస్థాపనలకు కేసి మండలమునందలి పంచాయతీలను స్థాపించిన, ప్రజలు సుఖపడుదురు; విద్య వ్యాపించును; ముఖ్యముగా ప్రజల కార్యకారముల కలిగి వారు కార్యదక్షులు కాగలరు. సర్వాధికారమును కేంద్రీకృతము చేసి ప్రజల యక్షణతను నిందించుట నిరుపయోగము. భారతీయులకు ప్రజాసభ్యుల చిరకాలాగతము విపరీత మైన కేంద్రీకృతాధికారము స్థానికసంస్థాపనలను నామమాత్రావశ్యములుగ చేసినది. పూర్వకాలమునందు రాజులు మాత్రము, వంశములు అంతరించినను రాజ్యములు క్షీణించినను, జేతను పరరాజాక్రమణమైనను, స్థానికసంస్థాపనలు స్థిరములై ప్రజలు భద్రులై నపుటినిరతులై సంతృప్తహృదయులై నుభవించుచుండిరి. బ్రిటీషు పరిపాలనమునందు కేంద్రీకృతాధికారము ప్రాచీనస్థాపనల విలయమునకు కారణమై నవీనపరిస్థితుల ప్రయోజనమునకు నిరుపయోగముగ నున్నది. కేవలము నిరుపయోగమే కాక పురోన్మతికి ప్రతిబంధముగ కూడ నున్నది. మా కేంద్రీకృత పూర్వము స్థాపిత మైన మండలాధిపతుల కేంద్రీకృత నిరంతరధికారము వర్తమాన పరిస్థితులయందు అసహజము, అసహ్యము, అసాధ్యము. కేవలసంఘములను నుండర సౌధవాసులను అజ్ఞాతప్రముల వ్యాధిమున పరిపాలించెడి సమయము పోయినది. కాలము మారినది. భావములు మారినవి. ప్రజాప్రబోధ ముదయించి ప్రకాశించుచున్నది. ఈసందర్భమున ఇ. ఎస్. మాంటాగూగారి వాక్యములు గమనింపవలసినవి.

“భారతీయులు తమ కృష్ణపరిపాలన తాము పరిపూరించుకొనుచు తమ బాగుగలను తాము చూచుకొనఁ గలుగునట్లు మనము వారి కధికారకాశములను కల్పించవలయును. ఏమియు చేయఁజాలని కాననసభలవలన గాక ప్రభుత్వ నిర్వాహకవర్గమువై నధికారమును నృద్ధి చేసి తదధికారములను వారి కా యవకాశములను కలిగింపవలయును.

జేతకాలపాత్రముల వికాసమున కనుకూలముగ కేంద్రీకృతాధికారమును కాల్గోపకాళిగా విభజించి స్థానికస్వపరిపాలన సంస్థలు స్థాపిత మగుట వర్తమానముగ రాజ్యధర్మము. యుగధర్మానుసారములైన జిల్లాబోర్డులకు తాలూకా బోర్డులను గ్రామసంఘములను నిర్మించి స్థానిక స్వపరిపాలనము అన్వయముగ నుండుటకు ప్రజలు పాటుపడిన, వారి ప్రయత్నములు సఫలము లగును. వన తరగోపాయము మన యధీనము. ఇతరుల ప్రతిబంధకములు బలహీనములు. స్వపరిపాలన సాధననిర్మాణమునకు గ్రామసంస్థాపనలు పునాదులు. పునాదుల బలమే సాధనమునకు సాధనము.

ఉపసంహరము

జేతబాంధవులారా! వర్తమానకాలము మహాశయమునందు ముగియవలయును. మహామహాదు లాయుడు జార్జి గారి కాలపరిపాలనము భావగర్భితము.

“ప్రపంచము నియతమార్గానుగాను యై అతిమందగ తిని పోవును ననేకతాబులు ప్రియముగ నున్నటులు తోచుచుండు సమయములు చరిత్రమునందుఁ గలవు. మఱియు, అతిశయముగ పోవును నొక్క సంవత్సరమునందనేకతాబులు పరిస్థితులను గూడ నతిక్రమించునట్లు తోచు సమయములు ప్రస్తుత ముండును. ఈ సమయము ఇట్టిది.”

లోకావృత్తమైన కాలప్రభావముచే భారతీయులహృదయంతరాళములందు నూతనభావము లుదయించినవి. నూతనాశ లంఘించినవి. ఆత్మవిశ్వాసము వికసించినది. శుభము హూర్దమునందు సమ్మోహమును విడిచి సంశయములను విడనాడి హృదయ దౌర్బల్యమును పరిత్యజించి కావ్యదీక్షను వహించుట మాతృజాతాధానమునకు పవిత్ర మైన సాధనము. ఆత్మశక్తికి సకలద్యుమయులకు సాధ్యములు. విజయమునకు ఆత్మశక్తి బీజము; ఆత్మశక్తి సాధనము; ఆత్మశక్తి ఫలము. మన యాత్మశక్తిని మహాఫలప్రాప్తికై సమర్పించి మాతృప్రసాదస్వీకారమునకు పాత్రుల మగుదుము గాత!

సోదరులారా, విశిష్ట మైన యాంధ్రజనని స్వరూపము కృష్ణామండల స్వరూపము మాండలికగ్రామ స్వరూపములు పరిశిష్ట మైన భారత మాతృస్వరూప సందర్శనమునకు సంసేవమునకు సంకీర్తనమునకు సాధనములు. విశిష్ట స్వరూపారాధనము నందే పరిశిష్ట స్వరూపారాధనము సాధ్యము. ఖండ మైన గ్రామారాధనము మండలారాధనము రాష్ట్రారాధనము అఖండ మైన మాతృజాతాధానములకు మార్గములు. మహామాతకు పుత్రులు సమానులు. జాతిభేదములు కులభేదములు దేశభేదములు లేవు. ఎవరే భావముతో నారాధించిన వారి కా భావానుభవము లగు కామితార్థములు ప్రసాదించును. స్థానిక స్వపరిపాలనోద్యమము ఆంధ్రరాష్ట్రోద్యమము స్వరాజోద్యమము మాతృప్రేమకు అభిన్నములు; సమానభావనములు.

ఆంధ్రప్రభుత్వము నుదీక్షితులై కర్మపరతంత్రులై త్యాగపరాయణులై ఖండాఖండస్వరూపిణియైన మాతృభూమిని యథాశక్తి భక్తిమయులై సేవించి ప్రేమించి పూజించి నిర్వహించు మహాజ్వలంబును బలనిర్మలంబును వైన మాతృస్వరూపమునందు నిజరూపమును కల్గిని ప్రభావమును కనఁగొని యానందించి సంకయనిచ్చిన్నులై సంకల్పసిద్ధులగుదురు గాత!

(౧)

కాకినాడలోని 4-వ వార్డు లేబు పేయరు జోతుల అమృత రామయ్యగారి కిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

విశాఖపట్టణము బెజవాడ పట్టణముల మధ్యనుండి అనుదినము ప్లేగువలన భయపెట్టుబడుచున్న మనము చేయవలసిన పనులవిషయమై 4-వ వార్డు మ్యునిసిపలు కమిషనరులు ముత్తా మాన్యోగారు 24-వ తేదీని కాకినాడ మార్కెట్టులో నొక గొప్పసభను గావించిరి. 1000జనమునైగా వచ్చియుండిరి. పరిమి చుక్కపాచి నాయుడు మ్యునిసిపల్ కమిషనరు గారగ్రామసాధికర్తయనఁబడిరి. డాక్టరు ఊంగరాల సీతారామస్వామి నాయుడుగారు చీఫ్ కానిటరీయిన్స్పెక్టరు అయ్యగారి అచ్చుతరారుగారు ఉపన్యాసముల నిచ్చిరి. ప్లేగు చరిత్ర, రోగలక్షణములు, రోగ వ్యాపకము, యెలుకలు, యెలుకలమీద పురుగులు, యెలుకలు ముందుచున్నట్లు, ప్యానుపోర్టు, మొదలయిన అనేక యంశములు గురించి స్పష్టముగా వారు బోధచేసిరి. జనలందరు అతి ఆసక్తితో వినిరి. ఆయుర్వేదవైద్యులు సరిపెల్ల సన్నయ్యగారు వైద్యభాగమును గురించి చెప్పిరి.

క్రింది తీర్మానములు సభయందుజరిగినవి: 4-వ వార్డును 10 బ్లాకులుగా విభజించి, బ్లాకుకు యిద్దరు మెంబర్లను యేర్పరిచిరి. వారు వారివారి బ్లాకులు తిరిగి యింట్లు, దొడ్లు శుభ్రతను ప్యానుపోర్టు తీసికొన్న వారింట్లో వచ్చిన యెలుకలు గాని జ్వరముగాని యున్నయెడల వై అధికారులకు తెలియజేయుట మొదలయిన పనులు చేయవలెనని నియమింపఁబడిరి.

అయ్యగారి అచ్చుతరారుగారు వ్రాసినట్లేగు వ్యాసము యొక్క 1000 ప్రతులుగొని యుచితముగా పంచివెట్టించుమని మ్యునిసిపాలిటీ వారిని కోరవలసినదనియు తీర్మానించిరి.

మ్యునిసిపల్ వారు కుమారు 100 యెలుకల బోనులు చేయించి నారు. ఈబోనువరకు 1800 యెలుకలను పట్టించి నాశనము జేయించిరి.

ప్రతివాడులోను మ్యునిసిపల్ కమిషనరులకు తగు బాగ్రతతీసికొని ప్లేగు గురించి ఉపన్యాసములు యిప్పించి ప్రజలకు యిట్లేగువ్యాధిని గురించి బోధలు చేయుచున్నారు.

కమ్యూనికేషన్. వేంకటాద్రిగారు కమ్యూనికేషన్ రసరస ప్రశ్న కిట్లు సమాధానమిచ్చుచున్నారు. (బ్రహ్మాండవిష్ణు, భాగవతాగ్నేయాది మహాపురాణములయందు కమ్యూనికేషన్ యాస్యములని తెలియవచ్చుచున్నది. తత్పురాణముల కనుబంధమైన జేవులపురాణాంతర్గత గౌరీసంహితయందు కమ్రాది నామములచేతను కొన్నికొన్ని నామకరణాంత విరుదముల చేతను కమ్యూనికేషన్ యాస్యములని రూఢియగుచున్నది.

బ్రహ్మాండపురాణమునందు

ఆ. వె. రజయనంగ దనరు రాజున కాత్మజు

తైరి యైదునూరు లమరవిభుని

కతిభయము నొసగు నట్టి శౌర్యములు

గ్రాలి రస్యములు రాజమయ్యె.

అని వ్రాయవడియుండెను. ఇట్టిరాజాస్యములలో నగ్రగణ్యుడైన కమ్రభూపాలుడే కమ్యూనికేషన్ మూలపురుషుండని జేవులపురాణాంతర్గత గౌరీసంహితయందుండెను. ఇట్టిప్రబల నిదర్శనములచే వీరు కమ్యూనికేషన్ స్పష్టమగుచున్నది. ఇదియు నుగాక ఆచారకృష్ణహాసములను బరిశీలించినను వీరు కమ్యూనికేషన్ పాతకమహాశయములకు తెలియని విషయము గాదు. కూడ్ర కమలాకర స్మృత్యానులయందు కూడ్రపరిణాన చేసినప్పుడు వీరిని కూడ్రులని వ్రాయలేదు గావున కమ్యూనికేషన్ కమ్యూనికేషన్.

శ్రీబాబ్బిలి బెబ్బులి

శ్రీ బాబ్బిలి బెబ్బులియను చరిత్రాత్మకమైన నవల యొకటి, విమర్శకొఱకు మాకార్యాలయము చేరెను. దీనిమూల్యము 1-4-0 గ్రంథకర్త మదరాసు క్విక్ మేరీసు కలకాలలో నాంధ్రపండితులగు నుండు బ్ర|| శ్రీ|| వీ. చి. నరసింహపంతులు గారు.

ఈ నవలలోని పాత్రములనన్నిటిని మువ్వధములుగ విభజింప వచ్చును. అందు, శ్రీ బాబ్బిలి చరిత్రమునఁ గానవచ్చు ప్రఖ్యాత పూరుషులు మొదటితెగవాడు; రామకవి, నూరకవి మున్నగు నాకాలజన నాప్రాంతములఁ బ్రఖ్యాతి సుందినవారు. పాత్రసమ్మేళనమున గ్రంథకర్త గారు అంగీకరించిన రెండవతెగవారు. నులేమాన్, సాశివరాజులు లోనగువారు కల్పిత పాత్రములని తోచెడివి; వీరు మూడవతెగను జేరుదురు. ఈ పాత్రములయొక్క భావనలు మొదలగునవి గ్రంథమునందలియు క్రియుక్తములుగ నిర్వహింపఁబడియున్నవి.

నాయక ప్రతినిధులగు గౌరవావహమైన వైరస్వపరిణామము, ఉపనాయకుల యత్యద్భుత చర్య విశేషము, కావ్యవిచారము, తత్వవిచారము, శౌర్యము, రాజభక్తి, ఇత్యాదుల కధకాశీలమో యత్యద్భుతము. ఆంధ్రమునందు ననువాదానుకరణరూపములయిన నవల రాజములన్ని యొందునవలల బాధగట్టియున్నవిగాని, ఆంధ్రభాషలో స్వతంత్రతను జెందిన వీరసప్రాధాన్య చిత్రప్రబంధములు నున్నవి. అందులకు దీనిని మొదటి గ్రంథముని గౌరవింపవచ్చును. నవలకుఁ దగిన యాఖ్యాతికము, బానికీదగిన పాత్రములకు, వానికి ననువైన రసోద్దీపనమును, అందులకు ననువైన మాటలునుగలిగి, ఈ నవల యేపట్టునకు హృదయంగమముగ గానవచ్చెడిది.

తురగ రామకవియొక్క కవిత్వాశక్తియు కార్య విచక్షణతయు ఖడ్గవై పుణియు, మహారాష్ట్రవీరుడైన సదాశివరాయని యాటోపము నిర్దయము, బుచ్చన్న గారి రాజభక్తియు నిర్భీక వాగ్విశ్వమును, భగ్యరాయనింగారి యసహాయసూరతయు సమయోచిత ప్రతిభయు, శ్రీ విజయరామగారి యభిమానవిశేషమును యుద్ధాభిముఖతయు, శ్రీ రంగరావుగారి కార్యచిచ్ఛణతయు ధీరకాంతయు, ‘బాబ్బిలి-బెబ్బులి’ యైన తాండ్రపాపరాజుగారి, ప్రభుభక్తియు ప్రతాపమును, ఇటులే యాయా రసరీతులకు నిర్మితులయిన పూరుషులనడవదులు నిర్దుష్టముగ గానవచ్చుచున్నది. ముఖ్యముగా నిందు, ఏరసుతయు, వీరమాతయునైన శ్రీమహారాజ్ఞి మల్లమదేవిగారి వీరసాంచిత చర్యయు నాబ్బహిమయు నత్యంతము ప్రశంసార్హములు.

బ్ర|| శ్రీ|| పంతులువారి గ్రంథము లిదివఱకే యాంధ్రలో కమున విశ్రుతములు. ఈనవలను వీరు శ్రద్ధతోరచించి యాంధ్రలోకమునకు వెలయించుటజేసి, స్కాటు, అంగభాషను మహించిన కీర్తిని, వీరిభావయందు పొందఁగలరనుట మా దృఢాభిప్రాయము.

గంజాముజిల్లా టెక్నొలిగ్రామమున 20 తేదీని “కాళివాస గ్రంథాలయ” భవనమునందు “ఆ: శ్రోద్యమము” గూర్చి గుంటూరు పుర వాస్తవ్యులు శంకరం నూర్నారాయణ శర్మ గారు యక్షియుక్తముగను, శ్రోత జనానందముగను యుపన్యసించిరి. తదనంతరము “ఆంధ్రసమితి” యేర్పడినది. అందుటంకాల సాంబమూర్తిగారు అధ్యక్షులుగను, శివల సుబ్బారావుగారు కార్యదర్శిగను నియమితులయిరి.

ప్రజాభిప్రాయములు

I ఆయుర్వేద కళాశాల.

ఫాస్ట్రాగ్రామ బహుమతి

ఆయుర్వేద కళాశాలను స్థాపించు విక్రమసింహుని పేరిట ప్రతి సంవత్సరము Loyal Prize (Nemali Subba Row's) అను పేరుతో చెన్నపురి ఆయుర్వేద కళాశాలయందు మొదటితరగతి పరీక్షలో కృతార్థులయిన విద్యార్థులలో వీరనాథుని ఆంధ్ర విద్యార్థికి ముందు ఉపయోగముగ నుండు వైద్య గ్రంథములను ప్రభుత్వమునకు నివ్యవలయునని నామ కోరిక గలిగినది. ఫాస్ట్రాగ్రామ మిక్కిలి నుంది. కాబట్టి భర్తాత్ములగు వారు మంచి వెలయిచ్చి దానిని కొని వారి నామమును శాశ్వత పరిచెద రని నమ్ముచున్నాను.

వేంకటగిరి నెమలి-సుబ్బారావు.

II

మైత్రేయ పతనమందరము.

ఆయుర్వేద ఆంధ్ర గ్రంథాలయ సర్వస్వము 2వ సంపుటము 2,4 భాగములలో "కృష్ణా జిల్లా యందలి గ్రంథాలయోద్యమము" అను పేర 214వ పేజీయందు దుగ్గిరాల వేంకటసుబ్బయ్య, సుయ్యంక్త కార్యదర్శిగారు వ్రాసిన "మస్తా బాదా యందలి మైత్రేయ పతనమందరము సంగతి యెందర నడిగినను తెలియదన్నారు. రెండు దినములుండి మోటింగు జేసి భాండాగార స్థాపనకు ఉత్సాహపరచితిని. కారణంతరములచే కొనసాగలేదు. ముమ్మందు ప్రయత్నించిన నెడవేర నచ్చును." అని వ్రాయుట కల్లు సాహసించెను. అయితే వారి అతి తేలిచి విని వినియోగపర్చిరి. అట్టి వారపై విస్తరించి వ్రాయుట సజ్జనులకు యుక్తము గాదు. మైత్రేయ పతనమందరము 1915 సం॥లో స్థాపింపబడియుండి 1917 సం॥ మే 10 వ తారీఖున హైందవ యువజన సంఘమునకు చేర్చబడి 300 గ్రంథములు 4 వార్తాపత్రికలచే విలసిల్లి చున్నదని వారును గ్రంథాలయ సర్వస్వ పరిచయమును గలిగిజేసెదరు గాక. అట్లపు వ్రాతలకు ముమ్మందు దుగ్గిరాల వేంకటసుబ్బయ్యగారు సంయుక్త కార్యదర్శిగా వ్రాయకుండు గాక యని కోరుచున్నాను.

మస్తా బాదా. ఎస్. వెంకటేశ్వరరావు, మార్చి 25. హైందవ యువజన సంఘము కార్యదర్శి.

III

విజయనగర విద్యార్థినిలయ పరీక్షలు.

ఆయుర్వేద వైద్యరీతుల గుఱించినవ్యాసము ఆంధ్రప్రకాశిక లోఁ బ్రచురింపబడి యుండగాఁ జూచితిని. అందుప్రవేశపరీక్ష ప్రవీణపరీక్ష యనిరెండు పరీక్షలు నుదాహరించిరి. పరీక్షకు గాగోరువారు రెండుపరీక్షలకు హాజరయి జయముపొందవలెనా లేక యేకావధియలచేతనే ప్రవేశపరీక్షకురాక ప్రవీణపరీక్షకు మాత్రము రావలసినా? ఈరెండుపరీక్షలకును దోహద్యు లెప్పటి లోగా పాపవల భూయో తెలుపబడలేదు. ఈ పరీక్షలలో నాత్తిర్లులగు వారికిగలగు ప్రత్యేకలాభము లేవో తెలియవు. అయ్యు గురు విద్యార్థుల బున్నవోపై పరీక్షాస్థాన వసతుని చెప్పియు న్నారు. కొన్నియైనను పరీక్షకు నియమిత స్థానములు లేనా? ప్రవేశ పరీక్షయందు సామాన్యభాగము గాక అభిమాన భాగములూ ఇతిహాసమా లేక శాస్త్రమో చదువనలెనని యున్నది. ప్రవీణభాగము అభిమాన భాగములూ సాహిత్యము, ఇతిహాసము శాస్త్రము వీనిలో నేదయిన యొకటి యని చెప్పి యున్నారు. ప్రవీణ పరీక్షలో సెక్కు సాహిత్యములో మాత్రము పరీక్ష యిచ్చిన బాలునా? ప్రవేశ పరీక్ష గణిత భాగమున నుదాహరించిన భాగముల పేరులకు దగిన యింగ్లీషు పదముల నిర్దిష్టగాని యని చక్కగ బోధపడవు. ఆ భాగముల కేదయిన ప్రత్యేక గ్రంథము నియమితమయి యున్నదా? ఇదిగాక పత్రికా ప్రచురణములో నమ్మచారబాటు లనంతములగు నున్నవి. అందువలన గొన్నివిషయములు బాగుగ బోధపడకున్నవి. ఒక్కటి చూడుడు. వైద్యమున క్షేయాశ్వాసమా తెలియలేదు. కావున నీ పరీక్షాధికారులు దయయించి యీ విషయములను నిపులముగ నాంధ్ర

పత్రికలోఁ బ్రచురించెదరుగాక. లేదా కరపత్రముల నమ్మి త్రించి వెదకవలెనట్లుములోఁ జూచి వెదకవలెనగాక. నెలవారు మార్చి 27 మొనంపాటి హనుమంత రావు.

(పరీక్షా వివరములకు తెలుపు పత్రికను కార్యదర్శి మాకును పంపించి యుండిరి. అది వ్రాసిపత్రిక గాకను, నైకో నైలు తీసియుండుటవలనను, ఆపత్రి అచ్చుకూర్చుటకు గ్రాహ్యముగ జేయండుటవలనను చారి నింతవరకును ప్రకటింపలేక పోతిమి. ఇంతవరకు చారినిగురించి వ్రాసిన వేరొక జాబుక ముద్రించితిమి. (ఆ. ప. సం.)

IV

పూండ్ల గ్రామరోడ్డు

ఆయుర్వేద రోడ్డుపనుల ప్రభుత్వమువారు విధించుటకు మొదలిడిన దాది గాలోకముతో బాటు మేమునుపప్పును ప్రతివ త్సరము చెల్లించుచునే యున్నాము కత్తెర మొకటింటికి నుమా రు మాగ్రామమును పూండ్లయందు వెయ్యిరూప్యములకు వైగా రోడ్డుపన్ను రహాలు కాబడుచున్నది. పూండ్ల గ్రామము గుంటూరుజిల్లా బొపట్లతాలూకా యందు కలదు. కాని యంతవర కును మా ప్రార్థనకేముచే అణుమాత్ర మయినను ఫలము కన్పింపదాయె.

అప్పికట్లనుంచి మా గ్రామమునకు రోడ్డు వేయించవల సినదని కొంతకాలమునకు మా గ్రామవాస్తవ్యులందరును బోర్డు వారికి దరఖాస్తుల మాలముగా మొఱపెట్టుకొనిరి. కాని చాలకాలము వరకు మా మొఱ లరణ్యరొదనముగా నెంచ బడెను. కొంతకాలమునకు బోర్డువారు భగవంతునివలె మాకు ప్రత్యక్షమయి మాకోరిక ప్రకారము రోడ్డువేయుటకు మంజూరుజేసిరి. మమ్ముల నోదావుటకు గాను నుమారు అయిదువత్సరముల క్రిందట మా గ్రామమునుంచి నాలుగు ఫర్లాంగులు మాత్రము మాకునుండల రూపాయిలు దాదాపుగా కష్టముపెట్టి మట్టిరోడ్డును వేయించి అప్పటికి ఇప్పటికి వారు మిన్నకుండిరి. మంజూరును కొనసాగించుటకంటే భంగపర చుటయం దెక్కుడు గారవను చూపబడెను.

బోర్డువారు రోడ్డు వేయించుటకు పూనుకొనిన యెడల అందులకగు వ్యయములూ అయిదువందల రూపాయిలకు తక్కువకాకుండ మేముచెప్పవలసి బోర్డువారికి తెలియజేసితిమి. అప్పటికిని బోర్డువారు సంపూర్ణ మామము దాల్చిరి.

విరుజ్జిత్తురము కచ్చివరదలలో మా గ్రామము నుండి అప్పికట్లకు పోవుటకు జరులుపడిన యిబ్బాగులు లోకముంత కును విశదమే. కాని బోర్డువారు మాత్రము మాకప్తములు గురై అంగకపోవుట మాదుదృష్ట్యము కాని వేరొండు కాదు. రోడ్డు న్నయెడల అప్పికట్లపోవుటకు అణుమాత్రమయినను కష్టముండి యుండక పోయెడిది.

కనుక బోర్డువారు యిప్పటికయినను మాకప్తములుత్వర లో గురైతింగి చురలనగ్నాకాలము ప్రారంభించక మునుపే మాకోరిక ననుసరించి కంకరరోడ్డును వేయించి మాయొక్క కృతజ్ఞతాపూర్వకమయిన చింతనములు గయింతురు గాక యని వేడుచున్నాము.

బొపట్లతాలూకా, ములుకుట్ల వీరరాఘవయ్య, పూండ్ల. జి. వేంకట్రామయ్య.

V

గ్రామోద్యోగులకు విన్నవము.

ఆయుర్వేద రిట్యుయన్ల హెడ్డు ఆకాంఠెంటు కంకరనుబ్బా రావుగారు క్రితవారి 16 తేదీని కృష్ణాపత్రికయందు "గ్రామో ద్యోగుల కొక విన్నవము" ప్రచురించి యున్నారు. అం దులో గ్రామములలో ప్రస్తుతము పనిచేయుచున్న అసిస్టెంటు కరణములు, మజ్దూర్ల కలన హెడ్డుకరణములకు గాని హెడ్డు ముసలములకు గాని యెంతమాత్రము ఉపయోగము లేదనియు, గ్రామరిట్యుండ్లలోని కలహములకే గాక గ్రామములలోని కలహ ములకు వీరు చేయుతే నిర్దుమందునియు, వీరి జీతములు, హెడ్డు కరణములకు హెడ్డుముసలములకు సగలవిసదనము, మార్చి నెల 80,81 తేదీలయందు తిరుపూరు డివిజన్లోని గం పలనాడెనుండు జరుగబోవు నెరునదియేదన, కృష్ణానందల సభలో నీయంతము చర్చించవలసి యున్నదనియు ఆలోచన గ్రామోద్యోగులకు, వారి వారి అభిప్రాయములకు పత్రికలద్వారా తెలియబర్చుకొనిన దనియు కంకర సుబ్బారావుగారికి ముసల కరణములయందుండు అభిమానులేత, పత్రికల ద్వారా ప్రచురపరచిపట్టికిని గాఢాగ్రహమునిగియుండితే గాని, ఒకచిలేజి ఆఫీసును తమతమ, అభిప్రాయములకు తెలి

చువరచి యుండలేదు ఈ విషయమై జిల్లాలోని తాలూకాల తహశీల్దార్లు, ప్రధురపంట, రెండవపంట డిమెండు కలిగి, అయిదు సం॥ రముల దామాషాయని ఇరుకది చే లు శిస్తుచెల్లు అసిస్టెంటు కరణములు గల గ్రామాదుల జారితాను పంపించవలసిన దని ఇదివరకే గతర్జు మెంటు వారు కోరు టయు, అందు వైన ఆయాతహశీల్దార్లు వారివారి అభిప్రాయ ముల సయితము వైవాకి సుబాయిషీ పంపుటయు కూడ జరిగియున్నట్లు తెలియుచున్నది. దాని బట్టి చూడ గవర్న మెంటువారు ఇరుకదినేలు చెల్లే గ్రామాదులకు అసిస్టెంటు కరణము, మజ్దూర్లను ఉంచి, కక్కిన గ్రామాదులవారిని తగ్గించవలచిన ట్లూపించదగియున్నది. కంకర సుబ్బారావు గారు వ్రాసిన అభిప్రాయము చూడ అన్ని గ్రామాదులకు కూడ దగ్గించినట్లయిన కల్లలు యుండనేరవని వ్రాసినట్లు కన పడుచున్నది. చిలేజి ఆఫీసుకుగల కష్టములకు కృష్ణాజిల్లా సభవారికి తెలియవరచి, చర్చించవలసియున్నది గాన చిలేజి ఆఫీసుకు కష్టముని యోచించక, జిల్లా సభకు దయచేయ కోరుచున్నాను.

మోగల్లు. ఆయుర్వేద తిరుపతి రాజు.

VI

శ్రీ శాఖా ప్రబోధము.

ఆయుర్వేద! స్వాతంత్ర్య వాతావరణము వెల్లివిరియు ఇక్కాలమున స్వాతంత్ర్య పునరుద్ధరణమునకై ప్రతిజాతియు తన మోక్ష మును తానే సాధించుకొనుటకు తీవ్రాందోళన జరుపుచు న్నది. మన శ్రీసంఘముమాత్ర మిస్వాతంత్ర్య వాతావరణ మునకు ఇంకను కొట్టునడక, గాఢసుపుష్టి నందుచున్నది. మన యస్వాతంత్ర్యమును మాతమార్చు ప్రయత్నములు సల్ప మేల్కొని, యీ నిద్రాపెద్దయ్యు మనసుండి బారదోలుట యెప్పుడు? మనసుం దిమూకీభావమింక నెన్నిదినములు? ప్రతి వారును స్వప్రబోధముకై తీవ్రాందోళన పరులై కార్యదీక్షి తులై యుండ మన శ్రీసంఘమునుండి యొక్క యాందోళ మును వైలువెడలదయ్యు. ఆనిదిసెంటు ప్రభుత్వము నిర్బంధా వాన మనభవించుతే ప్రపంచమెల్లవలన ప్రళయకాల మారు తము వీచినభంగి అల్లకల్లోలము అనుభవించునప్పుడు నైతము మనశ్రీలకు చీరుకుట్టుకుండుట కొచనీయము. ఆవిషయమై ఒకటి రెండు పురములందు తప్పు మిగిన పట్టణముల ఆక్షేపక సభలు జరిపియే యుండలేదు. మహాత్మా గంధీగారు నుడివినటుల కొందగు శ్రీ పురుషుల కీయాందోళనా విషయములు తెలి యనే తెలియవు.

చెన్నపురిలోనే యుండు మాబంధువుల యింటికి ఆనిది సెంటు ప్రభుత్వము విడుదలయై చెన్నపురి నచ్చుదినమున మేము వెళ్ల గా నేడెవ్వరో వచ్చెదరట! మాపిల్లవాడు చూడ నెల్లెనని ఆమె జెప్పెను. లోకమాత మామమాసముల నుండి నిర్బంధ మనుభవించు సమాచారముగాని ఆందోళనా విషయ ముగాని ఆమెకు తెలియకుండుటకు నాకాశ్చర్యమును గలుగ జేసెను. ఆమె విద్యనభ్యసించినదియే. అయిననీమె ఆమె విద్య జాబుల చదువుటకు చాకలిపెద్ద వ్రాయుట మట్టుకే, యు పయోగించుచున్నది. ఆమె ననిన లాభమేమి? మనసాతకాలలో నేన్న విద్య మనకంతగా యుపయోగించు చున్నది. శ్రీల కాశక్తియు, శిశుసోషణ, గృహ నిర్వాహకము, ప్రపంచము నందలి మాతనాదర్శముల నెరుంగుట, మొదలైనవి నేర్వకుం డుటచే విద్య నేర్పినవారికి నైతము వైవానిలో చాకచిక్యము గలుగుటకు ఆక కాశము గల్గవచ్చును. ఆక్షరములు నేర్చుకొనుట తోడనే విద్య యనిపించుకొనదు. మనము నేర్వకులసిన విద్య లన్నియో గలవు. ఇంతవఱకుండు రెండు మూడు పార్ల మనీ భాసభలను జరిపి తీర్మానములను చెన్నపురి ప్రభుత్వమువారి కంపియున్నాము. అని బుట్టదాబులగుట దప్ప ప్రయోజనము గల్గలేదు. ఈసంగతులను మన నిర్బంధమును గూర్చియు, పురు షులతో సమానముగ గౌరవింపబడుటకు మొదలైనవానికి తీవ్రాందోళన జరుపకుండిన యితరులకేమి బట్టినది "అనుగ ాది అమ్మైనా పెట్టు" గదా? సోదరి మణులింక వైన మేల్కొని శ్రీసంఘాభివృద్ధికై ఆందోళన జరిపి యిట్టి మన మమును జూరవిడిచి కృపగావించకుండుటకు ప్రార్థించె. తేలికను ముడిగినను నలుచురితోబాటు మనమును కాలప్రవా హమునందు బడి యాడుట మన ధర్మము. గ్రంథస్వాతంత్ర్యులగు పురుషు లనేకనిందలను మనకు గల్పించియున్నారు. వాని నింక నైన బాపిని పూతచాక్రిలను పేర సంపాదించవలదా?

చెన్నపురి మార్చి 26 ఆంధ్రసేనాసంఘశ్రీ శాఖా కార్యదర్శి.

VII

అంధ్ర ప్రకాశికా సంకేత విచ్ఛేదనము.

అయ్యో! మహాత్ముని భారతదేశమంటే నజరామర మగు భావించినాంబి, అది నిరుపమాన స్వాధ్యక్షమున భారతీయుల కాదొక్కటై, యానాధిపత్య దీక్షాపాత్రమై, యాధ్యాత్మిక విశ్వకర్మమై, యాద్యుదయకాల భారతీయ తత్వమును సోదరులగు నుపకల్పకును గాఢయాపనన నెఱుంగఁజేసియున్న మహాసూక్ష్మ గాంధీ మహాశయుల సత్కార మాత్రమును గుఱించి యాంధ్ర ప్రతిక ప్రకటించిన స్వభావోద్వలాంధ్ర ప్రకాశిక కలాకోరు వింపయ్యెను. జోనాసు. మహాత్ముల దూషణమే నిత్యసంభావముగను, కలెండరుదామే మహామోదముగను గణించుచు నహంభావముగ గర్వము మెఱుంగుచున్న యాంధ్ర ప్రకాశికకు సత్కారాత్మిక శక్తియన నేమియో, తేజోవ్యయన నెట్టిదియో యెట్లు తెలుంగనగును? లోకమంతయు దానికి వింతగాఁ దోచుట యొక వింతలోనిది కాదు. సమాజగుణసర్వము స్వాధ్యక్షాధిపత్యము, నాధ్యాత్మికతత్వనికారదయు, భారతదేశ శ్రేయోభిలాషిణియు, నాంధ్ర మాతకు నిద్రాంశుకాల స్వయాపిణియునగు నాంధ్ర ప్రతికా సతతక, మహాత్ములగు శ్రీ. గాంధీగారి యద్భుతాధ్యాత్మిక శక్తి నెఱిగి యాంధ్ర దేశీయుల కెఱుంగఁజేయుటచే నెంతయుఁ బ్రశంసార్హము వందనీయము నగుటకు సందియములేదు. అహంభావమును విడిచి యాయంతయును గాఢేశము నెఱుంగఁగోరి ప్రకాశిక, యాంధ్ర ప్రతికను ప్రశ్నించినను జ్ఞాన దాయకమగు సమాధానమును బడయుటయు

మహాత్మాగాంధీగారిట్లు భారతీయులలోఁ దక్కిన మన మెల్లరము నట్లు భారతీయులమేకా! కావుననే స్వరాజ్యము కావలయునని కోరుటయొక దృష్టిమయక ప్రయత్నముల కొన రించుటయు నెంత ధనమైనను వెచ్చించుటయు, రాయబారు లను బంపుటయు, బ్రభుత్వము వారికి మనయాశయముల నెఱుంగఁజేయుటయు దేశపితౄకాభిలాషియును ప్రతి భారత పరమానుభవకును విధియని యెఱుంగనగును. ప్రతిపక్షులకలె బ్రభుత్వమువారును హైందవ భూమి స్వరాజ్యపాలనము నొం దుటకుం దగదని నిశ్చయింపలేదు. కాఁబట్టి ప్రస్తుతావసరమున కనుగుణ్యములగు ప్రయత్నము లిప్పుడు జరుగుచున్నవి. సత్కార గ్రహమున కవగము వచ్చునని బదివేపురు గాంధీయు తద్విషయమునఁ దమ యాధ్యాత్మిక శక్తిని గవపఱచి లోకమునందె యు దన్యాయత్వము నొందించి విజయలక్ష్మీంజేకొన నుద్ద్యమింపెనై యీ హైందవ రాజ్యరామాయండున్న వారిని యాంధ్ర ప్రకా శిక తెలిసికొని తన శంకను నివృత్తిచేసికొనఁగాక! నాంధ్ర ప్రతికాసతతక యిట్లులు ముగ్ధునగా సమాధాన మిచ్చుట తన గౌరవము నెఱుంగఁజేయుచున్నది. "సత్కారగ్రహ ప్రతి బలిమి యిపుడేపుడె కృత్యమగుచున్నది. దాని సాధ్యాసాధ్య ము లికముందుగాని తెలియవు. స్థూల దృష్టితో పరిశీలించు వారికి మాత్రము, యిందలి రహస్యము గోచరింతుట దుర్లభము" అని నిజము. నిజము.

మైలాపరము మార్చి 27

XII సం॥ శత్రు.

VIII

అభేదవికాసంధ సమాజము.

అయ్యో! ఈ సమాజము 1910 సం॥ మార్చి 6 తేదీని స్థాపించి ప్రతికనివారము శ్రీలకు ఉపయోగమగు ఉపన్యాసములచేయుచు, శ్రీలకు ఉపన్యాసకురాలైన గా బోధించియు అభ్యాసకురాలైన గా చేయుచున్నారు. సమాజకార్యదర్శిని యగుసోదరి తాయారమ్మగారిచే 1916 సం॥ ఆరంభమునుండి మన బీదశ్రీలకును, విధవలకును, పురుషులచే తరుచుబడిన అడు వారికిని, మానవులలో జీవింప ప్రయత్నించుచు, ఒక విద్యా కాలయు, కర్మకాలయు (చేతిపనులను) ఏర్పరచియున్నారు. అందు నుంచుమనాదా, పాపాదనాడ, యుద్ధవీరులు ధరించు నాడాలను నేయబడుచున్నవి. అనాథలయిన పెద్దఅడువారికి చదువును చేతిపనులను నేర్పుట సాధారణమైనది గాదు. వానిని ద్రవ్యసహాయములేక జరుపుటయు సాధ్యముగాదు. అందులకు సోదరిగారిచే ఎంతడబ్బు వెచ్చించనగును? వారిచే నెలవిడతగినంత డబ్బు నెలవిడియున్నాయి. శ్రీల అభివృద్ధి గోరయుండు పుణ్యాత్ములు అప్పడప్పడు వారివారికి సాగినంత డబ్బు సహాయము చేసి, వైఫల్య వృద్ధిపరచి, అనాథశ్రీల జీవనోపాయమును ములభపరచ ప్రార్థితులు. ఏ పనికిని చేశి యు విద్యలకును, మానవులయొక్కయు, ద్రవ్యముయొక్కయు సహాయము అత్యావశ్యకము అనేక పుణ్యపురుషులు పలు విధములైన పనుల నారంభించి చేయుట నిజమే. అయినను,

చాలినంతవరకు ప్రత్యేకముగా జరుగుచున్న ఈ కార్యమును, గమనించి సహాయకులు కాకుంటే నిజముగా జెప్పలేము. దేశమునకు దుష్స్థితిబాసి ప్రజలు ప్రయత్నములు శ్రీల స్థితి గతుల వృద్ధిపరచుటయును. శ్రీలు నకల సాధ్యములకు ఉపకల్పకుట నిజమనక తప్పదు. ఇదరదేశములందు శ్రీలు చేయు సామానులు అభివృద్ధిపరచుటగా నున్నవి. అయ్యో! శ్రీలకు కర్వరిద్య అవశ్యముగాదా? ప్రజాప్రతి నిధులును జనాభిమానులును, నెవ్వరును, బాగులును, ధనియును, శ్రీలమేలునె కోరియుండు భాగ్యవంతులును, సరిగా ఈ విషయమును గమనించి, ద్రవ్యసహాయము చేసిన ఎందఱో అనాథశ్రీలు జీవింతురు. అదియే మానయు కమైన జీవనోపాయ మగును.

తత్కాలము మన బీదసోదరులస్థితి మిగుల పతాప క్షణముగా నున్నది. వారియంద నేకులు జీవనోపాయములేక యుండుటయు వ్యసనింపదగినదే. వారికి స్వయేచ్ఛ అనునది యే లేదు. కాన పనిచేసి బ్రతుకుదునన్న దాదయే కనపిం చును. శ్రీలు జన్మించిడి మొదలు దుఃఖసాగరమందు మునిగి బానిసలై జీవింతుటయే వారి విధియై యున్న దనుటకు సంది యములేదు. వీరి చదువనగా బహుశ్యంబు, చిన్న చేతుపను లన్నవో చేరలేతియును. వాంఛల్యము మొదలు ఇంట నేడైక చేతిపనులు నేర్చుకొంటుండెదెదల, కష్టమునచ్చినపుడు ఏదైన పనిచేసి మానయుతో జీవించుచున్నా.

ఇప్పుడు అట్టివానికి ఏదైన పనినేర్చి వారలు జీవించు వారినిగ చేయుద మనినను, వారికి కావలసిన సహాయము చేయ న యిచ్చాయవారు ఎవరు కనిపించరు. పెద్దపట్టణములందు అనాథ శ్రీలకు, ఒక సద్విషయముగాను మర్యాదగా జీవసంరక్షణ ముచేయును సోదరిగాను విద్యను చేతిపనులను గరపుటమెచ్చ తగినదే కాన ధనికులు అలక్ష్యముగా కన్నపెట్టి తపస్యము నందు కొంతధనము ఇందలకచ్చి సహాయులైన ఏమగు తన ఆహారమునందు ఒక కబళముచెదరి క్రిందపడినదాని వేలసంఖ్యలు చీచులు తృప్తిగా దివి బ్రతుకునట్లు బీద అనాథశ్రీల వృద్ధికి ఒక గొప్ప సహాయమగును. ఇచ్చ నడచు కార్యము ప్రత్యేకమే; సందియమువలదు. అనేకులు తమ ఉపన్యాసముల యందు, శ్రీలు విద్యనభ్యసించుచున్నారనియు, వారికి చేతి పనుల నేర్పకలయుననియు, జపాక, జ్యోగి, ఇంద్రాంబు దేశ ములవలె మఁద్రీశ్రీలును, ఉన్నకశ్రీతి శాంధ్యకవళయు ననియు, దంబముగాను, గౌరవముగాను మాటలాడి చుగించెదరు. మరి కొందరు శ్రీలు క్రమముగా నడుచుకొన నారంభించిన నేక ప్రయత్నింతుననియు, పలువిధములుగా మాట్లాడెదరు. ఎన్నో మూలధనము చేరియున్నో ఎన్నో తమ పేరు బయలు పడునో, అన్నో తమ పేరు బయలు పడునరకు, భక్తితో పాటుపడువారివలె నడించి ఏమార్చెదరు. అకటా! మనవారి గౌరవ మెట్లున్నది? మన ఇండియా దేశము ఒక అదృతమైన దేశము. ఈ దేశము నేషను కావలయునన శ్రీ విద్య వృద్ధిచేయుటయే గాక, చేతి పనులను వృద్ధిచేయువల యును. వై చెప్పిచోట జరుపబడు కార్యములకు ఎవరైనను దాని వృద్ధిపరచు దారియగు ధనసహాయము చేసిన మిగుల కృతజ్ఞులవారగుదురు.

సోదరి గారు! శ్రీ రావు సాహెబు, కలవల, కణ్ణను శ్రేష్ఠిగారు, డి॥ బి॥ రామానుజ శ్రేష్ఠిగారు వీరల సహాయముచే ఇంటి చదువు బోధనాతరగతి రెంటిని జరిపించుచున్నారు.

వీనితో 1918 సం॥ జనవరి మొదలు ఒక అనాథా క్రమము ఏర్పరచియున్నారు. ఇది ఒకరి సహాయము లేకయే నడుపుచున్నారు. శ్రీ రావు సాహెబు కలవల కణ్ణను డి॥ బి॥ రామానుజ శ్రేష్ఠులవలె ఇంకనుగల ప్రభువులు ధనసహాయము చేసిన ఇవి చక్కగ వృద్ధిపొంది దేశమునకు గొప్ప గౌరవమును కలిగించును.

చెన్నపురి మార్చి 25. సరస్వతి అమ్మ.

ఇండియను నాకానిర్యాజాధికారి కర్తయు మెక్కుగ్రి గారు రంగూను నావిక సంఘాధికారి ఎ. వి. జోసప్పగారిని జూచియుట 1200 టన్నుల బరువుగల ఓడను గాంచిరి. ఈ యోడ రావోపు నెలలో బయలు దేరగలదు. అతడు ప్రయాణ ప్రదేశమునుగూడ జూచి దొరతనము వారేమైనను సహాయము చేయనటుల జేసెదనని చెప్పెను. ఈ పరిశ్రమనభి వృద్ధినిందించు నిమిత్తము బర్మా నాకానిర్యాణ సంఘమొకటి యేర్పడగలదు

కబుర్లు.

ఒక రోజు నెల గురించి కలిగిపో, మీటింగుల లోనో "డెడ్ లాక్సు" అనేవి మన చెవిని పడుతోనేఉన్నది. దీనికి సరియైనపదము తెలుగులో కనబడదు. ఒకరజుట్టు ఒకరు పట్టుకొని సహాగమంప చేసేస్థితికి "డెడ్ లాక్సు" అంటారు. "డెడ్ లాక్సు"ను నిరించిన మాదానికి కంఠా" కారణము కాం గ్రనువారు కొరవ సంస్కరణములే. కాంగ్రెసుయొక్క సం స్కరణప్రణాళిను జూచి గవర్న మెంటులో "డెడ్ లాక్సు" సంభవించుటయి. అది కాంగ్రెసు ప్రతికములు మాదావలె భేదమున్నాయి. గవర్న మెంటు మంత్రకర్మములో సగముకంటె ప్రజాప్రతినిధులు జేయలే యింకేయింక; కొంపమునోగిరి అన్ని మాటే. గవర్న మెంటు అంతా అధాన్నమెసోదరు వర్న మెంటువారు ప్రజాప్రతినిధులూ బుట్టాబుట్టా పట్టుకుంటారు. గవర్న మెంటు సాగ నేసాగదు. అది వాళ్లవాదం

"డెడ్ లాక్సు" వస్తాయని మనవాళ్ళూ ఒప్పుకుంటారు "డెడ్ లాక్సు" వస్తాయని తెలిసికొండే యీ సంస్కరణములు కోరినామంటారు. "డెడ్ లాక్సు" స్వరాజ్యలబ్ధికి పెట్టంటారు. కన్నదాచరిత్ర చూడమంటారు. దక్షిణ ఆఫ్రికావారికి స్వాతంత్ర్యము ఎట్లువచ్చిందో చదవమంటారు. ఈమాటలు మన ప్రతికములకు పట్టవు. వారు తానుచెప్పిన దానిని సమర్థించు కొనడానికి చరిత్రలలోని నిదర్శనములను చూపించుచున్నారు. వారికి మాత్రము తమపక్షము బలపఱచుకొనడానికి అంశములు లేకపోయినాయి. మనవారు కన్నదా, దక్షిణ ఆఫ్రికా చూడమంటే వారు "జమయి కా" జూడమంటున్నారు

ఒక పక్షము క్రిందట యూరోపియను సంఘము వారి మీటింగు కలకత్తాలో జరిగింది. ఆసమయములో మాట్లాడిన ప్రముఖులలో మన "వేర్నీ" గారు ఒకరు. "వేర్నీ" గారికి స్వరాజ్య మంటే తలకాయోసిప్పి. కాంగ్రెసు సంస్కరణములంటే చీదర. కాంగ్రెసు సంస్కరణములు స్వరాజ్యలబ్ధికి మెట్లు కావంటారు. మీరుమిక్కిలి అటంకము లంటారు కాంగ్రెసువారు అనుకున్నది ఒకటవుతే బురుగు చటి యొకటగునని అంటారు. "డెడ్ లాక్సు" వల్ల స్వరాజం వస్తుం దనుకుంటున్నామ గాని కొంతమట్టుకు కొంగొ గోట్కున్నట్లు అవుతుందంటారు. స్వరాజ్యం రావడానికి బరులు నిరంకుశపాలకు మార్గము అవుతుందంటారు.

ప్రతి గవర్న మెంటుకి ప్రాజాలు రెండు. డబ్బు మొదటిది. నేనెందకది. ఈరెండిటిలో డబ్బే ప్రధానము. డబ్బు మాత్రము మాచేతులలో ఉండాలని మనవాళ్ళు పట్టుపట్టుచున్నా రు. డబ్బు మన చేతులలో పెట్టకపోతే ఏ సంస్కరణములు యిచ్చినా ఒప్పుకోకద్దని లిలకుగారు ఖండితముగా చెప్పారు. ప్రధానసాధనము మన చేతులలో విక్సించుకుంటే స్వరాజ్యం విషయమై సందేహమే లేదు...బి. టి.

మిత్రమండలి రాయబారుల రాక
వెట్రాగ్రాడు, మార్చి 29:—ఫిన్లండునుండి రాయబారులు రష్యాకు వచ్చిరి. మిత్రమండలివారు తమ హక్కులను కాపాడుకొనవలెనని వారు ప్రకటించిరి. వారు వాతోడ్దాలో నుందురు.

విద్యావినోదనీ సభ.
పెద్దాపురము.
మూడు నాటకములు మాత్రమే
1. పతాపరుద్రీయము
30-33-1918 శనివారము సా. 5-కు
3. సారంగధర
31-3-18 ఆదివారము సా. 5-30
ఈ మూడునాటకములు ఆంధ్రమున పద్యములలోను పాటలలోను విక్టోరియాపురమందిరమున ప్రదర్శింప బడును. 1139

మలబద్ధమునకు మంచిమందు.

కరోలా.

వాసనలేదు, ఏరుచితేదు, ద్రవపదార్థము, పులితేపురాదు, భేదులు గావు, దినము కాలగిన కాల ప్రవృత్తి సునాయాసము గ అయ్యేలాగున గర్భశోధన గావించును.

1/2 పాను, 1 పాను సీసాలు
సీసా 1-కి వెల
ర. 2-8-0, 4-0-0.

శ్రీ జరు గారి

లీవరు టానిక్.

వైత్యమునకు మంచిమందు. రోగులకు సంభవించు తల రోగికి అజీర్తికి, చెడిన కార్య గలుగు బాధలకును, అలవలకును, ఆకలిబాధకును, వికాసవిహీనతకును అరోచిత కును, తల తిరుగుటకును, విసుగుకును, అజీర్ణ భేదికినిమంచిది.

సీసా వెల రు. 1-8-0.

కుల్ హట్టి.

ఎరువుగా నున్నను నెరసి నను వెంట్రుకలను తక్షణమే మినమినలాడు నలుపుగా గాని గోధుమరంగుగా గాని మార్చ గలదు. స దోష లి త ము శాశ్వతము.

ఈ సాల్వూషన్ డై వెట్టె 1-కి రు. 2-0-0.

W. E. SMITH & Co., Ltd
Pharmaceutical Chemists &
Druggists, Mount Road,
MADRAS.

డబ్లియు. ఇ. స్మిత్ అండుకో.,
(లిమిటెడ్)
మందులవ్యాపారులు, మాంటు రోడ్డు
మదరాసు

మందులు గోరునప్పుడు యీవత్రిక జేరునుదాహర్చించ గోరెదము

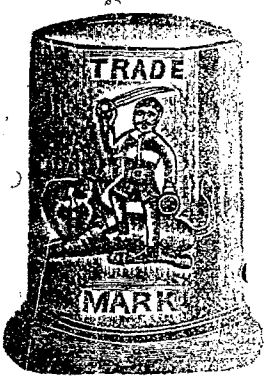
368

1000

రూపాయలు

లోక ప్రసిద్ధమైన సాలామిసిరి మురబ్బ

మీరు బహిష్కరణగా నన్నారా! అయితే డి. మన్నాలలోగారిచే తయారుచేయబడిన లోకప్రసిద్ధమైన సాలామిసిరి మురబ్బను నేవించండి. దీనిని నేవించిన యెడల ధాతువుప్రీతి, రక్తపుష్టి, విశేష బలము, ఆకలి ఎక్కువ మొదలయినవి. కలుగును. స్వప్నస్థితియు, ధాతువు మూత్రములలో కలిసిపోవుట, నీరుచురుకు, బహుమాత్ర వ్యాధి మొదలగునవి మానవు. దీనివలన మంచి గుణము పొందిన అశ్వము రంగోన్, పిసాంగ్, సిలోన్, అఫ్రికా, కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాస్, ఈ ప్రాంతములనుండి బహుమానపత్రికలు విశేషముగా పంపియున్నారు. కావలసినవారు అర్హతాస్థానపును పంపినచో బహుమాన పత్రికల కాపి పంపుదుము. ఇది ఆంధ్ర నది రుజువుపరచుచువారికి వైకమపరచియుండు బహుమానము యియ్య బడును. ఆట్లు సెరాకరించినచో కోర్టుముందుగా పాండునమును. పార్శ్వమునందు నప్పుడు "డి. మన్నాలలో" అని యుండుట చూచి తీసికొనవలయును. అనాపాన పత్రిక పార్శ్వమునందు పంపబడును. ఏజెంటులు కావలసియున్నది.

15 కులాలు తేబ్బికల రూ. 2-0-0. తపాలఖర్చు 1-కి డబ్బాలకు 6 అణాలు.
డి. మన్నాలలో, ఢిల్లీవైద్యులు,
సాలామిసిరి మురబ్బడిపో, బెంగళూరు సిటీ.

(619)

మీ కవసరమయినచో

యోగత్రసంబంధమైనట్లుగాని కరరి పోతపోయినట్టి గాని దనులకు గురించినను, ఉప్పు, ఇనుపవాదములు, వంపులు వంపులుగ వంచబడిన లేకులు కోగములుగా నున్నట్టి ఇనుపకట్టలు ఇంకను నడిపియైన ఇనుప సామానులకు గురించిన అన్ని విషయములను గురించియు ఈ క్రింది కంపెనీవారితోనే సంకతిసందర్శముల నలగ నాలోచించవలసినది. వీరు సామానులను మిక్కిలి తక్కువవెలల కిచ్చుటగోను కోరి సంకతే వానిని సకాలములో నిరఫరా చేయుటగోను గొప్ప పేరు మోగినవారు.

విలాసము:— ది రిలయన్సు ఫౌండ్రీ
పోల్ ఇండియా ఇండస్ట్రియల్స్ లిమిటెడ్, రెవల్యూయరీ నెం 555 రు,
389 మదరాసు

(వై కామ్రాజ్ గోరనప్పుడు ఈ పత్రిక జేరు కూడ నడపారించ గోరుచున్నారు.)

అమృతాంజనము

చక్కని డబ్బితో సహా సీసా 1-కి వెల 0-8-0

తలనొప్పిల మాన్పును.
పార్శ్వపు నొప్పిల బార
దోలును. వాద్యపు

పోట్ల సొగ్గుబును.
సువాసనగలిగి యుండును.

ప్రతియుంట నుండదగినది.

నవమూలికలచే హిందూదేశమును
తయారుచేయుటకు మంచిమందు
దీనిని విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు
తామర తైలము

దీనిని రాచిచి చర్మము నలు వెక్కుదు. మంట యుండదు
డబ్బా 1-కి 0-6-0 (ఆరు అణాలు)

అమృతాంజనం డిపో. } 109, ఫోర్ గ్యాస్, బాంబే,
6, రెవల్యూయరీ రోడ్, మదరాసు.

సీతా స్వేదనము తేక లంకా దహనము.

అయిదంకముల నాటకము.

చుట్టలాల్కు పద్యములు! (కావ్యము వార్త) మిన్న
ఇయ్యది మృదుమధుర శైలిని ప్రాయోగింపి జనసామాన్య
మన తెల్లరకు నుబోధకము. ప్రదర్శనానామకాలముగ వస్తుది.
భక్తిరసపూరితమైన చక్కని కట్టలుకాని వృత్తాల్లో
నిండియుండును. ఒకపర్యామము చదివినను, ప్రవర్తించినను
విడువరు. దీనినిగూర్చి నెల్లూరువాస్తవ్యులును బందరు నోబిలు
కాలేజి ప్రొఫెసరు రగు శ్రీయతి ముత్తరాజు నుబ్బారావు
ఎం. ఏ. గా రొసంగిన యభిప్రాయమును చదివిన ఈ టిక
రాజము యొక్క ప్రాశస్త్యము చదువరులకే బోధపడను
పుస్తకము ఖరీదు రూ. 1-0-0. శివాలి నేలు.
గ్రంథకర్త:— వసుమతి యజ్ఞ వారాయణశాస్త్రి,
(980) భొట్టెనీటి, బండరు.

301 పాళ్ళపు వెంకటాచల 54

వందేతులచారి సిద్ధాపదములు.

లోకాయుధహర కస్తూరిమాత్రల నిస్సరైనను
చరికింపుడు

(ప్రతి వత్సరమునను లక్షలకొలది సీసాలు విక్రయింక
బడుచున్నవి.)

ఇండియావారు మాత్రమే క; బర్మా, సిలోన్,
మలియన్డేట్, గోవా, ఫిజి, బరెండ్, ఈస్టాఫ్రికా, మున్నగు
ప్రదేశములవారు కూడ నీ సిద్ధాపదమును, ఆ పయోగించు
చున్నారు.

మహాభాగము "ఒకేయొక లోకాయుధహర" కస్తూరి
మాత్రల సీసా మీ యింట నున్నదిదల, మాటికి వైద్యుల
సమయమును, నిరీక్షించి, మొర పెట్టుకొనుట తప్పిపోవును.

శీతలము, శీతవాతము, అజీర్ణము, పార్శ్వనాళము,
జ్వరము, మాంద్యము, మలబద్ధము, దగ్గు, శిశుమనోషి,
బలహీనత, అసారోగ్యము, చెడ్డనీటిచుండి గలుగు వికారము,
చిన్న బిడ్డలకు లుగు జ్వరము, దగ్గు, నాయువు, మరియు
ననేక రోగములును, ఈ సిద్ధాపద సేవనచే నాశ్వర్యముగా
పోయి గుణము గలుగును.

వైద్యులలో ననేకవిధము లగునట్టియు నుపయోగక
గులుగు 3 రూటక మాలికలనుండియే యాననమును
కేరూరు చేయుచుండురు.

రిజిస్ట్రేషన్ యావ్యాపార గురుకులు, ప్రతి సీసానుండు
కందును; చూచి తీసికొనవలెను.

అనుపానపత్రము, ప్రతిసీసాలో నూడి
ముండును. 250 మాత్రమున సీసా 4 అణాలు
మాత్రమే.

6 సీసాల బొకపాటి తెప్పించుకొని
టపాల ఖర్చుతోచేరి రూ 1-8-0
12 సీసాలొకపాటి కొనిన 2-12-0
25 సీసాలొకపాటి కొనిన 5-0-0
సమస్తలోగములకు మావద్ద ఆయుర్వే
దము సిద్ధాపదములు దొరకును

వి. ఎ. ఉ. ప్రెస్ సి. గోరాలాచల - భొట్టెనీటి, బండరు